

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
INFORMĀCIJAS UN BIBLIOTĒKU STUDIJU NODAĻA

**SAGLABĀTĀS VĒRTĪGĀS GRĀMATAS UN GLEZNAS ERNSTA
GLIKA ALŪKSNES VALSTS ĢIMNĀZIJĀ**

MAĢISTRA DARBS

Autore: **Agita Musta**

Studenta apliecības Nr.: am15112

Darba vadītāja: docente Dr. philol. Daina Pakalna

RĪGA 2021

ANOTĀCIJA

Maģistra darba temats ir “Saglabātās vērtīgās grāmatas un gleznas Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā”. Pētījuma galvenā problēma ir, ka nav saglabātas cilvēku atmiņas par laiku, kad daudzas grāmatas un gleznas nedrīkstēja atrasties un glabāties skolā.

Pētījuma mērķis ir iegūt pēc iespējas precīzāku subjektīvās pieredzes jēgu un dzīves notikumu nozīmi, veidojot stāstu par saglabātajām vērtīgajām grāmatām un gleznām Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā.

Teorētisko bāzi veido Sociālā konstrukcionisma teorija un naratoloģija - naratīva jeb vēstījuma teorija.

Rezultātā tapis pētījums, kurā atklājas informācija par vērtīgu grāmatu un gleznu saglabāšanu Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā no 20. gs. sākuma līdz mūsdienām, kā arī iegūtas piecas vērtīgas mutvārdu vēstures intervijas.

Atslēgvārdi: *Sociālais konstrukcionisms, naratīvs, mutvārdu vēsture, Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzija*

ANNOTATION

The subject of the master's thesis is “Valuable books and paintings preserved at Ernst Gluck`s Aluksne State Gymnasium”. The main problem of the study is that there are no stored memories of people about the time when many books and paintings could not be stored at the school premises.

The aim of the study is to get the most accurate meaning of the subjective experience and the importance of life events by creating a story about the stored valuable books and paintings in Ernst Glick's State Gymnasium.

The theoretical base consists of the theory of social constructionism and the theory of naratology, narcissistic or narrative.

The study result reveals information on the preservation of valuable books and paintings in Ernst Glick's State Gymnasium from the early 20th century to the present, and acquires five valuable oral history interviews as well.

Keywords: *Social constructionism, narrative, oral history, Ernst Gluck`s Aluksne State Gymnasuim*

SATURS

Apzīmējumu saraksts.....	5
Ievads.....	6
1. Pētījuma teorētiskā bāze	12
1.1. Jēdzienu un terminu skaidrojums	12
1.2. Sociālais konstrukcionisms.....	15
1.3. Naratoloģija - naratīva jeb vēstījuma teorija	18
1.4. Mutvārdu vēsture	20
2. Izpētes pakāpes analīze.....	26
3. Pētījuma metodoloģijas un empīriskās bāzes raksturojums	32
3.1. Pētījuma stratēģija un dizains	32
3.2. Datu ieguves metodes	33
4. Stāsts par Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā saglabātajām grāmatām un gleznām....	39
4.1. Pētījumā iegūtie vēsturisko fakti par ģimnāziju	39
4.2. Gleznas Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā.....	42
4.3. Ģimnāzijas bibliotēka – kultūrvēsturiskā mantojuma glabātāja.....	48
5. Diskusija	73
6. Secinājumi un priekšlikumi	76
Pateicības	79
Izmantotie informācijas avoti	80
Pielikumi.....	84
1. pielikums	85
2. pielikums	86
3. pielikums	94
4. pielikums	103
5. pielikums	104
6. pielikums	107
7. pielikums	110
8. pielikums	111

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

ASV – Amerikas Savienotās Valstis

IFLA – *The International Federation of Library Associations and Institutions* (Starptautiskā bibliotēku asociāciju un institūciju federācija)

LNB – Latvijas Nacionālā bibliotēka

LU – Latvijas Universitāte

LU SZF – Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultāte

MV – Mutvārdu vēsture

NMV – Nacionālā Mutvārdu vēsture

ODLIS – *Online Dictionary for Library and Information Science* (Bibliotēkzinātnes un informācijas zinātnes tiešsaistes vārdnīca)

UNESCO – *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization* (Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija)

IEVADS

Temata aktualitāte

Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzija tika dibināta 1910. gadā. To dibinājusi Alūksnes Izglītības biedrība. Skolai tās 111 gadu pastāvēšanas laikā mainījis gan nosaukums, gan atrašanās vieta Alūksnes pilsētā. No 1910. gada līdz 1929. gadam skolas ēka atradās ezermalā, tās nosaukums bija Alūksnes Izglītības biedrības II pakāpes četrklasīgā proģimnāzija (1910 - 1912), Zēnu un meiteņu proģimnāzija (1912 - 1918), Virsreālskola (1918), Valsts II pakāpes darba skola (1919), Vidusskola (1919 - 1929). No 1929. gada līdz 1939. gadam skolas ēka atradās Jāņkalna ielā, tās nosaukums bija Ģimnāzija (1929 - 1934), Valsts ģimnāzija (1934 - 1939). No 1939. gada līdz mūsdienām skola atrodas Glika ielā 10, tās nosaukumi bijuši Valsts vidusskola (1939 - 1941), Valsts ģimnāzija (1941 - 1944), Valsts vidusskola (1944 - 1945), Pilsētas vidusskola (1945 - 1951), Alūksnes 1. vidusskola (1951 - 1989), Ernsta Glika Alūksnes 1. vidusskola (1989 - 1995), Ernsta Glika Alūksnes ģimnāzija (1995 - 1996) un Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzija no 1996. gada līdz mūsdienām (Stradiņš, 2005).

Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas vēstures materiāli tiek vākti un saglabāti. Skolas pedagogi un absolventi uz skolas jubilejām savas atmiņas par skolu, tās vēsturi, mācībām un skolas dzīvi ir apkopojusi grāmatā “Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzija 1910 – 2005” (Stradiņš, 2005). Novadpētniecība ir viena no Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas prioritātēm, lai saglabātais vēsturiskais un kultūrvēsturiskais mantojums tiktu izmantots un nodots nākamajām paaudzēm.

Novadpētniecības uzdevums ir apzināt un pētīt vietējās kultūrvides īpatnības, ikdienas dzīves vēsturi, cilvēku dzīvesstāstus, ko nav iespējams realizēt nacionālās vēstures izpētes līmenī. Tādēļ novadpētniecība ir spēcīga tieši vēstures pētīšanas mikrolīmenī, un it īpaši mūsdienu sabiedrības vēstures un vēsturisko notikumu uztveres, kā arī vēsturiskās apziņas atspoguļošanā. Novadpētniecība veic pagātnes rekonstruēšanu no daudziem atsevišķiem fragmentiem, tajā liela nozīme ir arī mutvārdu vēstures vākšanas darbam. Vēsturiskie procesi ir pakļauti nemitīgām izmaiņām, un tos ir grūti fiksēt: jo lielāka laika distance, jo vairāk pieaug dažādu faktoru ietekme.

Skolu kultūrvēstures izpēte ir ļoti aktuāls novadpētniecības virziens. Tā ir nepieciešama Latvijas un katra novada izglītības izzināšanai. Skolas glabā vērtīgu kultūrvēsturisku mantojumu, kurš jāuzkrāj un jāizpēta. Temats ir aktuāls, jo mūsdienās tiek augstu novērtētas vēsturiskās liecības un atmiņu stāsti, kā arī saglabātās kultūrvēsturiskās vērtības.

Temata norobežojums

Temata norobežojums nosaka, ka maģistra darbā pētīti stāsti par saglabātajām vērtīgajām grāmatām un gleznām Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā. Stāstus papildina dokumentālās liecības un fotogrāfijas.

Problēmsituācija un pētījuma problēma

Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijai ir ļoti bagātīga vēsture, un ir daudz vērtīgu tradīciju. Skolā gadu gaitā slāni pa slānim veidojies un ticis saglabāts ļoti bagāts kultūrvēsturiskais mantojums, tomēr skola savās sienās vēl glabā daudz neizstāstītus stāstus un noslēpumus. Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas skolas bibliotēkā ir pieejamas vērtīgas grāmatas, piemēram, Rīgas Latviešu biedrības konversācijas vārdnīca (1903 - 1921), "Latvju Dainas" Kr. Barona apkopojumā, "Mākslas vēsture" profesora V. Purvīša redakcijā, Dombrovska "Latvju māksla", R. Egles un A. Upīša "Pasaules rakstniecības vēsture" u.c., kā arī skolā atrodas V. Purvīša un citu mākslinieku gleznas. Īpaša vērtība ir bijusi J. Rozentāla gleznai "Kristus ved pār Nāves upi", kuru ģimnāzijai dāvinājusi Alūksnes Izglītības biedrība.

Maģistra darbā autore vēlas parādīt, cik nozīmīga ir vēsturisko notikumu un stāstu vākšana, saglabāšana un pētīšana. Šobrīd vēl ir iespēja uzklaut stāstus no cilvēkiem, kuri strādājuši skolā padomju varas laikā, kad daudzas grāmatas nedrīkstēja atrasties skolas bibliotēkā, un gleznas ar nepiemērotu tematiku tika noņemtas no sienām. Atmiņu stāsti, kā tikušas saglabātas grāmatas un gleznas no 20. gs. sākuma līdz mūsdienām, vēl nav apzināti un izpētīti. Maģistra darbu autore veido kā naratīvu pētījumu, lai izpētītu, kāds ir stāsts par saglabātajām vērtīgajām grāmatām un gleznām Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā. Mutvārdu vēsture ir piemērotākā metode šī temata pētīšanai.

Izpētes pakāpe, novitāte

Līdzīgi pētījumi, izmantojot mutvārdu vēstures liecības, ir veikti Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļā. Dace Karļuka izstrādājusi bakalaura darbu "Pilsrundāles astoņgadīgā skola atmiņu stāstījumos" (2008). Pētījuma mērķis bija sniegt pirmo plašāku ieskatu par skolas darbības atspoguļojumu mutvārdu liecībās. 2009. gada skola atzīmēja savu 90. pastāvēšanas gadadienu, tāpēc vēstures izpēte un apkopošana bija svarīga un aktuāla (Karļuka, 2008).

Santa Trūpa izstrādājusi bakalaura darbu "Preiļu pamatskolas vēsture dokumentos un mutvārdu vēstures stāstos" (2019), kura mērķis bija izpētīt vēl līdz šim neizpētītu vēsturi par Preiļu novada Salas pamatskolu, veikt vēstures dokumentu izpēti un ierakstīt mutvārdu vēstures liecības, rezultātā iegūt vērtīgus materiālus un saglabāt tos (Trūpa, 2019).

Santa Taube izstrādājusi maģistra darbu “Vītolu dzimta un māja mutvārdu vēstures liecībās un dokumentos” (2015). Pētījuma mērķis bija apkopot informāciju par Vītolu dzimtu, tās māju, veicot audioierakstus un analizējot tos (Taube, 2015).

Katrīnas Sirmās izstrādājusi pētījumu “Publisko bibliotēku novadpētniecības krājuma popularizēšana sadarbībā ar skolām” (2018), kura mērķis bija apkopot Latvijas publisko bibliotēku labo prakšu piemērus un veiksmīgus piemērus no ārzemju publiskajām bibliotēkām novadpētniecības krājuma popularizēšanas darbā ar skolēniem, kā arī noskaidrot skolotāju un skolēnu redzējumu par sadarbības iespējām ar publisko bibliotēku, lai iegūtās idejas iekļautu informatīvā izdevumā (Sirmā, 2018).

Baiba Īvāne – Kronberga veikusi pētījumu “Jelgavas pilsētas bibliotēka Akadēmijas ielā 26: ainavas kultūrvēsturiska lasīšana” (2018). Pētījuma mērķis bija apkopot un analizēt visu pieejamo informāciju par bibliotēkas ēkas vēsturi un pārmaiņām laiku griežos, un izvērtēt, vai un kā šī informācija ir izmantojama bibliotēkas identitātes nostiprināšanā (Īvāne – Kronberga, 2018).

Gunta Siliņa – Jasjukeviča izstrādājusi promocijas darbu “Novada tradicionālā kultūra lokālās kultūrpiederības veicināšanai sākumskolā” (2011), kura mērķis bija izpētīt tradicionālās kultūras un lokālās kultūrpiederības mījsakarības, izveidot teorētiski pamatotu novada tradicionālās kultūras apguves modeli sākumskolā un empīriski pārbaudīt tā ietekmi uz skolēna lokālās kultūrpiederības veidošanos (Siliņa – Jasjukeviča, 2011).

Tika apzināti arī pētījumi, kas saistīti ar Ernsta Gliku Alūksnes Valsts ģimnāziju, tās kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu. Viens no pētījumiem veikts Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē, kur Sandors Līviņš izstrādājis bakalaura darbu “Ernsta Gliku Alūksnes Valsts ģimnāzijas pūtēju orķestra vēsture un attīstība 1953. - 2008.” (2008), kura mērķis bija apkopot un izanalizēt Ernsta Gliku Alūksnes Valsts ģimnāzijas pūtēju orķestra attīstību un pilnveidošanos no 1953.gada līdz 2008.gadam (Līviņš, 2008). Otrs pētījums veikts Latvijas Universitātē Moderno valodu fakultātē, kur Jana Baltaisbrence izstrādājusi bakalaura darbu “Ernsta Gliku nopelni - pirmā Bībele latviešu valodā un skolas Vidzemē” (2009). Pētījuma mērķis bija atrast, meklēt un apkopot pēc iespējas vairāk materiālus un dokumentārās liecības par Ernstu Gliku (Baltaisbrence, 2009).

Tika apskatīts arī viens ārvalstu pētījums. Džeisons M. Kellijs (*Jason M. Kelly*) un Džons Horans (*John Horan*) 2020. gadā izstrādāja pētījumu “Arhīvs kā pedagoģija: mutvārdu vēsture un mēra gada dienasgrāmata” (*Archive as Pedagogy: Oral History and a Journal of the Plague Year*) Indiānas Universitātē un Purdues Universitātē Indianapolisā (*Indiana University*

Purdue University Indianapolis). Pētījuma mērķis bija izveidot COVID -19 arhīvu (JOTPS), kas atrastos Arizonas Valsts Universitātē (Kelly, Horan, 2020).

Pētījuma mērķis

Maģistra darba pētījuma mērķis ir iegūt pēc iespējas precīzāku subjektīvās pieredzes un dzīves notikumu nozīmi, veidojot stāstu par saglabātajām vērtīgajām grāmatām un gleznām Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā.

Pētījuma uzdevumi

Lai sasniegtu izvirzīto mērķi, nepieciešams veikt šādus uzdevumus:

- Apzināt un izanalizēt teorētisko bāzi;
- Apkopot teorētisko literatūru par mutvārdu vēsturi;
- Analizēt līdzīgi veiktos pētījumus;
- Apzināt intervēšanas metodi, lai varētu veikt intervijas;
- Izstrādāt pētījuma metodoloģiju;
- Veikt saglabāto grāmatu un gleznu izpēti, veikt to fotofiksācijas;
- Ierakstīt Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas bijušo un esošo pedagogu atmiņu stāstus;
- Veikt ierakstu transkribēšanu un analīzi;
- Izmantojot naratīva teoriju, veidot stāstu par saglabātajām vērtīgajām grāmatām un gleznām Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā.

Pētījuma objekts

Maģistra darba pētījuma objekts - Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzija.

Pētījuma priekšmets

Maģistra darba pētījuma priekšmets - saglabātās vērtīgās grāmatas un gleznas.

Pētījuma jautājumi

1. Kāds ir stāsts par saglabātajām vērtīgajām grāmatām un gleznām Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā?
2. Ko iespējams uzzināt par grāmatu un gleznu saglabāšanu no atmiņu stāstiem?
3. Kas nosaka grāmatas un gleznas vērtīgumu, lai tās tiktu saglabātas?

Teorētiskā bāze

Maģistra darba teorētisko bāzi veido sociālais konstrukcionisms un naratoloģija - naratīva jeb vēstījuma teorija.

Sociālais konstrukcionisms (*social constructionism*) ir zināšanu teorija socioloģijā, kas pēta, kā indivīdi attīsta savas zināšanas un izpratni par pasauli. Sociālais konstrukcionisms attīstījās 20. gadsimta vidū kultūras un intelektuālajā kontekstā, kurā dominēja postmodernistu

kustība. Tās pamatlicēji ir Pīters Ludvigs Bergers (*Peter Ludwig Berger*) un Tomass Lukmens (*Thomas Luckmann*) ar darbu “Realitātes sociālā konstruēšana: traktāts zināšanu socioloģijā” (*The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*). Teorija balstās uz uzskatu, ka cilvēki rada un veido visas sociālās parādības, izmantojot savu sociālo praksi. Cilvēki dažādos veidos ārēji pauž savas domas par pasauli, pierakstot vai radot stāstu par kādu priekšstatu, kāds viņiem radies. Citiem cilvēkiem šie stāsti kļūst par apziņas “objektu”, un ideja kļūst par objektīvu patiesību. Un, visbeidzot, pēdējā posmā ideja kļūst “internalizēta” sabiedrības apziņā, un nākamās paaudzes vairāk vai mazāk uzskata ideju par pašsaprotamu kā objektīvu patiesību, jo šī ideja jau pastāv pasaulē, kurā viņi ir dzimuši (Berger & Luckmann, 1967). Tātad sociālā konstrukcionisma filozofija tiek balstīta uz uzskatu, ka zināšanas un realitāte tiek sociāli konstruētas dažādu sociālo darbību rezultātā. Sociālais konstrukcionisms akcentē cilvēku kopīgi veidotas izpratnes attīstību, un tajā ļoti nozīmīgu lomu ieņem valoda, ar kuras palīdzību indivīdi var izteikt un izprast pasaules būtību (Mārtinsons, & Pipere, 2016). Teorija cieši saistīta ar to, kā respondenti konstruē savu pieredzi par pagātnes notikumiem, kā arī ar to, kā maģistra darba autore konstruē naratīvu par saglabātajām vērtīgajām grāmatām un gleznām Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā.

Pētījumu autore veic kā naratīvu pētījumu, jo “naratīviem ir nozīmīga loma gandrīz jebkurā cilvēka darbībā” (Mārtinsons & Pipere, 2016, 149. lpp.). Mutvārdu stāstīšana ir visienākā metode stāstījumu dalīšanai. Gadu desmitiem mutvārdu vēsture devusi alternatīvu pienesumu tradicionālajai vēsturei, un to veido katrs cilvēks ar savu dzīves pieredzi, to nododot tālāk nākamajām paaudzēm. Pētījumā šis naratīvs tiek veidots, pētniekam un dažādiem stāstniekiem savstarpēji sadarbojoties. Mutvārdu tradīcijas ir visas agrīnās kultūras pamatā, ar tās palīdzību tiek saglabātas cilvēku dzīves pieredzes un atmiņas, tādējādi veidojot kādas kopienas kultūras telpu. Pētījumā tiek iegūti daudzu cilvēku atmiņu stāsti, kas kopā veido skolas kultūras telpu ar savu dzīvi, pieredzi un vērtībām.

Pētniecības metodes

Lai sasniegtu maģistra darbā izvirzīto mērķi, izmantotas kvalitatīvās pētniecības metodes. Galvenā pētniecības metode ir mutvārdu vēstures metode, kas ietver daļēji strukturētās intervijas un atmiņu krājumos publicēto atmiņu stāstu pētīšanu.

Veikta arī grāmatu un gleznu apzināšana un veikta to fotofiksācija. Iegūtie rezultāti izmantoti kopējā naratīva veidošanā.

Empīriskā bāze

Empīrisko bāzi veido Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas divu bijušo bibliotekāru un vienas bijušās skolotājas, kā arī vienas esošās skolas bibliotekāres un vienas latviešu valodas

un literatūras skolotājas atmiņu stāstījumi, kuri ierakstīti audioierakstā un transkribēti. Pētījumā izmantoti arī atmiņu krājumos esošie absolventu atmiņu stāsti, kā arī izmantotas saglabātās grāmatas un gleznas, to fotofiksācijas.

Teorētiskā un praktiskā nozīme

Maģistra darbs papildinās Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas novadpētniecības krājumu. Pētījumā iegūtie rezultāti būs vērtīgs ekspozīcijas materiāls skolas bibliotēkā, kā arī tie tiks izmantoti bibliotēkas izglītojošo pasākumu un mācību stundu organizēšanā. Mutvārdu vēstures saglabātie stāsti papildinās Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas kultūrvēsturisko mantojumu.

Darba struktūra

Maģistra darbs sastāv no ievada, četrām nodaļām, kurām ir pakārtotas apakšnodaļas, 41 attēla, diskusijas daļas, secinājumiem un priekšlikumiem, izmantoto informācijas avotu saraksta un astoņiem pielikumiem.

Ievadā raksturota pētījuma būtība – aktualitāte, problēma, teorētiskā un empīriskā bāze, pētījuma galvenie uzdevumi, mērķis un pētījuma jautājumi, kā arī pētniecības metodes, ar kuru palīdzību sasniegts izvirzītais mērķis, apskatīta arī maģistra darba teorētiskā un praktiskā nozīme.

Pētījuma teorētiskajā daļā ietverts jēdzienu un terminu skaidrojums un izmantotās teorijas - sociālais konstrukcionisms un naratoloģija - naratīva jeb vēstījuma teorija, kā arī apskatīta mutvārdu vēsture. Izpētes pakāpes analīzes daļā apskatīti līdzīgi pētījumi un veikta to analīze. Metodoloģijas daļā aprakstīta pētījuma stratēģija, datu ieguves metodes un informācija par atmiņu autoriem. Pētījuma rezultātā ceturtajā daļā veidots atmiņu stāstu naratīvs. Nobeigumā ir diskusija, apkopoti secinājumi un pateicības, pētījumā izmantotie informācijas avoti un pielikumi.

1. PĒTĪJUMA TEORĒTISKĀ BĀZE

Pirmajā nodaļā analizēti maģistra darbā izmantotie termini un jēdzieni, kā arī pētījumā izmantotās teorijas. Maģistra darba filozofiskā metateorija ir sociālais konstrukcionisms. Sociālais konstrukcionisms balstās uz Pītera Ludviga Bergera (*Peter Ludwig Berger*) un Tomasa Lukmena (*Thomas Luckmann*) teoriju, kuras pamatā ir ideja, ka, uztverot pasauli kā objektīvā realitātē pastāvošu, cilvēks nepārtraukti turpina šo realitāti radīt (Berger & Luckmann, 1967.).

Pētījums balstās uz naratoloģijas - naratīva jeb vēstījuma teoriju, kas, skaidro, kā izveidotie naratīvi var veidot mūsu sociālo un subjektīvo pieredzi, kas šajā maģistra darbā tiek iegūta, izmantojot mutvārdu vēstures pieeju.

1.1. Jēdzienu un terminu skaidrojums

Lai izprastu maģistra darba tematisko aptvērumu, nepieciešams sniegt tajā pielietoto jēdzienu un terminu skaidrojumu. Šajā maģistra darbā galvenie jēdzieni un termini ir *novadpētniecība, skolas bibliotēka, mutvārdu vēsture, naratīvs un jēdziens vērtīgs*.

Maģistra darba pētnieciskais virziens ir novadpētniecība, kas ietver vēsturiskas nozīmes materiālu par cilvēkiem un notikumiem pētniecību. Atbilstoši pētījumam bibliotēkzinātnes un informācijas zinātnes tiešsaistes vārdnīcā jeb ODLIS (angl. *Online Dictionary for Library and Information Science*) tiek skaidrots, ka “vietējā vēsture ir vēsturiskas nozīmes materiāli par cilvēkiem un notikumiem nelielā ģeogrāfiskā apgabalā, piemēram, pilsētā vai novadā, ieskaitot avīžu izgriezumus, kartes, fotogrāfijas, plakātus, dienasgrāmatas, personiskos dokumentus, kopienas ierakstus” (“Local history”, n. d.).

“Latvijas bibliotēku novadpētniecības darba vadlīnijās” definēts, ka “novadpētniecība ir viens no prioritārajiem bibliotēkas darba virzieniem, kas ietver kompleksu un vispusīgu novada (apkaimes, reģiona) dzīves dokumentēšanu un izpēti - pagātnē, tagadnē un nākotnes perspektīvā visās zinātņu nozarēs un vietējās dzīves aspektos. Ikvienas bibliotēkas novadpētniecības krājums ir unikāls kolektīvās atmiņas liecību kopums, kas prezentē vietējās vērtības, tradīcijas, sasniegumus, novada vēsturi un attīstību, nostiprina lokālo identitāti, kopienas saliedētību un lokālpatriotismu” (LNB Bibliotēku attīstības centrs, 2017, 3. lpp.). Šī definīcija visprecīzāk atbilst maģistra darba pētījumam, kurā savākti un pētīti atmiņu stāsti par saglabāto kultūrvēsturisko mantojumu Ernsta Gлика Alūksnes Valsts ģimnāzijā. Ernsta Gлика Alūksnes Valsts ģimnāzijā novadpētnieciskais darbs tiek veikts no skolas pastāvēšanas pirmsākumiem, tādējādi saglabājot vēsturiskās liecības par skolu, cilvēkiem un saglabāto

kultūrvēsturisko mantojumu. Latviešu valodas skaidrošajā un sinonīmu vārdnīcā jeb Tēzaurā skaidrots, ka novadpētniecība ir “sava novada pētīšana, ko veic galvenokārt ar vietējās sabiedrības spēkiem” (“Novadpētniecība”, b. g.).

Maģistra darba autore ir pētāmās skolas absolvente un Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas bibliotekāre, un šī darba ietvaros pētījums saskan ar Latvijas Nacionālajā terminoloģijas portālā atrodamo definīciju, ka novadpētniecība ir “lokālu teritoriju (dzimtā novada, ciema, pagasta, pilsētas utt.) izpēte un zinātne par to. Ar novadpētniecību parasti nodarbojas skolēni, attiecīgā teritorijā dzīvojošie iedzīvotāji, entuziasti. Iegūtā informācija dod plašu ieskatu par konkrētās teritorijas dabu, iedzīvotāju sadzīvi, paražām, folkloru, vēsturiskiem notikumiem, ievērojamiem novadniekiem. Novadpētniecībā plaši izmanto lauku pētījumu metodes, intervijas, arhīvu un senu publikāciju izpēti u. c.” (“Novadpētniecība”, b. g.).

Skolā novadpētniecības darbs ir neatņemama sastāvdaļa un tas tiek veikts daudzu gadu garumā. Skolas bibliotēka glabā, apkopo un nodrošina pieejamību novadpētniecības materiāliem.

Skolas bibliotēka ir katras izglītības iestādes sirds un dvēsele. *IFLA* Skolu bibliotēku vadlīnijas definē, ka “skolas bibliotēka ir fiziska un digitāla mācību telpa, kurā lasīšana, izziņas process, pētniecība, domāšana, iztēle un radošums spēlē galveno lomu skolēnu “ceļojumā no informācijas uz zināšanām”, kā arī viņu personīgajā, sociālajā un kultūras izaugsmē. Šī fiziskā un digitālā telpa ir pazīstama ar dažādiem nosaukumiem (piemēram, skolas mediju centrs, dokumentācijas un informācijas centrs, bibliotēkas resursu centrs), bet “skolas bibliotēka” ir visbiežāk izmantotais termins, un to piemēro gan telpas, gan funkciju apzīmēšanai” (“*IFLA* Skolu bibliotēku vadlīnijas”, 2015, 17. lpp.). Savukārt *IFLA/UNESCO* Skolu bibliotēku manifestā teikts, ka skolas bibliotēka ir saistīta ar izglītības iestādi, kurā tā atrodas. Tā ir cieši pakārtota visām izglītības programmām, kuras attiecīgajā skolā tiek īstenotas. Skolas bibliotēkas viens no uzdevumiem ir veicināt pastāvīgas mācīšanās prasmes visai dzīvei, kā arī veicināt daudzpusīgas lasīšanas iemaņas. Tas, savukārt, ieaudzina ieradumu meklēt informāciju citos avotos, kas nav tikai mācību grāmatas, tādejādi attīstot pašmācības prasmes. Skolas bibliotēkas viens no mērķiem ir arī informēt pedagogus par jaunumiem izglītības nozarē. Tās uzdevums ir organizēt pasākumus, kas veicina kultūras piederību un sociālo izpratni un iejūtību (“*IFLA/UNESCO School Library Manifesto*”, 1999). Abos resursos raksturotie skolas bibliotēkas definējumi cieši sasaucas ar maģistra darba pētījuma mērķi un uzdevumiem.

Maģistra darba empīriskajā daļā iegūti dati, izmantojot mutvārdu vēstures metodi – interviju. Pētījumā jēdziena “mutvārdu vēsture” piemērotākais skaidrojums definēts bibliotēkzinātnes un informācijas zinātnes tiešsaistes vārdnīcā jeb ODLIS, kur teikts, ka

mutvārdu vēsture ir “skaņas ieraksts vai transkripcija plānotai intervijai ar cilvēku, kura atmiņas un priekšstati par vēsturiskiem notikumiem ir saglabājami kā fonētiskais ieraksts nākamajām paaudzēm. Attiecas arī uz vēsturisku darbu (publicētu vai nepublicētu), kura pamatā ir mutiski savākti dati, kas bieži tiek glabāti lielu bibliotēku arhīvos un īpašās kolekcijās” (“Oral history”, n. d.).

Atbilstoši maģistra darba pētījuma avotam “Vadlīnijās intervētājiem un atmiņu rakstītājiem” definēts, ka “mutvārdu vēsture ir pētījumu avots sociālajās un humanitārajās zinātnēs un reizē izziņas metode kvalitatīvajos pētījumos, kas lūko aptvert cilvēku pieredzi un uzskatus gan saistībā ar sabiedrībā nozīmīgiem procesiem, gan ar savas dzīves norisēm” (Zirnīte & Garda - Rozenberga, 2014, 13. lpp.). Šī darba ietvaros latviešu valodas skaidrojošajā vārdnīcā jeb Tēzaurā skaidrots, ka “mutvārdu vēsture ir alternatīva vēstures izpēte, kad studēti tiek nevis dokumenti un fakti, bet cilvēku dzīvesstāsti, cilvēku subjektīvā vēstures izjūta, tās pārdzīvojums” (“Mutvārdu vēsture”, b. g.).

Šajā pētījumā svarīgs ir jēdziena “naratīvs” skaidrojums. Naratīvs ir jebkuru saistītu notikumu stāstījums. Šī jēdziena skaidrojumi izceļas ar pretrunīgu terminoloģiju, kas saistāmi ar to, ka termini tiek saprasti dažādās nozīmēs. Latīņu valodā *narrare* nozīmē stāstīt, bet vārds *narro* nozīmē stāsts (Kalniņa & Vērđiņš, 2013, 176. lpp.). Turpat minēts, ka naratīvs ir “vēstījums vai stāstījums” (Kalniņa & Vērđiņš, 2013, 176. lpp.). Šim pētījumam atbilstošākā “naratīva” definīcija minēta latviešu valodas skaidrojošajā vārdnīcā jeb Tēzaurā, kurā teikts, ka “naratīvs ir vēstījums, stāstījums; arī stāsta formā ietverts pārskats vai apraksts” (“Naratīvs”, b. g.).

Maģistra darba kontekstā jēdziens “vērtīgs” lietots, lai apzīmētu vērtīgas grāmatas un gleznas. Latviešu valodas vārdnīcā skaidrots, ka termins “vērtība” ir “1. noderīgums, nozīmīgums; vērtīgums. [...] 3. *Vērtīgas, dārgas lietas; priekšmeti, parādības, kam ir liela nozīme tautas kultūrā* - materiālas vērtības, kultūras vērtības. Vērtību sistēma. Vērtību orientācija” (Guļevska, 2013, 1164. lpp.). Šī darba ietvaros jēdziens “vērtība” ir subjektīvs. Pētījumā termins “vērtīgs” (vērtīgas grāmatas un gleznas) apzīmē vērtību, kam cilvēks piešķir īpašu nozīmi”, un jēdziens “vērtīgs” skaidrots “kā 1. Tāds, kas dārgi maksā, kam ir liela vērtība. Vērtīgas mēbeles. Vērtīga rotaslieta. 2. Tāds, kam ir kādas labas īpašības, kas ir noderīgs, vajadzīgs. Vērtīgs darbinieks. Vērtīga lopbarība. Vērtīgs priekšlikums, padoms. Vērtīga grāmata” (Guļevska, 2013, 1164. lpp.). Latviešu valodas skaidrojošajā vārdnīcā jeb Tēzaurā jēdziens “vērtīgs” skaidrots “1. tāds, kam ir, parasti, liela vērtība” (“Vērtīgs”, b. g.).

1.2. Sociālais konstrukcionisms

Pētījuma pamatā kā filozofijas virziens jeb metateorija pielietots sociālais konstrukcionisms (*social constructionism*), kas ir radies postmodernisma ietvaros.

Atbilstoši šim pētījumam, sociālais konstrukcionisms norāda, ka saruna ir vissvarīgākais līdzeklis subjektīvās realitātes uzturēšanai, modificēšanai un rekonstrukcijai. Šajā maģistra darba pētījumā izvēlētie respondenti, izmantojot savu dzīves pieredzi konkrētos dzīves posmos, sadarbībā ar pētnieku konstruē kopējo naratīvu. Pīters Bergers un Tomass Lukmens darbā “Realitātes sociālā konstruēšana: traktāts zināšanu socioloģijā” apgalvo, ka cilvēka eksistence ir nepārtraukta eksternalizācija. Un, kā cilvēks sevi eksternalizē, tā viņš konstruē pasauli, kurā viņš pozicionē sevi. Eksternalizācijas procesā viņš projicē savu nozīmi realitātei (Berger & Luckmann, 1967). Tātad realitātei ir cilvēciska nozīme, kas veido šīs projekcijas tālākos virzienus. Šāda teorijas izpratne tiešā veidā sasaucas ar pētījuma virzību. Savukārt, Zepa skaidro, ka “sociālā konstrukcionisma teorijas aizsācēji “pārinterpretējot Alfrēda Šica (*Alfred Schütz*) fenomenoloģiju, kā arī integrējot Maksa Vēbera idejas par rīcības subjektīvajām nozīmēm un Emīla Dirkema (*Émile Durkheim*) teoriju par sociālo faktu kā arēju realitāti, autori veidojuši jaunu teoriju, kas atklāj ikdienas zināšanu nozīmi indivīda izpratnē par sociālo realitāti, kā arī nosaka viņu rīcību. Realitāte ir sociāli konstruēta, un zināšanu socioloģijas uzdevums ir analizēt šo sociālās konstruēšanas procesu” (Zepa, 22.06.2021). Pētījumā indivīda izpratne, viņa rīcība konkrētās dzīves situācijās un tā veidotā realitāte ir pats svarīgākais, kas virza pētījuma gaitu.

Bergers un Lukmens savā darbā apgalvo, ka, pat uztverot pasauli racionāli pārdomātā veidā, cilvēks turpina to radīt (Berger & Luckmann, 1967). Šajā “interakcijas laikā veidojas zināšanas par sociālo realitāti. Ikdienas mijiedarbībā cilvēks vienlaicīgi konstruē realitāti, bet reizē uztver to arī kā dotu – objektivizētu. Šo realitātes konstruēšanas procesu nodrošina trīs darbības (procesi): internalizācija, eksternalizācija un objektivizēšana. Ar valodas starpniecību indivīda personīgā pieredze kļūst pieejama citiem cilvēkiem (eksternalizēta); valoda objektivizē pasauli, sakārto to, vienlaicīgi valodā objektivizētie fenomeni kļūst par indivīda apziņas daļu (internalizācija), līdz ar to nodrošinot nemitīgu visu trīs procesu cikliskumu” (Zepa, 22.06.2021). Šajā pētījumā iegūtās cilvēku liecības tiek nodotas pētniekam, lai tālāk tās kļūtu pieejamas skolas kultūrvēsturiskajā izpētē un saglabāšanā.

Savā darbā Bergers un Lukmens uzsver, ka ikdienas dzīves realitāti cilvēki uztver kā pašsaprotamu realitāti, kas subjektīvi noris jēgpilnā dzīvē. Tā ir pasaule, kas rodas viņu domās un darbībās, un tā tiek uzturēta kā īsta (Berger & Luckmann, 1967).

Tādējādi var apgalvot, ka indivīdi kā sociālās pasaules radītāji, vienmēr var rekonstruēt apstākļus, kādos viņu pasaule un jebkura tās daļa tiek konstruēta. Bergers un Lukmens savā traktātā nonāk pie secinājuma, ka, lai arī kādi modeļi tiktu ieviesti sabiedrības dzīvē, tie nepārtraukti tiks mainīti, pateicoties ārkārtīgi daudzveidīgai un smalkai subjektīvo nozīmju apmaiņai, kas nepārtraukti turpinās (Berger & Luckmann, 1967). Šī subjektīvā katra indivīda dzīves nozīmība atklājas pētījuma gaitā, kas kopumā veido tā būtību un kodolu. Šī maģistra darba mērķis vistiešākajā veidā sasaucas ar sociālā konstrukcionisma teoriju - iegūt pēc iespējas precīzāku subjektīvās pieredzes un dzīves notikumu nozīmi caur katra cilvēka uzbūvēto realitāti. Anita Pipere, savukārt, apgalvo, ka “konstrukcionisti savā ontoloģijā akceptē relatīvismu, kas aicina pieņemt ideju par daudzu, izprotamu un līdzvērtīgi pamatotu realitāšu pastāvēšanu. Realitāte tiek konstruēta indivīda prātā vai sociālās grupas ietvaros” (Mārtinsone & Pipere, 2016, 95. - 96. lpp.). Pētījumā gan indivīdam, gan vairāku indivīdu sociālai grupai ir īpaša nozīme savas pieredzes un darbības apzināšana un nodošanā pētniekam.

Tālāk Pipere raksta, ka “konstrukcionistu epistemoloģiskās pozīcijas ietvaros realitāte tiek skaidrota kā subjektīva, sociāli konstruēta, tāda, ko ietekmē situācijas konteksts:

- indivīda pieredze un uztvere;
- sociālā vide;
- dialogiskā mijiedarbība starp indivīdu (pētāmo) un pētnieku” (Mārtinsone, & Pipere, 2016, 96. lpp.).

Tādējādi, kā apgalvo Bergers un Lukmens, ikdienas dzīves sociālā realitāte tiek uztverta kā tipizācija, kas pakāpeniski kļūst anonīma (Berger & Luckmann, 1967). “Dažkārt konstrukcionisti atsauca arī uz hermeneitikas principu, kas vēsta, ka jēga vienmēr ir apslēpta un to var atklāt, izmantojot interpretāciju, dziļu ciklisku refleksiju” (Mārtinsone, & Pipere, 2016, 96. lpp.). Pētījumā tas palīdz iegūt un interpretēt vairāku indivīdu radīto vērtīguma izpratni par konkrētu lietu saglabāšanu.

Bergers un Lukmens raksta, ka šādai integrācijai ir nepieciešama sistemātiska vēstures dialektisko attiecību uzskaitē starp strukturālajām realitātēm un cilvēka uzņēmību konstruēt realitāti (Berger & Luckmann, 1967). Anita Pipere raksta, ka “konstrukcionistu mērķi ir saistīti ar ideogrāfisko un emisko perspektīvu. Savukārt kristiski ideoloģiskās paradigmas piekritēji savā metodoloģijā daudz biežāk izmanto pētījuma veidus, kur pētnieks var “iedzīvoties” pētāmā pasaulē” (Mārtinsone, & Pipere, 2016, 96. lpp.). Šajā pētījuma tas palīdz izprast cilvēkus, viņu motivāciju un rīcību konkrētā laikā un vietā.

Artūrs Kroplis un Malgožata Raščevska norāda, ka „katra persona aktīvi konstruē savas īpašās pieredzes individuālo realitāti; katrai personai šī realitāte ir atšķirīga; tā veidojas

mijiedarbībā ar citiem cilvēkiem, t.i., realitāte ir sociāli konstruēta” (Kroplis, & Raševska, 2010, 64. lpp.). Cilvēks sabiedrībā un noteiktā kultūras telpā nav viens. Šajā pētījumā tas palīdz atklāt konkrētas skolas cilvēku darbības vērtību izpratni. Turklāt Bergers un Lukmens apgalvo, ka viņi savā darbā ir pierādījuši iespējamību, ka var tikt pārveidotas sociālās parādības, un pat, ja tas sākas, pieticīgi piešķirot savām konstrukcijām tikai heuristisku statusu, tas pārāk bieži beidzas, jaucot savas konceptualizācijas ar pasaules likumiem (Berger & Luckmann, 1967). Autori tālāk norāda, ka ikdienas dzīvi katrs indivīds redz kā realitāti, ko interpretējuši paši cilvēki tādu, kas viņiem ir subjektīvi nozīmīga. Un, kā sociologi viņi šo realitāti uzskata par analīzes objektu. Autori uzsver, ka socioloģijas kā empīriskas zinātnes atskaites ietvaros ir iespējams uztvert šo realitāti kā dotu konkrētu parādību, kas tajā rodas, tālāk nejaudājot par šīs realitātes pamatiem. Ikdienas dzīves pasaule tiek uztverta kā subjektīvi jēgpilna realitāte, tā ir pasaule, kas rodas viņu domās un darbībās, un tā tiek konstruēta kā reāla. Tāpēc jāmēģina noskaidrot ikdienas dzīves zināšanu pamati, to subjektīvo procesu un nozīmju objektivizācijas, ar kurām tiek konstruēta subjektīvā pasaule (Berger & Luckmann, 1967). Tas palīdz pētījuma virzībai uz subjektīvās nozīmības jēgas atklāsmi.

Sociālā konstrukcionisma teorijas radītāji Bergers un Lukmens kā ļoti svarīgu faktu uzsver, ka tikai tad, kad internalizācija, kas tiek īstenota socializācijā un nodota jaunajai paaudzei, vai arī fundamentālā sociālā dialektika parādās kopumā, tikai ar jaunās paaudzes parādīšanos var pareizi runāt un spriest par sociālo pasauli kā sociālo konstrukcionismu (Berger & Luckmann, 1967). Pētījumā tas palīdz izprast kopīgi veidoto vērtīguma nozīmi, kas ļauj pieņemt šo vērtīguma izpratni noteiktas kopienas – skolas ietvaros. Tas virza pētījumu kopīgas nozīmības iegūšanā.

Savukārt, Artūrs Kroplis un Malgožata Raševska uzsver, ka “ir svarīgi saskatīt atšķirību starp to informācijas sociālo konstruēšanu, kas norisinās datu vākšanas procesā un to, kas pētījuma jautājumā jau pastāvējusi pirms izpētes” (Kroplis & Raševska, 2004, 63. lpp.). Pētījuma veikšanā īpaša loma ir pētniekam, jo “gan respondenti, gan pētnieki ir ienākuši pētījuma vidē kā sociāli konstruētas informācijas nesēji, jo pagātnē viņi ir pievērsuši uzmanību tiem savas iekšējās pasaules aspektiem, kuru sociālie faktori, stāstot par tiem, viņiem ir bijuši svarīgi, nozīmīgi, interesanti vai pat pareizi” (Kroplis & Raševska, 2004, 63.-64. lpp.). Tādējādi šī darba ietvaros īpaša nozīme ir pētnieka prasmei virzīt pētāmos jautājumus, lai respondentu pievērstu konkrētiem pētnieciskajiem jautājumiem, un šī sociālā konstruēšana veiksmīgi notiktu abpusēji.

1.3. Naratoloģija - naratīva jeb vēstījuma teorija

Lai iegūtu pēc iespējas precīzāku pētījumā iegūtās subjektīvās pieredzes jēgu, maģistra darba autore veic kā naratīvu pētījumu.

“Naratoloģija ir naratīva jeb vēstījuma teorija, precīzāk, teoriju kopums, kas pēta gan vēstījuma struktūru un to veidojošo komponentu iespējamās sastāvdaļas / kombinācijas, gan rašanās un funkcionēšanas nosacījumus, tāpat dažādas vēstījuma tehnikas un to praktisko pielietojumu” (Kalniņa & Vērdiņš, 2013, 175. lpp.).

Anita Pipere, aprakstot naratīva pētījuma filozofisko pamatu, nonāk pie secinājuma, ka “stāstot stāstus par savu dzīvi sev un citiem, mēs veidojam savu naratīvo identitāti jeb “izstāstām sevi”. Turklāt stāsta īpatnības ir atkarīgas no tā, kam stāsts tiek stāstīts, no attiecībām starp stāstītāju un auditoriju un plašākiem sociāliem un kultūras kontekstiem” (Mārtinsone & Pipere, 2016, 149. lpp.). Pētījumā šis filozofiskais pamats atklājas Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas kā konkrētas kopienas veidojošais un vienojošais kodols.

Savukārt, Rolāns Barts savā darbā “Ievads naratīvu struktūranalizē” (*An Introduction to the Structural Analysis of Narrative*) uzsver, ka pasaulē pastāv neskaitāmas naratīvu formas, turklāt šajā bezgalīgajā daudzveidībā naratīvs ir klātesošs visos laikos, visās vietās, visās sabiedrībās. Naratīvs sākas ar pašu cilvēces vēsturi, cilvēki nekad nav bijuši bez naratīva un visām cilvēku sabiedrības grupām ir savi stāsti (Barts, 1975).

Šajā maģistra darba pētījumā noteiktā sabiedrības kopienā tiek veidots savs stāsts, kurā atklājas saglabātās kultūrvēsturiskās vērtības, cilvēku atmiņas, pārdzīvojumi, kas kopumā veido gan saglabāto šai skolai piederošo vērtīgo materiālo, gan nemateriālo kultūras mantojumu.

Aplūkojot mūsdienu naratoloģijas attīstību, Inguna Sekste raksta, ka “21. gs. sākumā, šķiet lietderīgi runāt par:

- 1) pirmsstrukturālisma naratoloģiju,
- 2) klasisko jeb strukturālisma naratoloģiju (no 20. gs. 60. gadu vidus līdz agrīnajiem 80. gadiem, kad iezīmējās tās apsūkums) un
- 3) postklasisko naratoloģiju (apmēram no 80. gadu beigām līdz 90. gadu sākumam), kad naratoloģija atkal uzplaukst un kļūst par akadēmisku disciplīnu augstskolā” (Kalniņa & Vērdiņš, 2013, 175. lpp.). Inguna Sekste tālāk min, ka “postklasiskā naratoloģija naratīvu traktē daudz plašāk, un pētījumu lauks ievērojami sniedzas pāri literatūrzinātnēm” (Kalniņa & Vērdiņš, 2013, 175. lpp.), kas sasaucas ar šī pētījuma mērķi un uzdevumiem.

Tātad šis pētījums saistāms ar postklasisko naratoloģiju. Runājot par naratoloģijas vēsturi, tiek apgalvots, ka “līdz ar postklasisko posmu – no 20. gs. 80. gadu beigām līdz 90. gadu sākumam – par naratīviem sāk aplūkot ne tikai literārus tekstus, bet visdažādāko mediju

materiālu. Līdz ar to naratoloģijā ienāk jēdzieni un metodes pēc - Sosīra lingvistikas (diskursa analīze, iespējamo pasaulu semantika), antropoloģijas, dzimtes teorijas, medicīnas, ētikas, kognitīvistikas, vizuālās mākslas veidiem, kino utt.” (Kalniņa & Vērdušs, 2013, 192. lpp.). Kā Sekste raksta tālāk, tad 21. gadsimta kontekstā “postmodernā pieeja relativizēja naratīva jēdzienu, pieļaujot iespēju, ka viss ir naratīvs un viss ir teksts” (Kalniņa & Vērdušs, 2013, 192. lpp.).

Savukārt, Marks Karijs (Mark Currie) darbā “Postmodernā naratīva teorija” (Postmodern Narrative Theory) naratīva teoriju definē, ka naratoloģija ir “stāstījuma teorija un sistemātiska tā izpēte” (Currie, 1998, 1. lpp.). Karijs atzīst, ka akadēmiskā kontekstā stāstījums ir galvenais identitātes un personīgās atmiņas atspoguļotājs. Un šajā personīgajā atmiņā atspoguļojas daudzu grupu, piemēram, reģionu, nāciju, rases, dzimumu kolektīvajā identitāte (Currie, 1998). Šajā pētījuma tas atspoguļojas Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas kolektīvajā identitātē.

Pētniekiem visos laikos ir bijusi interese par stāstu vēsturi un to zinātnisko analīzi. Karijs atzīst, ka stāstījums ir tikpat netverams kā valoda kopumā, un to nosaka indivīda domāšanas veids un personīgā pieredze (Currie, 1998).

Šajā maģistra darbā tam ir noteicošā loma. Ļoti būtiska naratīva veidošanā ir stāstnieka personīgā identitāte. Pētījumā īpaši svarīgs ir katra stāstnieka dzīves darba mūžs, kas ir noritējis vai šobrīd ir saistīts ar Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāziju vai ģimnāzijas bibliotēku, viņa personības lielums, gudrība, viedums un gara spēks.

Pēc Karija domām, lai labi varētu izstāstīt stāstu, jāapzinās, kādu lomu mēs kā stāstnieki ieņemam noteiktā dzīves situācijā un kā mēs izvēlamies svarīgākos notikumus, ko stāstīt vai arī kā mākam “sevi” izstāstīt (Currie, 1998). Šajā pētījumā svarīga ir stāstnieku izvēle, kas nosaka un virza pētījuma gaitu un stāsta veidošanos.

Savukārt Anita Pipere ļoti precīzi raksturo, ka “naratīviem ir nozīmīga loma gandrīz jebkura cilvēka darbībā. Tie dominē cilvēciskajos diskursos un nosaka kultūras procesus, kas organizē un strukturē cilvēku darbību un pieredzi” (Mārtinsone & Pipere, 2016, 149. lpp.). Šajā pētījumā tiek izmantoti indivīdu stāsti jeb personīgie naratīvi, kas iegūti gan respondentam un pētniekam sadarbojoties, gan tiek iegūti no pierakstītām atmiņām. Maģistra darbā autore izmanto vairāku indivīdu mutvārdu vēstures stāstus - personiskos naratīvus. Tie atspoguļo konkrētus dzīves posmus konkrētā laikā, un šajā pētījumā tie kļūst par pētījuma dizaina objektu.

Karijs savā darbā naratoloģiju cieši sasaista ar kopējo stāstījuma apziņu, kurā visi notikumi ieņem tādu nominālvērtību, kur notikumi ir faktiski pārņēmuši indivīdu pieredzes, tādējādi pārnesot to uz tagadni. Viņš saka, ka jebkura naratīva veidotā stāsta autoritāte ir

svarīga, lai atdzīvinātu pagātņi un atjaunotu to tagadnē (Currie, 1998). Šajā pētījumā svarīga ir konkrēto pagātnes notikumu atdzīvināšana tagadnes kontekstā.

1.4. Mutvārdu vēsture

Šajā maģistra darbā kā galvenais pētījuma avots tiek izmantota mutvārdu vēsture, kas ir “pētījumu avots sociālajās un humanitārajās zinātnēs un reizē izziņas metode kvalitatīvajos pētījumos” (Zirnīte, & Garda, 2014, 13. lpp.). Šajā pētījumā mutvārdu vēsture tiek nodota, stāstniekam stāstot.

Alessandro Portelli (*Alessandro Portelli*) savā rakstā “Kas padara mutvārdu vēsturi atšķirīgu” (*What Makes Oral History Different*) raksturo, ka mutvārdu vēsture ir dokuments, kurš realitātē neeksistē, bet tas tiek radīts intervijā, līdzdarbojoties intervētājam un stāstniekam (Portelli, 1979). Portelli īpaši akcentē, ka tas, kas padara mutvārdu vēsturi atšķirīgu ir gan stāstītāja spēja būt labam stāstniekam, gan pati stāstījuma forma, gan subjektivitāte, gan atmiņu ticamība un attiecības starp intervētāju un stāstnieku. Un šie faktori mutvārdu vēsturē ir jāuzskata par stipriem nevis vājiem resursiem (Portelli, 1979).

Tas ir cieši saistīts ar šo pētījumu, kurā, kā saka Portelli, notiek viedokļu apmaiņa starp cilvēkiem, kas viens otru redz, jūt un klausās (Portelli, 1979). Portelli uzskata, ka iegūtās intervijas ir gan instruments pētniecībai, gan stāstījuma telpas atvēršana (Portelli, 1979), tātad mutvārdu vēsture dod iespēju saglabāt atmiņas, kā arī tās pētīt. Ļoti svarīga ir indivīdu elastība un empātija, lai spētu uztvert cilvēka stāstu, un Portelli uzsver, ka intervija nav jautājumu un atbilžu sesija, bet dzīva stāstījuma iespējamības piedāvājums (Portelli, 1979). Par ko, savukārt, LU Filozofijas un socioloģijas institūta pētniece un Latvijas mutvārdu vēstures pētnieku asociācijas «Dzīvesstāsts» valdes priekšsēde Māra Zirnīte raksta “mutvārdu vēsture kā disciplīna atšķiras no citām ne tikai pēc pētnieciskajiem jautājumiem un pētījumos izmantotajiem avotiem, bet arī ar veidu, kādā pētījuma rezultāti tiek darīti pieejami plašākai sabiedrībai” (Zirnīte, & Garda, 2014, 14. lpp.).

Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūta projekta “Atmiņu pārnese starp paaudzēm: naratīvā perspektīva” ietvaros 4. Starptautiskajā mutvārdu vēstures konferencē “Paaudzes, atmiņa, migrācija: naratīvā perspektīva”, kas notika 2020. gada 12. -13. novembrī, LU, Filozofijas un socioloģijas institūta pētnieks Edmunds Šūpulis savā referātā “Paaudžu balsis: atmiņu pārnese Baltijas valstīs” uzsver, ka “viens no tādiem faktoriem, pēc kura izdala paaudzi, ir pieredzes kopība un sociālā atmiņa. Ir daudz pētījumu, kas fokusējas uz vēsturisko pieredzi, biogrāfiskiem naratīviem un to cirkulāciju komunikatīvā atmiņā un nacionālās atmiņas ietvaros” (Šūpulis, 2020, 37. lpp.).

Maģistra darbā konkrētas paaudzes vēsturiskā pieredze viņu komunikatīvajā atmiņā veido galveno naratīvu. Un Šūpulis tālāk uzdod pētniecisku jautājumu: “Cik daudz starp tiem ir tādu, kas atsaucas uz “pieredžu kopību?”” (Šūpulis, 2020, 37. lpp.), kā tas tiek skatīts arī šajā pētījumā. LU Filozofijas un socioloģijas institūta pētnieks Kaspars Zellis savā referātā “Pretrunīgā nostaļģija padomju paaudzes dzīvesstāstos” min, ka “atmiņu stāstos padomju laiks parādās kā būtiska, tomēr neartikulēta šo cilvēku dzīves ritējuma sastāvdaļa. Padomju režīma represijas, kolektivizācija u.c. šajos dzīvesstāstos parādās kā mantotas atmiņas no vecākiem, kuras pastiprina arī sabiedrībā valdošie metanaratīvi. Tomēr tajā pašā laikā ir vērojama tendence šo periodu arī normalizēt un iekļaut savos dzīves naratīvos” (Zellis, 2020, 41. lpp.).

Maģistra darba pētījums arī aptver vēsturisko padomju laika posmu Latvijā, kurā jūtama gan pētnieka minētā sabiedrībā valdošo metanaratīvu klātesamība, gan arī jūtama šī laika vienkārša klātesamība konkrētu cilvēku dzīvēs.

Portelli par konkrētu indivīdu atmiņu stāstiem saka, ka tie tāpat kā visi citi vēsturiskie avoti, kas sniedz mums noteiktu faktu informāciju, ir pārbaudāmi, bet tie ir tagadne. Tās ir dzīvas balsis, kas runā mums tieši tagad (Portelli, 1979). Šī pētījuma viens no uzdevumiem bija iegūt atmiņu stāstus no cilvēkiem no konkrēta laika posma skolas novadpētnieciskajā izpētē. Tālāk Portelli saka, ka mutvārdu vēsturē saplūst brīdis starp laikiem: notikumu laiku, stāstīšanas laiku un klausīšanās laiku (Portelli, 1979). Savukārt, Kaspara Zeļļa rakstā “Mutvārdu vēsture avotu kritikas skatījumā” teikts, ka “mutvārdu atmiņas ir specifiskas un svarīgi ir apzināties ne tikai laiku, par ko stāsta teicējs, bet arī laiku, kad šis avots tapis. Tas mums spēj dot vairāk informācijas nevis par noteiktiem vēstures notikumiem, bet par to, kā par šiem vēstures notikumiem reflektē avota pierakstīšanas laikā. Šajā ziņā avotu ietekmē gan individuālie, gan objektīvie apstākļi” (Zellis, b. g.).

“Vadlīnijās intervētājiem un atmiņu rakstītājiem” Māra Zirņīte izdala šādus “pētniecības virzienus, kuros mutvārdu vēsture ir neaizstājama:

- dzimtu vēstures pētījumi;
- pagasta, novada, pilsētas vēstures izpēte;
- vietējās kopienas vēstures, tradīciju izpēte;
- vēsturisko notikumu ietekme uz cilvēku likteņiem” (Zirņīte, & Garda, 2014), tādēļ šajā pētījumā mutvārdu vēsture ir noteicošais pētniecības virziens.

Tālāk Zirņīte uzsver, ka “mutvārdu vēsture kā disciplīna atšķiras no citām ne tikai pēc pētnieciskajiem jautājumiem un pētījumos izmantotajiem avotiem, bet arī ar veidu, kādā pētījuma rezultāti tiek darīti pieejami plašākai sabiedrībai” (Zirņīte, & Garda, 2014, 14. lpp.).

Šī pētījuma virzība skaidri sasauca ar britu sociologa un mutvārdu vēstures pētnieka Pola Tompsona (*Paul Thompson*) grāmatā “Pagātnes balss: mutvārdu vēsture” (*The voice of the past: oral history*) rakstīto, ka mutvārdu vēsture ir vēsture, kas veidojas ap cilvēkiem, un tā cilvēku dzīves padara par vēsturi. Mutvārdu vēsture ievērojami paplašina cilvēku un kopienu darbības jomu, un ienes vēsturi dziļāk sabiedrībā, kā arī veido vēsturi no sabiedrības atmiņām. Tas rada piederības sajūtu konkrētai vietai konkrētā laikā (Thompson, 1989). Piederība konkrētai vietai un laikam raksturo šī pētījuma naratīva veidošanos. Tālāk Tompsons saka, šī piederības veidošanās padara cilvēkus laimīgākus (Thompson, 1989), ko ir iespējams arī novērot maģistra darba pētnieciskajā daļā, kad respondenti ar lielu mīlestību sirdī atklāj savus dzīves stāstus, kas saistīti ar Ernsta Glikas Alūksnes Valsts ģimnāziju, grāmatām, gleznām, kā arī skolas kopējām saglabātajām kultūrvēsturiskajām vērtībām un to kopšanu. Viņš arī min, ka mutvārdu vēsture rada izaicinājumu sabiedrībā pieņemtajiem vēstures mītiem, kas savukārt nodrošina iespēju vēstures sociālajai nozīmei transformēties (Thompson, 1989). Šajā pētījumā tā tiek veidota, pamatojoties uz konkrētu cilvēku atmiņu stāstiem. Kā raksta Zellis, “mutvārdu vēsture arī liecina par cilvēku vēsturē un atspoguļo vairāk vai mazāk reālus notikumus, kurus var izmantot pētniecībā” (Zellis, b. g.).

Nacionālā līmenī katram mutvārdu atmiņu stāstam ir liela nozīme kolektīvās atmiņas saglabāšanā un veidošanā, un šī pētījuma stāstiem ir ļoti liela nozīmes skolas novadpētnieciskā krājuma papildināšanā un veidošanā. “Nacionālo mutvārdu vēsturi nevar aptvert atsevišķi pētnieki vai grupa. Tas ir daudziem kopīgi darāms darbs, kurā ikviens interesents var piedalīties ar savu pienesumu - dzīvesstāsta interviju, atmiņu pierakstu, tautas vēstures stāsta noskaidrošanā ieguldīto darbu. Tādam nolūkam iedibināta Latvijas Mutvārdu vēstures pētnieku asociācija Dzīvesstāsts - vidutājs starp zinātniekiem un sabiedrību, pētniekiem un atmiņu autoriem, starp talciniekiem - brīvprātīgiem intervētājiem no Latvijas un ārzemēm. Asociācijas Dzīvesstāsts darbībā aicināts iesaistīties ikviens, kas vēlas atbalstīt atmiņu dokumentēšanu, dzīvesstāstu krājuma turpināšanu un tālāk došanu” (Zirnīte, & Garda, 2014, 24. lpp.). Šis pētījums vairāk virzīts uz konkrētas kopienas – skolas kolektīvās atmiņas saglabāšanu, kas savā būtībā ir cieši saistīta ar kopējo nācijas kolektīvās atmiņas saglabāšanu.

Cilvēks dzīvo sevis radītajā pasaulē, kas ir zināmā mērā arī kultūras pasaule. Šuvajevs apgalvo, ka “visu cilvēka dzīvi caurauž noteikti kultūrvēsturiski priekšstati un iemaņas, noteiktas skatījuma formas, kā arī eksistences tehnikas. Tāpēc arī nav cilvēka “ārpus kultūras”, viņš ir kā iegremdējies tajā un dzīvo kultūrā” (Šuvajevs, 1998). Šī izpratne palīdz pētījumā redzēt un atpazīt konkrēti radītu noteiktas kopienas kultūras telpu ar tajā esošajām saglabātajām materiālajām vērtībām – grāmatām un gleznām, un cilvēkiem ar viņu stāstiem un atmiņām.

Pagātnes izziņas avoti ir grāmatas, dokumenti, seni laikraksti, kā arī mākslas darbi. Par pagātnes izziņas avotiem tiek uzskatīti arī mutvārdu vēstures stāsti, kas atspoguļo cilvēku dzīves pieredzi. Tātad mutvārdu vēsture par tiem veido savu stāstu, kas ir dokumentēts un apkopots. Katrā vietā dzīvo cilvēki, kas veido savas vides kultūrvēsturisko mantojumu. Mutvārdu vēstures pētījumā savāktos materiālus var publicēt grāmatā. Melānija Vanaga, kura ir daudzu likteņstāstu autore, kā arī dzimtas pētniecības aizsācēja, kultūrvēsturiskās epopejas pirmajā grāmatā “Dvēseļu pulcēšana. Tēvacilts” raksta, ka “vēsture ir liela zemzeme ar daudzām kapsētām. Vēsture ir daudzie tūrumi, kur tagad briest alkšņi, un skaisti kopto māju vietas, kurās kuplo nātres. Vēsture ir vēžu alas, cīruļu treļļi, darba tikums. Vēsture ir tūribas, brīvības un drošības sajūta” (Vanaga, 1993). Melānijas Vanagas grāmatas “Dvēseļu pulcēšana” ir septiņas grāmatas par latviešu tautai svarīgiem notikumiem no 17. gadsimta līdz mūsdienām, tos papildina dokumentāras liecības, cilvēku atmiņas, dažādi etnogrāfiski vēsturiski fakti, kas ir nozīmīgs kultūrvēsturisks mantojums.

20. gadsimta četrdesmitajos un piecdesmitajos gados Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā (toreiz vidusskolā) darbojās nacionālās jaunatnes pretošanās kustība ar nosaukumu “Tālavas sili” un “Dzimtenes sili”. Alūksnes ģimnāzijas absolvente Lūcija Sāgameža – Nāgele raksta, ka “noteiktā laikā ieradāmie Dārza ielas mājīgajā dzīvoklītī. Tur mūs jau sagaidīja Līvija ar viņas draudzeni Rēziju, abas 12. klases skolnieces. Saspiedušās ciešā pulciņā ap galdu, uzsākām pārrunas. No nacionālajiem partizāniem saņemtās ziņas liecināja, ka Latvijas pilsētās un skolās modusies latviešu jaunatnes pretošanās kustība (tā aizsākusies jau 1940. gadā). Grupu kodolus veidoja jaunieši, kas atvērtām acīm skatījās dzīvē un redzēja, kas notiek okupētajā Latvijā” (Stradiņš, 2005). 1943. gada 2. oktobrī piecas Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas (toreiz Alūksnes vidusskolas) jaunietes satikās dzīvoklī, lai iesaistītos cīņā pret svešo varu. Atmiņas par šo laiku atmiņas izdotas grāmatā “Šalc Tālavas un Dzimtenes sili” (Vīksna, 2013) stāsta par Nacionālās pretošanās kustību Alūksnes ģimnāzijā, kur par mūsu Dzimtenes brīvību cīnījās kustība “Tālavas sili” un “Dzimtenes sili”. Atmiņu stāsti, kas apkopoti šajā grāmatā ir nenovērtējami tā laika notikumu un cilvēku likteņu atspoguļojums. Savukārt, grāmatā “Neuzziedējušie vārdi” (2008), apkopotas Alūksnes puses ļaužu, ar rakstnieka un dzejnieka talantu apveltīto cilvēku, atmiņu stāsti.

Latvijā izdotas daudz grāmatas, kas satur mutvārdu vēstures intervijas. Tāda ir arī Valentīnas Lasmanes sakārtotā grāmata “Pāri jūrai. 1944./45.g.” (1993). Grāmatā apkopotas 130 liecinieku atmiņas par došanos bēgļu gaitās uz Zviedriju. Temats par bēgļu dzīvi Zviedrijā tiek turpināts Nacionālās mutvārdu vēstures pētījumā, kurā apkopoti dzīvesstāsti, kas izdoti

grāmatā “Mēs nebraucām uz Zviedriju, lai kļūtu par zviedriem” (2010), Baibas Belas zinātniskajā redakcijā.

Savukārt, Hugo Legzdiņš izdevis atmiņu stāstu “Ronis - mana būdiņa un pils” (2002). Sava novada kultūrvēsturisks mantojums izpaužas Gunta Pakalna pētījumā, kas izdots grāmatā “Džūkstes teikas un nostāsti” (2004), kurā pētnieks apkopojis vienā pagastā pierakstītās teikas un stāstus. Krājuma trešo daļu veido tagadējo Džūkstes iedzīvotāju personiskās pieredzes stāsti, dzīvesstāsti un atmiņas.

Atmiņas un dzīvesstāsti veido gan katras vietas un kopienas cilvēku saglabāto kultūrvēsturisko mantojumu, gan visas Latvijas iedzīvotāju saglabāto kultūrvēsturisko mantojumu.

Secinājumi

Veicot zinātnisku izpēti, svarīgi raksturot un aplūkot ar tematu saistītos terminus un jēdzienus. Maģistra darbā par galvenajiem terminiem uzskatāmi *novadpētniecība* un *mutvārdu vēsture*. Pētījums saistīts ar grāmatu saglabāšanu skolā, tādēļ skaidrots arī jēdziens *skolas bibliotēka*.

Maģistra darbs ir naratīvs pētījums, tādēļ tiek skaidrota jēdziena *naratīvs* nozīme. Tāpat tiek skaidrots arī jēdziena *vērtīgs* nozīme, kas ir pētījuma nosaukumā, kā arī pētīts termina *intervija* skaidrojums. Maģistra darbā, pielietojot mutvārdu vēstures metodi, kurā tiek izmantota intervija, tiek veidots naratīvs - kāds ir stāsts par saglabātajām vērtīgajām grāmatām un gleznām Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā.

Maģistra darba teorētisko bāzi veido sociālā konstrukcionisma teorija un naratoloģija - naratīva jeb vēstījuma teorija.

Pētījumā izmantots sociālais konstrukcionisms, jo tas norāda, ka objektīvo realitāti nav iespējams nodalīt no indivīda - pētījuma dalībnieka. Sociālais konstrukcionisms arī akcentē cilvēku kopīgi veidotas izpratnes attīstību. Šī teorija ir cieši saistīta ar to, kā respondenti konstruē savu pieredzi par pagātnes notikumiem, kā arī ar to, kā maģistra darba autore konstruē naratīvu par saglabātajām vērtīgajām grāmatām un gleznām Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā.

Maģistra darba autore pētījumā balstās uz naratoloģiju, jo personīgās pieredzes stāsts ir naratīvs pētījums par indivīda personīgo pieredzi gan saistībā ar vienu dzīves notikumu, gan vairākām atsevišķiem notikumiem, situācijām vai sadzīves folkloru.

Novadpētniecība ir viens no prioritārajiem bibliotēkas darba virzieniem arī skolas bibliotēkā, jo tas aptver dzīves dokumentēšanu un izpēti gan pagātnē, gan tagadnē, kā arī

nākotnes perspektīvā visās zinātņu nozarēs un vietējās dzīves aspektos. Ikvienas bibliotēkas novadpētniecības krājums ir unikāls kolektīvās atmiņas liecību kopums, kas prezentē vietējās vērtības, tradīcijas, sasniegumus, vēsturi un attīstību, nostiprina lokālo identitāti, kopienas saliedētību un lokālpatriotismu.

Mutvārdu vēstures vākšana un pētīšana ir svarīgs posms pagātnes izzināšanā, tādēļ var uzskatīt, ka ikviens indivīds ir svarīgs informācijas glabātājs. Būtiski ir uzklausīt ikvienu atmiņu glabātāju, uzvaru liekot uz vecākās paaudzes cilvēkiem, jo viņiem ir atmiņas par senākiem laikiem un senākiem notikumiem, kurus vērts uzklausīt un pierakstīt. Mutvārdu vēsturi var uzskatīt par ļoti vērtīgu akadēmiskās vēstures papildinātāju, jo ne vienmēr visi notikumi un stāsti tiek fiksēti dokumentos.

Mutvārdu vēsture Latvijā dokumentē tautas pieredzes vēstījumu, kurā tauta ir vienots kultūras veselums, kas izturējies laika pārbaudī. Nacionālā mutvārdu vēsture rāda, kā dažādus dzīves, kultūras notikumus traktē, pārdzīvo, vērtē visdažādākie cilvēki, kas visi ir sabiedrības uzmanības vērti. To raksturo izteikta emocionāla attieksme - cilvēka un tautas pārdzīvojumi.

Mutvārdu vēsture veido un glabā kultūrvēsturisko mantojumu, jo stāsti ir dokumentēti un apkopoti sistemātiskā veidā. Tā kā mutvārdu vēsture pieder biogrāfisko pētījumu avotiem sociālajās un humanitārajās zinātnēs, tātad tā var kalpot kā vērtīgs mantojums, lai izzinātu citu dzīves vēsturisko pieredzi.

2. IZPĒTES PAKĀPES ANALĪZE

Šajā nodaļā tiks apskatīti līdzīgi pētījumi, kas ir saistīti ar maģistra darba tematu. Apskatītie līdzīgie pētījumi tapuši Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļā, Latvijas Universitātes Pedagoģijas un Mākslas fakultātē Pedagoģijas nodaļā un Latvijas Universitātes Moderno valodu fakultātē. Visi pētījumi pieejami Latvijas Universitātes Noslēguma darbu datubāzē. Apskatīts arī viens ārvalstīs veikts pētījums, kurš tapis Indiānas Universitātē un Purdue Universitātē Indianapolisā, ASV.

Līdzīgie pētījumi tika meklēti un atlasīti saistībā ar šī pētījuma tematu, lai iegūtu priekšstatu, kā tiek veidoti pētījumi, kas saistīti ar novadpētniecības darbu bibliotēkās, skolās, kā arī kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu. Tika izvēlēti pētījumi, kuros kā galvenā pētniecības metode tiek izmantota mutvārdu vēstures intervijas metode, kā arī tika atlasīti pētījumi, kas veikti par Ernsta Glikā Alūksnes Valsts ģimnāziju. Ārvalstu pētījums izvēlēts, lai apskatītu, kā iegūtie dati ar mutvārdu vēstures intervijas metodi tiek saglabāti, izveidojot arhīvu, kas tālāk tiks izmantots pētniecībā, šos datus apstrādājot un analizējot.

Pētījumu īsa analīze tiks veikta hronoloģiskā secībā un noslēgumā tiks apskatīti pētījumi par Ernsta Glikā Alūksnes Valsts ģimnāziju. Kā pirmais tiks apskatīts Daces Karļukas (2008) bakalaura darbs "Pilsrundāles astoņgadīgā skola atmiņu stāstījumos". Pētījums tapis Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļā 2008. gadā, tā zinātniskā vadītāja bija pasniedzēja Ruta Šenberga. Tā mērķis bija sniegt pirmo lielāko un plašāko ieskatu par skolas darbības atspoguļojumu mutvārdu liecībās (Karļuka, 2008). Autorei šis pētījums bija aktuāls sakarā ar skolas 90 gadu pastāvēšanas vēstures izpēti veikšanu. Autore pētījumā izmantojusi piecu atmiņu autoru – skolotāju atmiņas, kas aptvēra laiku no 1937. līdz 1979. gadam. Pētījuma teorētiskā bāze balstās uz pazīstamāko ārzemju mutvārdu vēstures teorētiku atziņām par mutvārdu avotu specifiku, intervēšanas metodiku, stāstījumu pierakstīšanu, 5 pierakstu analīzi un izmantošanu pētniecības nolūkos, kā arī darbā tika izmantoti materiāli un publikācijas no Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūta Nacionālās mutvārdu vēstures projekta. Pētījuma rezultātā tika iegūti un analizēti mutvārdu vēstures stāsti par Pilsrundāles astoņgadīgās skolas direktoriem un skolotājiem, par skolas sporta darbu un sasniegumiem sportā, kā arī dažādu skolas pulciņu darbību un ārpusstundas skolas pasākumiem.

Gunta Siliņa – Jasjukeviča 2011. gadā izstrādājusi promocijas darbu "Novada tradicionālā kultūra lokālās kultūrpiederības veicināšanai sākumskolā" profesores Zentas Anspokas vadībā Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes

Pedagoģijas nodaļā. Guntas Siliņas-Jasjukevičas promocijas darbā tiek pētītas tradicionālās kultūras un lokālās kultūrpiederības mījsakarības. Kā viena no metodēm, tiek izmantota intervijas metode, lai iegūtu datus par Latvijas skolotāju pieredzi tradicionālās kultūras apguves īstenošanā dažādos mācību priekšmetos skolā. Datu ieguve un analīze tika sadalīta astoņos posmos, kuros tika ietvertas daudzas pētniecības metodes – gan literatūras analīzes metode, gan medelēšana un un modeļa teorētiskā konstruēšana, gan dokumentu analīzes metode, kā arī intervijas un ekspertatzinuma metodes. Šis pētījums tika veikts septiņu gadu garumā un izdalīts astoņos posmos. Pētījums saistīts ar skolu kā kultūrpiederības veidotāju skolēnos. Pētījumā iegūtie dati tika apstrādāti ar kvalitatīvajām un kvantitatīvajām datu apstrādes metodēm, analīzes rezultātus apkopojot nodaļas diagrammās un tām atbilstošos aprakstos. Iegūtas un analizētas piecas skolotāju, ar pedagoģisko pieredzi no 16 – 35 gadiem, intervijas par pieredzi tradicionālajā kultūrā.

Santa Taube 2015. gadā izstrādājusi maģistra darbu “Vītolu dzimta un māja mutvārdu vēstures liecībās un dokumentos” Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļā docentes Dainas Pakalnas vadībā. Pētījuma mērķis bija iegūt un apkopot informāciju par Vītolu dzimtu un mājām, izmantojot mutvārdu intervijas un analizējot pieejamās dokumentālās liecības - fotogrāfijas, dokumentus, pierakstus un publikācijas (Taube, 2015). Autore pētījumā par Vītolu dzimtu un māju, nozīmīgu lomu ieņem gan respondentu atmiņu stāsti, gan dokumentālas liecības. Pētījumā tika izmantotas dokumentu analīzes metodes un mutvārdu vēstures metodes. Pētījumā tika aptverta gan dzimtas māju, gan pašas dzimtas izpēte. Pētījumā iegūts un izmantots plašs dokumentu aptvērums - dzimtas īpašumā esošie dokumenti, Latvijas Valsts arhīva materiāli, paaudžu ģimenes Bībele, dzimtas grāmata, un fotogrāfijas no personīgiem arhīviem. Autore dokumentu izpētē pielietojusi klasisko dokumentu analīzi un intervēšanas metodi. Veicot dokumentu analīzi, autorei nācās saskarties ar dažādām laika gaitā radušajām vides ārējo apstākļu atstātajām sekām, kas traucēja pilnībā izpētīt dažādus dokumentus, fotogrāfijas un to saturu. Pētījuma gaitā tika veikta arī fotogrāfiju digitalizēšana, kā arī fotogrāfijās redzamo personu un notikumu atšifrēšana. Maģistra darba pētījumā tika izmantota intervēšanas metode, dokumentu analīze, kā arī tika veikta fotogrāfiju digitalizēšana. Santas Taubes maģistra darbs tika balstīts uz Sociālā konstrukcionisma teoriju un biogrāfisko pieeju. Maģistra darbā tapis pētījums par Vītolu dzimtu un Vītolu dzimtas mājām, un iegūtas piecas mutvārdu vēstures intervijas.

Katrīna Sirmā 2018. gadā izstrādājusi maģistra darbu “Publisko bibliotēku novadpētniecības krājuma popularizēšana sadarbībā ar skolām” Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļā docentes Dainas Pakalnas vadībā.

Pētījuma mērķis bija apkopot Latvijas publisko bibliotēku labo prakšu piemērus un veiksmīgus piemērus no ārzemju publiskajām bibliotēkām novadpētniecības krājuma popularizēšanas darbā ar skolēniem, kā arī noskaidrot skolotāju un skolēnu redzējumu par sadarbības iespējām ar publisko bibliotēku, lai iegūtās idejas iekļautu informatīvā izdevumā (Sirmā, 2018). Autore savā pētījumā izmantojusi dokumentu analīzes metodi, intervijas, ekspertintervijas un fokusgrupas intervijas metodi, kā arī veikusi pedagoģisko izmēģinājumu. Un kā papildmetodi izmantojusi arī kvantitatīvo kontentanalīzi. Autore maģistra darbā uzsvāru likusi uz bibliotēkas novadpētniecības krājuma popularizēšanu skolēnu auditorijai, tādēļ izmantojusi daļēji strukturētās intervijas, lai noskaidrotu novadpētniecības bibliotekāru pieredzi šajā darbā, izvēloties četras publiskās bibliotēkas Latvijā. Maģistra darbu autore balstījusi uz pamatoto teoriju. Ņemot vērā pētniecības gaitā iegūtās atziņas, kā arī pusaudžu vecumposma un Z paaudzes iezīmes, darba autore izstrādājusi metodisko sistēmu, kas tika aprobēta pedagoģiskajā izmēģinājumā 7. – 9. klašu skolēniem. Noslēgumā autore apkopojusi iegūtos datus, kas tika iekļauti informatīvā materiālā bibliotekāriem.

Baiba Īvāne - Kronberga 2018. gadā izstrādājusi maģistra darbu “Jelgavas pilsētas bibliotēka Akadēmijas ielā 26: ainavas kultūrvēsturiska lasīšana” Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļā profesora Viestura Zandera vadībā. Pētījumā autore apkopojusi un analizējusi visu iespējami pieejamo informāciju par Jelgavas pilsētas bibliotēkas ēku, tās vēsturi un pārmaiņām tās pastāvēšanas laikā. Maģistra darbs tika balstīts akseoloģiju un Informācijas pasaulu teoriju. Pētījuma datu ieguvei un analīzei tika izmantotas Ainavas kultūrvēsturiskās lasīšanas metode un intervijas metode. Tiek veiktas intervijas gan ar pētāmās ēkas iedzīvotājiem, gan ar šīs apkārtnes iedzīvotājiem un nozares ekspertiem. Lai labāk tiktu uztverti pētījumā iegūtie dati, pieejamā informācija tika detalizēti sakārtota pēc materiāla veida un laika posma. Pētījumā tika izmantotas gan dokumentālas liecības, gan aculiecinieku stāsti. Rezultātā iegūts naratīvs par Jelgavas pilsētas bibliotēkas ēku Akadēmijas ielā 26 un tās vēsturi, kā arī pētījumā tapis detalizēts izvērtējums, kā iegūtā informācija varētu būt izmantojama konkrētās bibliotēkas darbā. Pētījuma tapšanas laikā tika organizēta pilotekskursija tūrisma speciālistiem Jelgavas reģionā, kas ietekmēja Jelgavas pilsētas bibliotēkas iekļaušanu tūrisma objektu apskates sarakstā Jelgavas pilsētā.

2019. gadā Santa Trūpa Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļā docentes Dainas Pakalnas vadībā izstrādājusi bakalaura darbu “Preiļu pamatskolas vēsture dokumentos un mutvārdu vēstures stāstos”. Savā pētījumā autore izmantojusi arhīva un muzeja dokumentu izpētes metodi un mutvārdu vēstures intervijas metodi. Pētījumā tika iegūtas skolas pedagogu un absolventu mutvārdu vēstures liecības par

Preiļu pamatskolu no skolas dibināšanas laika līdz mūsdienām. Veicot pētījumu, grūtības sagādāja atrast pietiekami daudz stāstnieku, kas varētu aptvert visu pētāmo laiku par Preiļu pamatskolas vēsturi. Santas Trūpas pētījums tika balstīts uz sociālā kapitāla teoriju.

Tika apzināti arī pētījumi, kas veikti par Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāziju, tās kultūrvēsturisko mantojumu. Viens no tiem ir Sandora Līviņa 2008. gadā izstrādātais bakalaura darbs “Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas pūtēju orķestra vēsture un attīstība 1953. - 2008.” Pētījums tapis Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē profesores Baibas Kaļķes vadībā. Pētījuma mērķis bija apkopot un analizēt Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas pūtēju orķestra darbību laika posmā no 1953. gada līdz 2008. gadam. Pētījuma tika izmantota dokumentu un literatūras analīze metode, intervijas metode un anketēšanas metode, kā arī tika veikta muzeja fondu materiālu analīze. Pētījuma rezultātā tapis pētījums par Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas orķestra vēsturi, kas ciešā veidā saistāma ar Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāziju.

Jana Baltaisbrence 2009. gadā izstrādājusi bakalaura darbu “Ernsta Glika nopelni - pirmā Bībele latviešu valodā un skolas Vidzemē” Latvijas Universitātē Moderno valodu fakultātē profesora Ivara Orehova vadībā. Autore savā bakalaura darbā izmantojusi dokumentu un literatūras izpēti un analīzi, kā arī muzeju fondu materiālu analīzi. Pētījums apstiprina Ernsta Glika vārda nozīmi Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijai kā Ernsta Glika vārda nesējai, gan Ernstam Glikam kā pirmo skolu dibinātājam Vidzemē. Pētījums saistāms ar Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas vēstures izpēti.

Tika apskatīts arī ārvalstu pētījums. Džeisons M. Kellijs (*Jason M. Kelly*) un Džons Horans (*John Horan*) 2020. gadā izstrādāja pētījumu “Arhīvs kā pedagoģija: mutvārdu vēsture un mēra gada dienasgrāmata” (*Archive as Pedagogy: Oral History and a Journal of the Plague Year*) Indiānas Universitātē un Purdues Universitātē Indianapolisā (*Indiana University Purdue University Indianapolis*). Pētījuma mērķis bija izveidot COVID -19 arhīvu (*JOTPS*), kas atrastos Arizonas Valsts Universitātē. Šajā arhīvā tiktu saglabātas šī pandēmijas laika mutvārdu vēstures liecības. Šajā pētījumā iegūto rezultātu galvenā uzmanība tika vērsta uz pētniecībā balstītu pedagoģisko procesu, lai varētu izglītēt studentus un sabiedrību kopumā (Kelly, & Horan, 2020). Pētījuma atslēgas vārdi raksturo šo laiku un saderību ar maģistra autores darba tematu – COVID-19, mutvārdu vēsture, pētniecība un tēmas, pedagoģija, mācīšana, intervija, digitalizācija un vēsture, digitālās humanitārās zinātnes, pandēmija.

Pētījumā iegūto mutvārdu liecību apjoms bija ļoti liels, kā arī radās neliela problēma, apvienojot divas metadatu shēmas. Problēma varēja rasties arī, neprecīzi aizpildot laukus, kas liegtu pētniekiem datus plašāk analizēt. Pētījums ir ļoti plašs, aptver visu valsti - ASV, kā arī

projektā iesaistītos partnerus Dublinā un Hamburgā. Mutvārdu vēstures darbs daļēji tika ierobežots dažādu starptautisko noteikumu un privātuma prasību dēļ. Tā rezultātā skolēniem bija iespēja mācīties par tādiem tiesību aktiem kā Eiropas Savienības Vispārīgā datu aizsardzības regula (*GDPR*). Tā ir arī mudinājusi projekta dalībniekus nopietni padomāt par saikni starp tiesību aktiem, pētniecības ētiku un pētījuma dizainu. Kamēr projekta rezultāts pirmajā acu uzmetienā ir datu arhīva izveidošana, tas izvērtās daudzās jomās izglītojošs, balstījās uz izglītošanu pētniecības jomā, no kura ieguva simtiem studentu un sabiedrības locekļu (Kellijs, & Horans, 2020).

Secinājumi

Analizējot iepriekš veiktos pētījumus, kas tematiski sasaucas ar šī maģistra darba pētījumu par saglabātajām vērtīgajām grāmatām un gleznām Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā, var secināt, ka to aptvērums ir novadpētnieciskais virziens, kas sevī ietver savas dzimtas, bibliotēkas, skolas kultūrvēsturisko izpēti.

Pētījumos par Pilsrundāles astoņgadīgo skolu, Preiļu pamatskolu, Vītolu dzimtu un mājām, publisko bibliotēku novadpētniecības krājuma popularizēšanu sadarbībā ar skolām, Vītolu dzimtu un mājām un Jelgavas pilsētas bibliotēku Akadēmijas ielā 26: ainavas kultūrvēsturisko lasīšanu kā galvenā izpētes metode izmantota mutvārdu vēstures intervijas metode, kas palīdz izziņāt nesenās vēstures notikumus, tos iegūstot no cilvēka dzīves pieredzes. Promocijas darbā izmantotas intervijas – skolotāju pieredzes stāsti visas darba dzīves garumā. Mutvārdu vēstures intervijas metode un dokumentu izpētes metode tiks izmantota arī autores pētījumā.

Promocijas darbs īpaši akcentē novada tradicionālo kultūru, kas veicina un rada noteiktu kultūras telpu un rada piederības sajūtu šai kultūrtelpai savas kopienas ietvaros.

Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas saglabātās vērtības un kultūrvēsturiskais mantojums iepriekš pētīts divos pētījumos - par Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas pūtēju orķestri, tā vēsturi un attīstību, kā arī par Ernsta Glika nopelniem Bībeles tulkošanā latviešu valodā un skolu dibināšanu latviešu zemnieku bērniem Vidzemē.

Analizējot ārvalstu pētījumu, var secināt, cik būtiski ir saglabāt mutvārdu vēstures liecības kā konkrētā laika notikumu izpētes avotu. Mutvārdu vēstures intervijas ir vēsturiski dokumenti, kas tiek saglabāti un padarīti pieejami topošajiem pētniekiem un sabiedrības locekļiem. No šī pētījuma svarīgi aizgūt, lai ierakstītie dati tiktu saglabāti atbilstoši ilgtermiņa saglabāšanas un pieejamības mērķim. Tas būtu svarīgi mutvārdu vēsturniekiem, kas veic

novadpētniecības darbu - savu finanšu resursu robežās izmantot labākās pieejamās reģistrācijas iekārtas datu saglabāšanai.

Vienojošais un līdzīgais visos aplūkotajos darbos ir mutvārdu vēsture, tās pielietojums. Atkarībā no pētījuma mērķiem un uzdevumiem, aplūkotajos pētījumos atšķīrās, kādas intervijas tika izmantotas, kāds laiks tām atvēlēts. Ievērojami lielāks laiks nepieciešams, veicot biogrāfisko pētījuma metodi, kā tas darīts pētīt dzimtu. Aplūkojot līdzīgos pētījumus, autores pētījumā vairāk piemērotas mutvārdu vēstures intervijas, kas ir daļēji strukturētas, tāpat svarīga pieejamo dokumentu izpēte.

3. PĒTĪJUMA METODOLOĢIJAS UN EMPĪRISKĀS BĀZES RAKSTUROJUMS

Šajā nodaļā aplūkota pētījuma metodoloģija un empīriskās bāzes raksturojums. Kvalitatīvā pētījuma pamatā ir naratīva pētījuma dizains. Pētījumā izmantotās metodes – mutvārdu vēstures intervijas un dokumentu izpēte.

3.1. Pētījuma stratēģija un dizains

Pētījumā visatbilstošākā šāda stratēģija, kas balstās uz Artūrs Kroplija un Malgožata grāmatā “Kvalitatīvās pētniecības metodes sociālajās zinātnēs” izdalītajiem kvalitatīvās pieejas aspektiem:

- “Pētījuma mērķis ir atklāt, kā cilvēki redz pasauli, nevis to, cik daudz noteiktu universālu īpašību viņiem piemīt.
- Izzinot to, pētnieks un respondents strādā kopā, lai rekonstruētu respondenta pasaules izpratni (konceptulizāciju) – pētījums ir kooperācijas process starp pētnieku un respondentu.
- Datu interpretēšanas process ietver vispārīgu hipotēžu secināšanu, kas izriet no iegūtās informācijas (hipotēze ir pētījuma noslēguma produkts)” (Kroplijs & Raščevska, 2004, 38. lpp.).

Šim pētījuma dizainam atbilstošākā definīcija atrodama Nacionālās enciklopēdijas šķirklī “Kvalitatīvās metodes socioloģijā”, kur definēts, ka kvalitatīvās metodes socioloģijā ir “sociālo parādību izpētes un analīzes metodes, kuras balstās interpretīvisma paradīgmā un sniedz iespējas gūt izpratni par cilvēka individuālo pieredzi”. Kvalitatīvā pieeja uzsvēr indivīda ikdienas dzīves izpētes nozīmīgumu, tā paredz fenomena izpēti tā dabiskajā vidē, īpašu uzmanību pievēršot konteksta izpētei. Metode sniedz iespējas aptvert indivīdu dzīves daudzveidīgumu un unikalitāti” (Zepa, 22.06.2021). Šis definējums visprecīzāk atspoguļo šajā pētījumā izmantoto metodoloģiju.

Šim pētījumam visatbilstošākā ir kvalitatīvā pētniecības pieeja. To raksturo neeksperimentāls pētījuma dizains un pētījuma norise reālā vidē. Pētījuma kvalitatīvā pētniecībā datu iegūšana notiek no stāstījumiem, kas ir jau uzrakstīti vai jauniegūti, un to analīze tiek virzīta uz nozīmes jeb jēgas atklāšanu. Kvalitatīvs pētījums ir vērsts uz hipotēzes radīšanu, nevis apstiprināšanu vai noliegšanu. Tātad, lai veiktu pētījumu par saglabātajām vērtīgajām grāmatām un gleznām Ernsta Gлика Alūksnes Valsts ģimnāzijā, autore ir izvēlējusies kvalitatīvo

pētījuma stratēģiju, lai atklātu respondentu atmiņas par pētāmo tematu. Šī metode ļauj atklāt cilvēka individuālās interpretācijas, kas pamatotas dzīves īpašajā pieredzē, un palīdz izprast indivīda rīcības motivāciju.

Šajā pētījumā no dalībnieku atlas stratēģijas veidiem tiek izmantota mērķtiecīgās izlases veidošana, jo tādējādi “pētnieks pārdomāti un apzināti var izveidot visproduktīvāko izlasi, kas spētu sniegt atbildes uz pētījuma jautājumiem” (Mārtinsone & Pipere, 2016, 311. lpp.). Pētījumā tika atlasīti respondenti, kam ir personīgā pieredze attiecībā uz pētāmo tēmu, kā arī darba dzīve ir bijusi saistīta vai šobrīd ir saistīta ar pētāmo objektu – Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāziju. Pētījumā tika apzināti skolas bibliotēkas bijušie un esošie bibliotekāri. Veicot grāmatu un gleznu izpēti skolā, skolas muzejā, sarunās ar Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas direktori un skolotājiem atklājās pētījumam atbilstošākie respondenti, kuri vēlāk tika apzināti un uzrunāti piedalīties šajā pētījumā.

Pētījumā iegūto datu analīze tika veikta, izmantojot analīzes metodi, kuras pamatā ir kvalitatīva pieeja. Šajā pētījumā datu vākšana un analīze notiek četros savstarpēju saistītos posmos:

1. Pirmais posms - datu vākšana, izmantojot intervijas ar respondentiem, un datu atlasīti no pierakstītām atmiņām.
2. Otrais posms - apakškategoriju noteikšana. Šajā posmā notiek datu, kuriem ir līdzīgi priekšsati, sadalīšana, tos strukturējot.
3. Trešais posms - galveno kategoriju definēšana. Šajā posmā pētījums tiek fokusēts uz datu korelāciju saistībā ar pētījumu.
4. Ceturtais posms – stāstījuma rakstīšana, savienojot sastrukturētās galvenās kategorijas.

3.2. Datu ieguves metodes

Kvalitatīvajā pētījumā visbiežāk pielietotā datu vākšanas metode, ir intervija, un šādu pētījumu stratēģijā lieto individuālās atvērtās un daļēji strukturētās intervijas (*open-ended; semi-structured interviews*) (Mārtinsone & Pipere, 2016).

Latvijas Nacionālajā terminoloģijas portālā teikts, ka intervija ir “aparakstošas informācijas iegūšanas veids, vadīta mērķtiecīga saruna ar indivīdu vai personu grupu, lai iegūtu noteikta rakstura informāciju par kādu jautājumu, uzskatiem, problēmu, attieksmi. Intervijas var būt mutiskas, rakstiskas, telefoniskas un elektroniskas” (“Intervija”, b. g.). Šim pētījumam atbilstošākais termina “intervija” skaidrojums definēts bibliotēkzinātnes un informācijas zinātnes tiešsaistes vārdnīcā jeb ODLIS, kur teikts, ka “intervija ir diskusija starp

reportieri, vadītāju, paneli vai auditoriju un ziņu veidotāju, autoru vai slavenību, kas ierakstīta (redīgēta vai neredīgēta) drukātā veidā, filmā vai video, vai kā skaņas ieraksts. Formāts ir tāds, kurā intervētājs uzdod jautājumus, uz kuriem intervējamais atbild” (“Interview”, n. d.).

Šī pētījuma ietvaros tiek izmantotas daļēji strukturētās intervijas. Artūrs Kroplijs un Malgožata Raščevska jēdzienu “strukturētās intervijas” skaidro, ka “šīs intervijas veids ir vairāk strukturēts nekā atvērtā intervija. Pētniekam jau ir kādas zināšanas par galvenajiem jautājumiem un gaidas par to, kas varētu rasties” (Kroplijs & Raščevska, 2004, 98. lpp.). Turpat tālāk minēts, ka “saruna tiek ierosināta ar diezgan plašu atvērtu jautājumu vai pamudinājumu, kas tomēr virza sarunu noteiktā tematā” (Kroplijs & Raščevska, 2004, 98. lpp.), tādēļ tās ir vispiemērotākās šim pētījumam.

Šī pētījuma mutvārdu vēstures pieeja balstās kvalitatīvo pētījumu metodoloģijā, kas personisko pieredzi uzlūko kā nozīmīgu resursu sociālās dzīves izpētē, kā arī indivīda un sabiedrības mijattiecību analīzē. Pētījuma avoti ir mutvārdu vēstures un dzīvesstāstu intervijas. Šajā pētījumā tiek izmantotas mutvārdu vēstures intervijas. Mutvārdu vēstures interviju veido pilnīgi vai daļēji strukturēta intervija par izvēlētiem tēmām, pieredzēm, notikumiem (Mārtinsone, & Pipere, 2016).

Tāpat šajā pētījumā nedaudz izmantotas arī nestrukturētās intervijas, lai cilvēks varētu brīvi dalīties ar savām atmiņām, jo “nestrukturētās jeb atvērtās intervijas galvenā pazīme ir ne vien pētnieka, bet arī intervējamā atbildība par intervijas saturu un struktūru un viņam sniegtā iespēja “izstāstīt savu stāstu”. Šādas intervijas dažreiz izmanto pētījuma sākumā, meklējot tēmas turpmākai vairāk strukturētai izpētei, gadījumos, ja strukturēta pieeja varētu radīt intervējamajam zināmus ierobežojumus un ja pētnieks interesējas par indivīda dzīves pieredzes noteiktām dimensijām, kuras var atklāties tikai savstarpēji saistītā viengabalainā naratīvā. Šādu interviju veikšanu ar vairākiem indivīdiem ierobežo laika faktors – dažreiz šādas intervijas var ilgt vairākas stundas” (Mārtinsone, & Pipere, 2016, 246. lpp.). Šādām intervijām zinātnisko stīprumu nosaka gan intervijas laikā atklātā informācija, gan tās apraksts un datu interpretācija.

Šajā pētījumā izmantoti arī dažādi interviju veidi pēc attāluma starp intervējamo un intervētāju. Pētījuma tapšanas laiks notika COVID-19 pandēmijas laikā, tādēļ divas intervijas ar gados vecākajiem respondentiem tika organizētas kā attālinātās intervijas, kas notika pat vairākas dienas. Pārējās intervijas tika organizētas kā personīgās intervijas Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas telpās.

Mutvārdu vēstures un dzīvesstāstu vadlīnijās teikts, ka “mutvārdu vēstures intervijas sevī ietver:

- pētnieka izvēlētiem tēmatiem;

- iepriekš izpētītus pieejamos avotus;
- sagatavotu jautājumu sarakstu.

Savukārt, pēc pētījuma mērķa tiek izvēlēti stāstītāji. Pētījuma mērķis var būt:

- dzimtas izpēte;
- dzīvesstāstu vākšana;
- stāsti par notikumiem, vietām.

Stāstītāji var būt:

- ģimenes locekļi, radi;
- pašvaldība, sociālais dienests, nevalstiskās organizācijas;
- bibliotekāri, skolotāji, pastnieki, feldšeri;
- cilvēki ar līdzīgu pieredzi” (Zirnīte, & Garda, 2014).

Pētījumā svarīgi izvēlēties stāstītājus, kuriem piemīt stāstnieka talants, kā arī ir laba atmiņa un viņš ir šo notikumu līdzdalībnieks ar savām personīgajām atmiņām. Pētījumā par saglabātajām vērtīgajām grāmatām un gleznām Ernsta Gлика Alūksnes Valsts ģimnāzijā tiek izmantoti stāsti par notikumiem un vietām, un kā stāstītāji izvēlēti skolas bibliotekāri, skolotāji.

Intervijas tiek ierakstītas kādā no skaņas ieraksta ierīcēm - datorā, diktofonā vai tālrunī un pēc tam transkribētas. Transkripcijā tiek izmantotas šādas zīmes (*skat. 4.1. tabulu*).

4.1. tabula

Atšifrējumā lietojamie apzīmējumi

..	divpunkte, ja teikums apraujas
...	pauze, kur daudzpunktu skaits atbilst pauzes garumam
<u>jā</u>	pasvītroti vārdi un frāzes, kurus stāstītājs uzsver īpaši
()	apaļajās iekavās likti stāstītāja vārdi, kas paskaidro situāciju vai sarunas priekšmetu un intonatīvi vai pēc runas ātruma atdalās no pārējā teikuma
[]	kvadrātiekvavās slīpajā rakstā - komentāri par intervijas norisi vai stāstītāja intonāciju
[..]	divpunkte kvadrātiekvavās apzīmē izlaidumu tekstā
.,?!	tradicionāls pieturzīmju lietojums
	Ar atkāpi no lapas malas parādīti tie intervētāja jautājumi, kuri uzdoti, pirms vēl

Vienojoties par interviju, pētniekam jāiepazīstina respondents, kādi ir intervijas mērķi un kā sarunā iegūtā informācija tiks izmantota. Ievērojot zinātniskās darbības ētikas pamatprincipus, katram respondentam tiek lūgts parakstīt vienošanās veidlapu par intervijas ierakstīšanu un izmantošanu maģistra darbā.

Jautājuma veidi intervijās:

- “Lielie maršruta vai vispārīgie jautājumi;
- Mikromaršruta jautājumi (praktiski - kā kaut kas tika darīts);
- Pieredzes, personiski jautājumi;
- Precizējošie jautājumi (par kāda vārda nozīmi vai norisi);
- Zondējošie jautājumi;
- Atkārtotie jautājumi” (Mārtinsone, & Pipere, 2016).

Mutvārdu vēstures intervijas vada pēc sagatavota plāna. Intervijā svarīgi iegūt ne tikai vispārīgas atbildes, bet gan pēc iespējas izvērstāku stāstu, kas izriet no autora personīgās pieredzes. Mārtinsone uzsver, ka šādā pētījumā svarīgi ir:

- “mehāniski neturēties pie iepriekš sagatavotiem jautājumiem;
- uzmanīgi sekot stāstījumam, lai vajadzīgā brīdī uzdotu precizējošus jautājumus;
- nepārtraukt stāstītāju;
- nestrīdēties ar stāstītāju” (Mārtinsone, & Pipere, 2016).

Svarīgi saprast, kāda ir intervētāja loma un intervijas vadīšanas principi. Mārtinsone uzsver, ka literatūrā tiek piedāvāti vairāki intervijas vadīšanas principi, kurus vajadzētu ņemt vērā, vadot nestrukturētas vai daļēji strukturētas intervijas:

1. “Vairāk klausīties, mazāk runāt.
2. Klausīšanās trīs līmeņos – klausīties, ko saka intervējamais; censties ieklausīties intervējamā “iekšējā balsī”; jāklausās, tajā pašā laikā apzinoties procesu un tā saturu.
3. Kaut arī intervija ierakstīta, vajadzētu veikt savas piezīmes.
4. Jāuzdod tādi papildu jautājumi, kuri izriet no intervējamā teiktā, jāizvairās no uzvedinošiem jautājumiem, jāuzdod atvērtie jautājumi.
5. Jāseko līdzī, nepārtraucot runātāju.
6. Intervijas “atplūdi” un “uzplūdi” nav jāuztver pārāk personīgi.
7. Ja rodas atbilstošs gadījums (īpaši naratīvajās intervijās), ar intervējamo var dalīties līdzīgā personīgajā pieredzē.

8. Jāizvairās no pozitīvas vai negatīvas intervējamā atbilžu stimulēšanas.
9. Jābūt iecietīgam pret klusēšanu intervijas laikā” (Mārtinsone, & Pipere, 2016, 250. lpp.)

Šajā pētījumā tika ievēroti šie principi, kā arī izmantoti visi jautājumu veidi (skatīt pielikumos 2. – 6.). Viens no svarīgākajiem jautājumiem bija noskaidrot, kas nosaka grāmatas vai gleznas vērtīgumu, lai tās tiktu saglabātas.

Pētot saglabāto kultūrvēsturisko mantojumu - vērtīgās grāmatas un gleznas Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā, nozīmīgu lomu ieņem ne tikai mutvārdu vēstures liecības, bet arī atmiņu stāsti, kas apkopoti un publicēti.

Pētījumā apzinātas un izpētītas grāmatas un gleznas, kas minētas mutvārdu liecībās, veikta to izpēte un fotofiksācija (būtisku fotofiksāciju pilna izmēra fotogrāfijas skatīt pielikumos 7. – 8.).

Dokumentu izpētē pētījumā pielietota klasiskā dokumentu analīze, kas tāpat, kā intervēšana, ir kvalitatīvā pētniecības metode. Dokumentu analīze ir “dokumentu vākšanas metode, kas akcentē īpašu datu formu (dokumentus) un izmanto vispārpieņemtās tekstuālās analīzes metodes” (Mārtinsone & Pipere, 2016, 262. lpp.). Tā ir atbilstoša šim pētījumam, jo “tā ir datu vākšanas metode, kas ļauj iegūt informāciju, lai izvērtētu noteiktas parādības vai procesus” (Mārtinsone & Pipere, 2016, 262.lpp.).

Pētījuma empīrisko bāzi veido atmiņu stāsti.

Pirmās intervijas respondente ir bijusī skolas bibliotekāre un skolotāja Irēna Kalniņa. Intervija ar Irēnu Kalniņu notika 2021. gada 10. martā, izmantojot attālinātās intervijas veidu – telefonsarunu, to ierakstot. Irēna Kalniņa ir viena no gados vecākajām respondentēm, bet sazvānot un uzrunājot, bija ļoti atsaucīga, viņa atcerējās mani kā skolnieci, un labprāt piekrita piedalīties pētījumā un dalīties ar savām atmiņām.

Otrās intervijas respondente ir bijusī skolas bibliotekāre Antra Strazda. Intervija ar Antru Strazdu notika 2021. gada 15. martā Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā. Arī skolotāja Antra Strazda ir mana skolotāja, kad es mācījos skolā, un tas palīdzēja sarunai notikt abpusējas uzticēšanās gaisotnē.

Trešā intervija ir ar esošo skolas bibliotekāri Maiju Bērzbindi. Intervija ar Maiju Bērzbindi notika 2021. gada 15. martā Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas bibliotēkā.

Ceturtās intervijas respondente ir bijusī ķīmijas skolotāja Ruta Bērziņa. Intervija ar Rutu Bērziņu notika 2021. gada 25. martā, izmantojot attālinātās intervijas veidu – telefonsarunu, to ierakstot. Skolotāja Ruta Bērziņa ir otra vecākā respondente, bet ļoti asu prātu un dzīvu stāstījumu.

Piektās intervijas respondente ir latviešu valodas un literatūras skolotāja Daina Černomirdina. Intervija notika 2021. gada 1. aprīlī Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā. Daina Černomirdina ir radošākā latviešu valodas un literatūras skolotāja, kas savā darbā daudz izmanto skolas bibliotēkas krājumu, gan savu veidoto un saglabāto grāmatu krājumu .

Respondentu atlase ir veikta rūpīgi, lai varētu pēc iespējas vairāk uzzināt stāstus par saglabātajām vērtīgajām grāmatām un gleznām Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā.

Pētījumā izmantoti atmiņu stāsti, kas apkopoti grāmatā “Augsim Tēvzemei! Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzija. 1910 – 2005” (Stradiņš, 2005).

Visi respondenti piekrita dalīties savās atmiņās un aizpildīja vienošanās veidlapu.

Intervijas notika COVID-19 pandēmijas laikā, tādēļ tika ievēroti visi epidemioloģiskie noteikumi. Divas intervijas tika organizētas kā attālinātās intervijas, lai cienījamajos gados esošie respondenti tiktu pasargāti un justos droši.

Secinājumi

Pētījums tiek veikts kā kvalitatīvs pētījums, kura pamatā ir naratīva pētījuma dizains.

Lai sasniegtu pētījuma, mērķi kā dalībnieku atlases stratēģijas veids tiek izmantota mērķtiecīgā dalībnieku izlases veidošana.

Šim pētījuma dizainam piemērotākā ir kvalitatīvā datu iegūšanas metode, kurā dati tiek iegūti no stāstījumiem, un pētījuma dizains virzīts uz nozīmes jeb jēgas atklāšanu.

Lai noskaidrotu datus, kas iegūti pētījumā, tiek pielietota četru pakāpju metodoloģija, kurā ietverta datu vākšana, apakškategoriju noteikšana, galveno kategoriju definēšana un stāstījuma rakstīšana.

Šajā pētījumā naratīva dizaina pieejā pētnieks apraksta un analizē iegūtos personīgās pieredzes stāstus, veidojot kopējo stāstu par saglabātajām vērtīgajām grāmatām un gleznām Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā.

Pētījuma veikšanā pielietota kvalitatīvā pētījuma metode - mutvārdu vēstures metode, kurā ietilpst daļēji strukturētas intervijas, rezultātā iegūstot piecus atmiņu stāstus.

Pētījuma veikšanas gaitā intervijas tiek ierakstītas datorierīcē, izmantojot ieraksta funkciju. Iegūtās mutvārdu intervijas tiks transkribētas, lai iegūtos datus varētu izmantot pētījuma naratīvā.

Pētījumā izmantota dokumentu analīzes metode, lai tiktu veikta grāmatu un gleznu izpēte, kā arī veikta to fotofiksācija, kā arī izpētīti un analizēti publicētie atmiņu stāsti.

4. STĀSTS PAR ERNSTA GLIKA ALŪKSNES VALSTS ĢIMNĀZIJĀ SAGLABĀTAJĀM GRĀMATĀM UN GLEZNĀM

4.1. Pētījumā iegūtie vēsturiskie fakti par ģimnāziju

20. gadsimta sākumā Alūksnes un apkārtnes bērni varēja izglītoties Alūksnes pagasta skolā Paideros, ministrijas skolā Pils ielā 44, draudzes skolā Tirgotāju ielā 10, igauņu skolā un vācu meiteņu privātskolā.

Alūksnes ģimnāzijas tapšana saistāma ar Izglītības biedrību veidošanos Latvijā. Ģimnāzijas direktors A. Ķīsis 1935. gada pārskatā par Alūksnes ģimnāzijas tapšanu, veidošanos un darbību (1910. - 1935.) raksta: “Tikko Krievijā aprima 1905. gada revolūcija un sāka darboties Valsts dome, kur visas tautas izvēlētie pārstāvji piedalījās valsts likumu izdošanā, arī tā saucamās nomaļu tautās, starp citām arī latviešos un igauņos pamodās stipri centieni pēc izglītības. Dažāda tipa dibinātās biedrības un skolas visās Latvijas malās dod gaišāko liecību par tautas slāpēm pēc izglītības. Lauki šinī ziņā negrib palikt pakaļ pilsētām, pilnā pārliecībā par to, ka lauku sētu tīrais gaiss, sabiedrība un apkārtnē ir daudz labvēlīgāki jaunatnes audzināšanas un izglītības nolūkiem” (Ķīsis, 1935).

1906. gadā tiek dibināta Rīgas lauksaimniecības centrālbiedrība, kas Priekuļos un Cēsīs atklāj pirmo lauksaimniecības vidusskolu Latvijā. Tajā laikā vairākās vietās Latvijas teritorijā tiek dibinātas izglītības biedrības un pie šīm biedrībām četrtās klasīgās progimnāzijas zēniem un meitenēm. Viena no pirmajām progimnāzijām tika atklāta 1908. gadā Madonā, pēc tam 1909. gadā Aucē un Pļaviņās. Alūksnē Izglītības biedrība tika dibināta 1908. gadā.

1909. gada 22. decembrī gubernators Zvegincovs apstiprināja Alūksnes Izglītības biedrības statūtus. Statūtus parakstīja šādi biedri - dibinātāji:

1. “Virspriesteris Andrejs Jaunsons;
2. Kroņa degvīna pārdevējs Kārlis Gangnuss;
3. Muižas pārvaldnieks Dāvids Ozols;
4. Pagasta rakstvedis Jānis Puzuls;
5. Tirgotājs Eduards Teterovskis;
6. Skolotāja Klāra Bremze;
7. Muižas pārvaldnieks Fricis Ozols;
8. Fotogrāfs Eduards Zariņš;
9. Grāmatu tirgotājs Roberts Ķelle;
10. Tirgotājs Aleksandrs Kubulnieks;
11. Ārsta kundze Olga Neimane;

12. Tirgotāja kundze Berta Zaķīte;
13. Grāmatu tirgotājs Otto Šķenders;
14. Muižas arendātors Johans Ķirsons;
15. Grāmatu tirgotājs Otto Sīlis;
16. Tirgotājs Ernsts Zaķītis;
17. Pagasta rakstvedis Pēters Vītums;
18. Tirgotājs Augusts Ķauķis;
19. Kalējmeistars Pēters Ceriņš;
20. Muižas arendātors Kārlis Prauliņš;
21. Pasta kantora priekšnieks Fricis Krūmiņš;
22. Pagasta rakstvedis Arturs Ūdris;
23. Pagasta rakstvedis Jānis Kalniņš;
24. Mājas īpašnieks Juris Zars;
25. Fotogrāfs Kristiāns Lapiņš;
26. Mājas īpašnieks Jānis Radziņš;
27. Priesteris Grigorijs Mihelsons;
28. Muižas īpašnieks barons Arnolds Fītinghofs;
29. Priestera kundze Katrīne Jansone” (Ķīsis, 1935).

Viens no Izglītības biedrības mērķiem bija dibināt Alūksnē mācību iestādi ar ģimnāzijas zemāko klašu programmu. Skolu beidzot, tās audzēkņi varētu iestāties ģimnāzijas vai reālskolas 5. klasē. Tas atbilda zināmu iedzīvotāju slāņu vēlmei izglītot tālāk savus bērnus pēc zemāko skolu beigšanas tepat, Alūksnes miestīņa progimnāzijā. Skolas absolventi varēja iegūt tautskolotāja tiesības.

Sākumā skolas vajadzībām ziedojumos savāca 700 zelta rubļus, rūpnieks E. Ellenbergs pārbūvēja no muižas īpašnieka Arnolda Fītinghofa pirktos staļļus ezermalā, lai mācības varētu sākties. II pakāpes četrklasīgu progimnāziju zēniem un meitenēm iesvētīja Alfrēds Ģīmis 1910. gada 20. septembrī. Pirmajā mācību gadā ezermalas skolā bija 86 skolēni. Progimnāzijas 1914. gada absolvente Edīte Kubuliņa savās atmiņās raksta: “Progimnāzijas vajadzībām tika pārbūvēta Elenberga māja, kurā agrāk esot bijuši zirgu staļļi. Iesākumā izbūvēja pirmo stāvu, kurā ierīkoja četras klases - ar logiem uz pilsētas pusi. Atceros, ka arī mans tēvs Jānis Ķirsons daudz darīja, lai palīdzētu šo ēku pārbūvēt, deva zirgus, gan materiālus. Mācību laikā viņš skolai arī malku gādāja. Būdams pats skolotājs, viņš saprata izglītības nozīmi un vēlākajos gados darbojās arī Alūksnes Izglītības biedrībā” (Stradiņš, 2005).

Pirmajam lielnieku varas posmam izbeidzoties un iestājoties vācu okupācijas laikam, ģimnāzijas direktors A. Ķīsis savās atmiņās raksta: “Skolu atklāšana notika svinīgi, piedaloties arī vācu varas pārstāvim Tīzenhauzenam. Skolu vārdā runāja V. Eglītis un Izglītības biedrības valdes loceklis J. Stūrstejs. Runātāji izteica prieku par to, ka piepildoties A. Kronvalda sapnis par bērnu mācīšanu skolās latviešu valodā” (Ķīsis, 1935).

Skolai daudzkārt mainījušās atrašanās vietas, mainījušies nosaukumi, skolu pārziņi un direktori, bet skolas uzdevums ir palicis nemainīgs – dot zināšanas jauniešiem, kā arī veidot izpratni par mākslu, literatūru un grāmatām, kā lielu gara vērtību. Ģimnāzijas absolvente Lūcija Sāgameža – Nāgele savās atmiņās par ģimnāziju raksta:

Laika pulkstenis nesaudzīgi skaita un skaita gadus, pamazām pārklādams pat atmiņas ar pelēku putekļu kārtu. Kā gribas šos putekļus noraust, nopurināt! Jo zem putekļu kārtas palicis ne viens vien zelta grauds. (..) Lūk, tur viņi nāk no 20. gadsimta dzīlēm, nāk svinīgā un dzīvā parādē – jauni, skaisti un smaidoši: Milda Pelēce, latviešu valodas skolotāja, literāte ar bezgalīgi plašām zināšanām literatūrā un rakstniecībā, tieši latviešu valodas izkopšanā. Savu zināšanu pūru viņa dāsni dalīja visiem. Man Milda Pelēce latviešu valodu mācīja tikai vienu gadu, un tieši tajā laikā manī nostiprinājās doma par mūža veltīšanu rakstniecībai (Stradiņš, 2005).

Jau ģimnāzijas pirmajos pastāvēšanas gados zīmēšanas skolotājs R. Mazurs atzīst, ka

no daudziem ģimnāzijā mācāmiem priekšmetiem viena daļa ir nostādīta it kā otrā pakāpē (..) Skolēni, vecāki un, diemžēl, dažreiz arī skolotāji skatās uz šiem priekšmetiem kā uz mazāk svarīgiem, nenozīmīgiem, un pavirši vērojot, tas tā arī izskatās. (..) Tikai vienā gadījumā stāvoklis mainās, un norādītie priekšmeti izvirzās pirmajā vietā. Tas ir tādā gadījumā, kad skolai jāprezentējas, jāparāda sava rosīgā, plašā un daudzpusīgā darbība, kā tas mēdz būt svinībās, skolas izrīkojumos un izstādēs. (..) Skolēnam pašam grūti to aptvert un saprast, ko dod viņam “otrās pakāpes” nenozīmīgie priekšmeti un vispārīgi ģimnāzijā mācāmie priekšmeti. Tam vajadzīga laika perspektīva, laika distance, tamlīdzīgi kā zīmējot pietiekoši jāatkāpjas no priekšmeta, lai cilvēka acs to redzētu aptverdama (Ķīsis, 1935).

Mazurs savās atmiņās raksta, ka

neprasana zīmēt jāuzskata par sava veida analfabētismu. Ja no katra izglītota cilvēka prasa, lai tas mācētu savas domas izteikt skaidros, loģiski konstruētos teikumos, lai tas nebūtu gluži nejēga matemātikā, lai tam būtu pareizs un skaidrs cilvēks jēdziens par apkārtējo dabu un tās parādībām, tad arī var prasīt, lai ikkatrs izglītots cilvēks spētu bez sevišķām pūlēm nedaudzām vienkāršām līnijām parādīt un izteikt to, ko nevar izteikt vārdos. Pati dzīve savā daudzpusībā prasa māku zīmēt. (..) Labs acumērs, droša roka, samēru un līniju daiļuma izjūta, sajēga ikkatram cilvēkam arvien noderēs. Ievingrināta un vērīga acs būs bagātāka un daudzveidīgāka. Ja kāds necienī zīmēšanu un skaita to par mazvērtīgu nodarbošanos, tad tas

acīm redzami nav mācījies, vai nav iemācījies zīmēt, un tāpēc nav izpratis zīmēšanas būtību un nespēj spriest par tās nozīmi (Kīsis, 1935).

Sakarā ar ģimnāzijas 25 gadu jubileju tika izdota atceres grāmata. Latviešu valodas un literatūras skolotājs Jānis Dziedonis patriotiskā rakstā kā vadmotīvu bija izvēlējis senā romiešu dzejnieka Horācija vārsmu “Dulce et decorum est pro patria mori”. Zīmēšanas skolotājs Rūdolfs Mazurs, kas bija darinājis grāmatas vāku un vēlākajos gados skolas karoga metu, kādā rakstā par “mazo priekšmetu” nozīmi bija licis kā moto antīkā laika grieķu gleznotāja vārdus “Nulla dies sine linea”.

Jau no ģimnāzijas dibināšanas gadiem tiek uzsvērts, ka ģimnāzija savu uzdevumu – sagatavot jaunos cilvēkus dzīvei dziļākajā nozīmē – varēs veikt tikai tad, ja blakus materiālajiem mērķiem pastāvēs tīri garīgie mērķi, kuru centrā būs cilvēka garīgās pasaules pilnveidošana (Kīsis, 1935). Katrs jaunais cilvēks skolā ir īpašs un novērtēts. Bijušais skolas direktors Gunārs Stradiņš savās atmiņās tam velta īpaši siltus vārdus: “Bez tam, mēs uzskatām, ka ikviens, kas reiz te mācījies, ir cilvēks – personība, lai kādi arī bijuši ieraksti viņa sekmju lapā vai nerātības skolas gados. Cilvēks jau no bērnības aug kā puķe, un katrs ir savādāks. Viens kā roze ar savu spilgtumu un krāšņumu izceļas, cits kā kartupeļa zieds nepretendē uz līdera vietu sabiedrībā, bet zied, lai būtu augļi. Katram ir savs ceļš. Viņa ceļš” (Stradiņš, 2005).

4.2. Gleznas Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā

Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijai kopš skolas dibināšanas izveidojusies tradīcija, ka skolas absolventi dāvina skolai gleznas. Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas vecajā ēkā starp 3. un 4. stāvu izlikta Ērika Kraujas dāvinātā Eduarda Zariņa, kurš bija viens no Alūksnes Izglītības biedrības dibinātājiem, eļļas glezna “Ģimnāzijas ēka ezermalā”. Gleznu “Ģimnāzijas ēka ezermalā” autors Eduards Zariņš beidza 1929. gadā, tās izmēri - 49 x 77 cm, materiāls - kartons (sk. 5.1. att.).

5.1. att. Eduarda Zariņa glezna “Ģimnāzijas ēka ezermalā” (Agitas Mustas fotogrāfija)

1943. gada absolvents Alfreds Dāvids savās atmiņās raksta: “Balta un stalta stāv mūsu jaunā skola aiz Jāņkalniņa! Savādas trīsas pārskrien augumam, kad roka satver lielo misiņa rokturi, lai atvērtu durvis. Automātiski noņemam cepures, kā baznīcā ieejot, un rūpīgi beržam kurpes uz kājslauķa. Tikko atveram durvis, pa kreisi mūs sagaida plaša un gaiša garderobe ar vairākiem nodalījumiem. “Te jau viss iekš zelta!” saka Valentīns, bijīgi aptaustīdams misiņa āķus mēteļu uzkāšanai un dzeltenī krāsotos plauktus: augšā cepurēm, apakšā apaviem. “Dabūsi divnieku latviešu valodā!” aizrādu Valentīnam, domādams par to viņa “iekš” un redzēdams, ka garderobē ienāk skolotāja Pelēce. Viņa tikai pasmaida un apstājas pie lielā spoguļa, kas arī pielikts garderobē pie sienas. Ziemeļu pusē divos stāvos divas zāles: apakšējā vingrošanai un sporta spēlēm, augšējā - aktu zāle, kurā izliktas skaistas gleznas” (Stradiņš, 2005).

Cits 1943. gada absolvents Arnolds Bērziņš savās atmiņās raksta: “Kad Alūksnes ģimnāzija svinēja 25 gadu jubileju, kādā svētdienā tēvs mani aizveda uz skolas ēku. Būdam vēl Glika pamatskolas audzēknis, lielā bijībā apskatīju ģimnāzijas telpās ierīkotās izstādes eksponātus. Visvairāk tur mani saistīja bagātīgais zīmējumu klāsts... Laiku pa laikam labākos zīmējumus un meiteņu rokdarbus ievietoja aktu zāles vitrīnā, kas atradās Hildas Vīkas gleznu tuvumā” (Stradiņš, 2005).

1943. gada absolventi skolai dāvāja Norīša gleznu “Sēru vītoli” ar saviem autogrāfiem tās aizmugurē. Stāsta Irēna Kalniņa: “*Un vispār skolai bij.. 30. gados bijusi tāda tradīcija, ka beidzēji [absolventi] dāvina gleznas skolai. Un skolai bija ļoti daudz gleznu, bet tādu sevišķi ievērojamu es vairāk nezinu, kā Purvītis un Rozentāls*”. Ģimnāzijas direktors Jānis Ķīsis atskaitē par Alūksnes Valsts ģimnāziju 1935./36. mācību gadā raksta, ka “ģimnāzijas inventārā redzamas divu ievērojamu latvju mākslinieku J. Rozentāla un V. Purvīša oriģinālgleznas. Skolas glabāšanā atrodas arī domājamā Kanovas vāze, kuru kādreiz Katrīna Lielā esot uzdāvinājusi Alūksnes pils īpašniekam” (Ķīsis, 1935). Vēl mūsdienās ģimnāzijas direktora kabineta skaistā rota ir V. Purvīša glezna ar pavasara tematiku, diemžēl Jaņa Rozentāla glezna jau sen vairs nav skolā. Skolotāja Ruta Bērziņa stāsta: “*Purvīša glezna nebija zālē. Jā, jā, Purvīša glezna stāvēja tai mācību pārziņa kabinetā vai direktora kabinetā, jā, jā direktora kabinetā. Kas viņu dāvināja, to es nezināšu. Domāju, ka arī absolventi, bet kurā gadā to es nezināšu*”. Skolas direktores kabinetā atrodas visvērtīgākā glezna skolā - Vilhelma Purvīša oriģināldarbs ar pavasara tematiku (sk. 5.2. att.).

5.2. att. Vilhelma Purviša glezna ar pavasara tematiku (Agitas Mustas fotogrāfija)

Gleznotāja Jaņa Rozentāla gleznas oriģinālu, iespējams skici, “Kristus ved pār Nāves upi” (1908 - 1909), kartons, eļļa, izmērs 61,5 x 85,5 cm, ģimnāzijai dāvinājusi Alūksnes Izglītības biedrība (sk. 5.3. att.). Glezna ģimnāzijā nav saglabāta, to padomju laikā direktors Jānis Mūrnieks pārdeva, šobrīd tā atrodas privātkolekcijā.

Mākslinieka Jaņa Rozentāla vārdos atklājas pagātnes mantojuma nozīme, viņš raksta: “formas un sistēmas mainās, idejas ceļas un iznīkst, un kas pa laikam tik vareni satricinājis cilvēku prātus, - top aizmirsts.. Bet klusā darbnīcā strādā domu un sapņu pilnais mākslinieks, viņa dvēselē iespaidies viss tas, ko pārdzīvojusi pagātne un viņa laika cilvēce, un iz visiem šiem iespaidiem, ierosinājumiem un izbaudījumiem izkristalizējas tas augstākais un cēlākais, ko cilvēks jebkad ir spējis pastrādāt, - tas mākslas darbs, kas sevī ietver kodolu no visa tā, kas paliekams, cienīgs un ievērojams kā sava laika gara dokuments un viņa pilnīgākā vēsture..” (Rozentāls, 1905).

J. Rozentāla glezna. Oriģināls Alūksnes ģimnāzija.
Izgl. b-bas dāvana ģimnāzijai.

5.3. att. Jaņa Rozentāla glezna “Kristus ved pār Nāves upi” (Ķīsis, 1935, 53. lpp.)

Laiku griežos glezna piedzīvojusi savu stāstu un jau sen vairs neatrodas ģimnāzijā. Stāsta gados vecākā bijusī skolotāja Ruta Bērziņa:

Es gribu pateikt par to Rozentāla gleznu - tā nebija glezna, bet tikai Rozentāla skice, kur Jēzus bija pacēlis rokas, stāvēja pacēlis rokas, vai tur bija Nāves jūra vai, vai, vai tuksnesis, un stāvēja. Un to gleznu nevarēja pie sienas likt padomju laikā, tā stāvēja direktoriem mājās aiz gultas gala. Un tad Mūrnieks [direktors Jānis Mūrnieks] kad atnāca par direktoru, tad tas

nolēma, ka to Rozentāla skici pārdos, nu tam, Mākslas muzejam un tā arī izdarīja. Un pa tiem līdzekļiem, iegūtajiem līdzekļiem, nopirka pirmos tos, kā to lai tagad pasaka, kas spēlēja balles vakaros un tā tālāk, nu kā lai pasaka.. Jā, jā, mūzikas instrumentus - elektroniskos mūzikas instrumentus nopirka. Nu, un, un tad Treija [skolotāja Irēna Treija] sataisīja traci nu jau, un, un vārdu sakot, būtībā Mūrniekam [direktoram Mūrniekam] bija jāaiziet projām. No tās gleznas es to atceros.

Savukārt, bijusī skolas bibliotekāre Irēna Kalniņa stāsta:

Nu, tas bija Jēzus pārcelšanās pār Jordānas upi [Kristus ved pār Nāves upi].. nu un tādas jau - reliģisku saturu jau nedrīkstēja glabāt.. Nu un tad tās gleznas, vēl tad, kad es sāku strādāt bija zālē pie sienas. Nu, tas Rozentāls jau vairs nebija, bet pārējās, un tad tās visas noņēma un uznesa skolā uz bēniņiem un Rozentālu ar tur uzlika. Un tad nāca.. direktors Jānis Mūrnieks un tas bija tās gleznas tur izpētījis un, nu un viņš bija izdomājis, ka to gleznu varētu pārdot. Tad viņš, bet es neatceros, vai viņš arodkomitejas vai komjaunatnes sapulcē prasīja, vai - nu tā kā atļauju pārdot. Nu un mēs, gluži dabīgi, piekritām. Un viņam bija dokumenti, ka viņš ir pārdevis, bet noteikti tie nebija īsti pilnībā, jo pa tik lētu cenu, kā viņš uzrādīja, nebija. Un tad jau arī viņam tur bija lielas nepatikšanas vēl un tā. Un tās gleznas liktenis ir tāds, kad gadus piecus, sešus atpakaļ Arsenālā bija atsevišķu kolekcionāru darbu izstāde un tur šī glezna pirmoreiz parādījās,. bet tikai to es zinu, ka visa summa, cik tā glezna maksāja, noteikti tā nebija un viņam bija par to arī [nepatikšanas], un neviens arī neticēja, ka tā, bet to pierādīt nevarēja, un tā.

Tāpat 20. gs. 60. gados skolā pret dāvinātajām gleznām nav pienācīgi izturējušies, tās noņemtas no zāles sienām un uznestas skolas bēniņos. Stāsta Ruta Bērziņa:

Nu, pa tiem bēniņiem [skolas bēniņiem], nezini, kādam ienāca ideja prātā 60. gadu vidū [1960. gadu] izņemt no zāles sienām gleznas, kuras bija absolventi dāvinājuši, uznest uz bēniņiem un tur gar ūdens rezervuāru gleznas bija saliktas. Protams, mitrums tās gleznas skāra, un es to redzēju un protestēju, bet mani vērā neņēma, mani neņēma. Arī ļoti neapmierināta bija tā Tekla Gavare, kas to zīmēšanu kaut kad mācīja vidusskolā, par tām gleznām.

Padomju gados skolas direktori bieži mainījās, un direktors Edmunds Temps savā laikā atrada iespēju, kā saglabāt gleznas, kas uznestas skolas bēniņos. Stāsta skolotāja Antra Strazda:

Un izrādās, ka tajā laikā, kad skolas direktors bija Edmunds Temps, viņam patika, viņš arī bija vēsturnieks, cilvēks, kas, vārdu sakot, interesējās par visu. Tad viņš uzkāpa skolas bēniņos un meklēja gleznas, viņš atrada daudz gleznu. Un es zinu, ka viņš tās gleznas [atrada], es zinu pat, kur viņš tās glabāja. Kad iet uz skolotāju istabu, ir gaitenītis, arī tagad, un virs gaitiņa ir iekārtie griesti un tur glabājās gleznas augšā.

Trīs gleznas, kas ilgus gadus bija izliktas skolas aktu zālē, daudzām paaudzēm saistās ar atmiņām par skolu. Viena no tām - Otto Grundes figurāla kompozīcija “Rudzu laukā” (1937), eļļa, audekls, 130 x 97 cm (sk. 5.4. att.). Stāsta Ruta Bērziņa:

Bet visvairāk es skatījos uz gleznu, kur bija [attēlota] rudzu pļaušana.. tas ir, nu kā saka, tēvs pļāva rudzus un tam tēvam pusdienas nesa sieva un viņa meitenīte, bija tāda.. nu tāda pekelīte rokā, tāds sainītis un tāda krūze bija, un viņš pļāva tos rudzus, un tā bija mana mīlākā tā glezna. Man tā ļoti, ļoti, ļoti patika.

5.4. att. Otto Grundes glezna “Rudzu laukā” (Agitas Mustas fotogrāfija)

Otra glezna - mākslinieka Olles glezna “Klusā daba - saulespuķes”, eļļa, audekls, 72 x 92 cm, ko absolventi dāvinājuši skolai 1930. gadā (sk. 5.5. att.). Stāsta Ruta Bērziņa: “*tā pirmā bija “Saulespuķes”. Jā, un radīja tādu saulainu, patīkamu sajūtu”*.”

5.5. att. Olles glezna “Klusā daba - saulespuķes” (Agitas Mustas fotogrāfija)

Trešā glezna - Eduarda Grūbes glezna “Klusā daba ar maizi”, eļļa, 100 x 73 cm, ko skolai dāvinājuši 1954. gada absolventi. (sk. 5.6. att.).

5.6. att. Eduarda Grūbes glezna “Klusā daba ar maizi” (Agitas Mustas fotogrāfija)

Daudziem jo daudziem skolas absolventiem šīs īpašās trīs gleznas aktu zālē raisa atmiņas par skolas laiku. Stāsta Antra Strazda:

Par gleznām ir tā, kad.. kādas gleznas bija mūsu skolā, to jau skolnieki neviens nezināja, bet tad, kad mēs zālē sēdējām, varbūt vēl tavā laikā bija trīs lielas gleznas aktu zālē. Viens [viena glezna] bija ar saulespuķi, tad viens [viena glezna] bija tāda maize tumši brūna. Un tad vienu reizi to vienu gleznu noņēma, mana klasesbiedrene piecēlās zālē un prasīja, kur ir tā glezna, paprasīja direktoram tā laika. Un viņš - mēs noņēmām, kaut kas tur bija nokritis vai kā. Bet tad, kad es sēžu un klausos un man ir neinteresanti, zālē es vienmēr skatos uz šo te gleznu. Īstenībā skola asociējas arī ar mākslas darbiem, mums ir Kanovas vāze - itāļu mākslinieka, renesanses mākslas darbs, viskustīgākajā vietā skolā, kur visvairāk bērni apgrozās, bet mēs pie šīs vāzes esam tā pieraduši, ka neviens viņai pirkstu klāt neliek, ja, un tā ir mūsu bagātība. Mums ir Purviša.. “Pavasaris” - glezna, kas ir kultūrvēsturiska bagātība. Mums, mums ir Pauzeres tagad gleznas, ja.

1951. gada absolvente Lija Brīdaka savās atmiņās raksta:

Kad jau pati mācījos vidusskolā, man patika katreiz no jauna piešūt zilajai kleitai tīras aproces un apkaklīti, patika melnais formas priekšauts ar “spārniņiem”, kurus nācās gludināt ik rītus. Patika, jo tā bija saistība ar kopīgo mācību kolektīvu. Jā, jauks un mīļš bija viss - man patika, ka mūsu skolai ir daudz lielu logu, gari gaiteni, pa kuriem starpbrīžos vajadzēja staigāt pāros, nevis skraidīt drūzmainos baros, patika tas, ka pie sienām ir īstas gleznas, sevišķi jau plašajā zālē, kur sarīkojumos ilgo runu vai citkārt lekciju laikā nekad neapnika tās aplūkot un pa savam tajās kaut ko iztēloties” (Stradiņš, 2005).

Skolā saglabājusies arī 20. gs. 40. - 50. gados skolā strādājošās zīmēšanas un rasēšanas skolotājas Teklas Natālijas Gavars glezna (sk. 5.7. att.). 1951. gada absolvente Lija Brīdaka savās atmiņās raksta: “Atmiņā spilgti saglabājušies arī skolotāji, kuri gandrīz visi bija personības - atšķirīgi un iezīmīgi. Alūksne pazina mūsu zīmēšanas un rasēšanas skolotāju Teklu Natāliju Gavars. Jā, viņa uzstāja, ka šis uzvārds jālieto vīriešu dzimtē, un pretojās gramatikas likumam, cik vien spēja. Stundās Tekla Natālija Gavars mēdza apsēsties kādam skolēnam līdzās

solā un uzzīmēt, tad ar zīmuli izēnot mums visiem priekšā nolikto ģipša paraugu. Protams, audzēknim mājā pēc tam nācās patērēt daudz vairāk laika, toties mēs varējām būt liecinieki tam, kā strādā māksliniece, jo viņa bija gleznotāja, un viņas darbu izstādes tikām vērojuši gan skolā, gan kultūras namā” (Stradiņš, 2005).

5.7. att. Skolotājas - mākslinieces Teklas Natālijas Gavars glezna (Agitas Mustas fotogrāfija)

Mākslas skolotāji allaž rūpējušies, lai skolēni paši piedalītos skolas tēla veidošanā. Vizuālās mākslas skolotājs Andis Jauniņš savās atmiņās raksta: “Visus bērnu sasniegumus, sākot ar pirmo vizuālās mākslas stundā uzvilktu līniju, mācību uzdevumiem, olimpiādēm, konkursiem, radošajiem darbiem, veikt un kaldināt ir palīdzējuši un rosinājuši vizuālās mākslas skolotāji. Paralēli savam maizes darbam šie cilvēki ar savu radošo darbību, idejām un to realizēšanu ir veidojuši skolas ikdienu krāsaināku, svētku dienas interesantākas, košākas, liekot kolēģu sejās atplaukt labsirdīgam smaidam un skolēnu acīs iedegties intereses dzirkstij” (Stradiņš, 2005). Savukārt, skolotāja Antra Strazda stāsta:

Nu, lūk, un tad tā skola dzīvo, jo no tās gleznas nāk tā aura. Tad, kad mēs uzcēlām jauno ēku [skolas jaunais korpus] un iegājām tajā, tas bija šķūnis bez dvēseles, bērni tā arī teica - mums šeit nepatīk, nav tās auras. Tad mēs mēģinājām to auru radīt ar saviem mākslas darbiem, mēs gatavojām dažādus interjera dizaina darbus, kurus izlikām skolas sienās. Mēs likām skolēnu radošos darbus, olimpiāžu darbus, mēs mēģinājām šo skolu apdzīvot un tikai tad tā skolā sāka iegūt to enerģiju un to auru, kāda tā ir vajadzīga.

Skolotājai Antrai Strazdai tāpat kā daudziem pedagogiem, absolventiem un skolas visiem Ernsta Glikas Alūksnes Valsts ģimnāzijas asociējas ar labu māksliniecisko gaumi, viņa saka: “Īstenībā skola asociējas arī ar mākslas darbiem.”.

4.3. Ģimnāzijas bibliotēka – kultūrvēsturiskā mantojuma glabātāja

Ernsta Glikas Alūksnes Valsts ģimnāzijas bibliotēka un muzejs ir skolas sirds. Nav iespējams novilkt robežšķirtni starp muzeju un bibliotēku. Bibliotēka palīdz veidot daudzpusīgi izglītotu, zinošu, daudzās dzīves jomās orientēties spējīgu cilvēku. Stāsta Antra Strazda:

Skolu bibliotēka nav vieta, kur izsniedz grāmatu, skolu bibliotēka - tā ir informācijas centrs, vieta, kurā mēs apgūstam mākslas un kultūras vēsturi, apzināties savas tautas bagātības, līdz ar to bibliotēkai ir jāklūst arī par tādu kā savdabīgu klasi, kurā mēs skolēnus ievadam mācīties un mēs varam parādīt to savas tautas bagātību, to savas tautas vērtību izpratni, kā cauri laikiem tiek viss saglabāts.

Bibliotēka arī paver plašāku, dziļāku skatienu skolēnu interesējošā jomā, attīsta un paplašina redzesloku. Skolā vienmēr tas ir izprasts, tādēļ var teikt, ka skolas bibliotēkas vēsture sākas līdz ar skolas dibināšanu.

Skolas bibliotēka dibināta līdz ar progimnāzijas dibināšanu 1910. gadā. Par to liecina grāmatas kas vēl šodien atrodas bibliotēkā - "Latvju Dainas" K. Barona kopojumā, Konversācijas Vārdnīca, "Pasaules rakstniecības vēsture" R. Egles un A. Upīša sakārtojumā, profesora V. Purviša redakcijā izdotā "Mākslas vēsture" un citi izdevumi, kas jau kļuvuši par bibliogrāfiskiem retumiem. Stāsta Irēna Kalniņa:

Nu, vispār ģimnāzija.. no laika gala [no 1910. gada] ģimnāzijā ir bijusi bibliotēka.. un ļoti labi komplektēta, jo bijis ļoti daudz vērtīgu grāmatu, bet.. pēc kara, pirmkārt, jau izvazāja tās grāmatas un daļu arī baidījās, nu, saglabāt.. Raiņa Kopotie raksti.. Jo... vispār ļoti daudz vērtīgu grāmatu bijis. Un arī vēl, es kur saglabāju.. tā Purviša Mākslas vēsture - liela, bieza grāmata. Nezinu, vai vairs viņa ir tagad [Mākslas vēsture. Rīgas pilsētas mākslas muzeja direktora akadēmiķa profesora V. Purviša vispārējā redakcijā].

Pateicoties ģimnāzijas ilggadējai skolas bibliotekārei un skolotājai Irēnai Kalniņai, kas skolas bibliotēkā strādāja no 1952. gada līdz 2003. gadam, daudzas vērtīgās grāmatas tika saglabātas. Stāsta Ruta Bērziņa:

Tautasdziesmu sējumi tika izņemti no bibliotēkas un stāvēja tur tajās mazajās kāpnītēs, kas iet no skolotāju istabas. Tur bija sanestas grāmatas, arī, kas bija jāizņem. Bet Kalniņ Irēna [bibliotekāre, skolotāja Irēna Kalniņa] jau diezgan paslēpa tās grāmatas, viņa tā nepakļāvās tam visam, ka nu tā vajag iznīcināt un tā tālāk.

Irēna Kalniņa visu savu darba mūžu veltījusi skolas bibliotēkai. 2000. gadā skolas bibliotekāre Irēna Kalniņa bija starp pirmajām Kultūras ministrijas prēmijas laureātēm bibliotēku nozarē. I. Kalniņa skolas bibliotēkā sāka strādāt no 1952. gada 1. februāra uzreiz pēc vidusskolas beigšanas. Bibliotekāro zināšanu nebija, tādēļ neklātienē mācījās Rīgas kultūras darbinieku tehnikumā (1952. – 1955.) un LVU Filoloģijas fakultātes Bibliotēku zinātņu nodaļā (1959. – 1965.). Stāsta Irēna Kalniņa: "vienkārsi pēc vidusskolas beigšanas [sāku strādāt skolas bibliotēkā]. Un tad pēc tam es iestājos Kultūras darbinieku tehnikumā [Rīgas kultūras darbinieku tehnikums] bibliotekāru nodaļā, to beidzu 55. gadā [1955. gadā] un 59. gadā [1959.

gadā] iestājos Universitātē [LVU Filoloģijas fakultātes Bibliotēku zinātņu nodaļā], kuru beidzu 65. gadā [1965.gadā]”.

Tehnikumā iegūtās zināšanas Irēna Kalniņa izmantoja savā darbā, un jau 20. gs. 50. gadu beigās bibliotēkas fonds bija sakārtots pēc toreizējām prasībām: visām grāmatām uzrakstītas pasītes, izveidoti katalogi – sistemātiskais un alfabētiskais, veidotas kartotēkas. Darbā ļoti daudz palīdzēja skolēni, bez viņu līdzdalības to nebūtu varēts izdarīt. Bibliotekārei un skolotājai I. Kalniņai vienmēr patīcis jaunais un aktuālais. Tā 1970. gadā bija aicinājums skolās sākt veidot mācību grāmatu fondu. Kopā ar skolas direktoru nolemts, ka tas jādara. Irēna Kalniņa stāsta:

Nē, nu mācību grāmatu fondu no 70. gada [1970. gada] mēs jau vieni no pirmajiem, no pirmajiem, jo.. ā, toreiz mums laikam direktors bija Jurkevics, un tas jau ar visu jauno atbalstīja, un tā mēs sākām ar to visu [mācību grāmatu fondu]. Un tās vecās, tieši tās vecās grāmatas 70. gadu izdotās, vēl 90. gados sevišķi krievu valodā krievu valodas skolotāji ļoti augstu vērtēja.. tā, kā.

Sākuma periods bijis ļoti grūts, daudzi nav izpratuši grāmatu saglabāšanas un labošanas nozīmi. Irēna Kalniņa stāsta kuriozāko gadījumu:

Bet ar to jau, ar tām mācību grāmatām - manām prasībām, par to man slikta slava [iesmejas]. Nu, ka es esmu skarba un ļoti prasīga, un tā.. bet tā arī, bez tā nevarēja, jo mums tak neviens, ka to nemaz nevar iedomāties, cik grūti bija tikt pie mācību grāmatām. Kad tu iedevi skolēnu skaitu pirmā gadā, grāmata bija jāglabā četrus gadus. Iedevi pirmajā gadā, bet tajā gadā klašu komplekti bija maz un skolēnu tur bija mazāk, tur bija ap simts, teiksim, bet nākoš.. [nākošajos gados] - pēc diviem gadiem drusku papildināt varēja, bet toreiz jau bija pie 120 skolēniem tajā klasē - klašu grupā, bet dabūt tās grāmatas tu nevarēji, tev tās vecās bija jāglabā kā nezin kas. To nemaz cilvēki nespēja aptvert... Bet toreiz bija, nu šausmīgi, un kvalitāte bija draudīga, juka laukā. [Smejas] es atceros vienu kuriozu gadījumu, man nupat ienāca prātā - bija tās vēstures grāmatas.. Liekas, ka tās bija 6. klasei un klases audzinātājs tur bija fizikultūras skolotājs Voilaks. Un viņš, un arī jāprot bija salīmēt tās grāmatas, un nevarēja, tā, kā grib, tomēr grāmatu iesiešana bišķiņ jazīna bija. Nu, un tagad viņš nes vienreiz.. nu, man skolēni ļoti daudz nāca palīgā pārbaudīt [kā salabotas grāmatas], pārbauda un atdod viņam atpakaļ, otrreiz, vēl trešoreiz laikam [smejas]. Viņš paņem, uzliek uz rokas kā malkas klēpi, aiznes. Un aizgājis uz fizikultūras to kabinetu, nosvedis zemē un teicis: “Lai viņas te pūst, es ar viņām vairāk nenodarbošos!” Bija jau ar tās grāmatas, juka laukā.. Ko mēs Rīgā, par cik es biju metodiskās apvienības vadītāja, nu, mūsu rajonā, tad vienmēr tikām uz Rīgu, mūs sauca kopā un tā. Ko mēs tur runājām, ministrija ņēmās, lai uzlabotu kvalitāti [grāmatām], kamēr pamazām uzlabojās, bet nu tās vēstures grāmatas bija nu draudīgā kvalitātē. tā, kā tas ar bija ļoti daudz.. Jā, jā [smejas], tas kuriozākais gadījums, kas bija.. Un nāca pārējie fizikultūrieši un

man stāstīja, ka viņš nosviedis zemē. [Smejas] un beigās jau es ar gāju viņam palīgā, un bērni un tad jau mēs kaut cik salabojām [grāmatas]. Bet, kā tu vari četrus gadus noglabāt to, kas jau pirmajā gadā jūk ārā. Un katrs audzinātājs, kas saņēma pirmajā gadā, kad tās grāmatas saņēma, viņš jau vienmēr skatījās, lai būtu labas [grāmatas], bet, kad nodod, tad kad tik tiktu vaļā. Nu, tā tas bija, nu un tīri cilvēciski, ka mēs gribam saņemt labāko, bet atdod - kāds nu ir saglabājis. Un ne jau ar visi skolēni bija tik apzinīgi.

Bet pamazām grūtības tika pārvarētas un 1981. gadā Izglītības ministrijas un Valsts izdevniecību, poligrāfijas un grāmatu tirdzniecības lietu komitejas rīkotajā Mācību grāmatu saglabāšanas konkursā tika iegūta otrā vieta Latvijā. Stāsta Irēna Kalniņa:

Tā, un es arī aizmirsu, ka par grāmatām, ka mums bija arī - uz šī pašā mana krāšana rēķina, tika izveidota tā skolas mācību grāmatu bibliotēka [krājums]. Tas bija otrs lielais fonds kādreiz. Un tas bija jau no 70. gada [1970. gada].. un tad, kad bija mācību grāmatu vispār tāds, nu, nezinu konkurss, nē, nu vispār, kā saglabā skolas mācību grāmatas, tad mēs ieguvām otro vietu republikā.

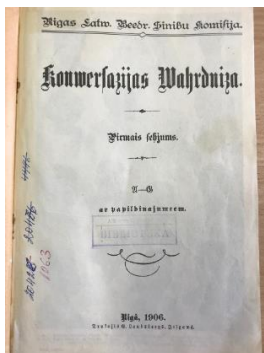
Ar lielu rūpību grāmatas tika labotas un glabātas. Stāsta Antra Strazda:

Bibliotēkā vienmēr ir bijusi cieņā grāmata kā vērtība. Neviena grāmata plauktā nenonāca, ja tā netika salabota, salīmēta un sakārtota. Ja grāmata sāka putēt ārā, tad grāmatas tika iesietas. Darbojās grāmatu iesiešanas pulciņš, un visas vecās grāmatas tika pārsietas, pārveidotas, bērni paši pie tās strādāja. Un mēs pārsējām grāmatas, lai grāmatas būtu kvalitatīvas, skaistas un bērns vienmēr paņemtu rokās skaistu, sakoptu grāmatu. Savukārt, tika ieaudzināta arī cieņa un pietāte pret grāmatu kā pret vērtību.

Skolas bibliotēkā pieejama Rīgas Latviešu biedrības Konversācijas Vārdnīca (1905. - 1912. g.). Stāsta Irēna Kalniņa:

Speciāli uz pārbaudēm es nekad neko nekur nebēdzināju, bet pašā sākumā, kad es sāku strādāt - bibliotēka bija piektajā.. nē, ceturtajā stāvā tai mazajā telpiņā.. bet plaukti [bija] no grīdas [iesmejas] līdz griestiem. Un tad priekšplānā man bija parastās grāmatas un aizmugurē es visas saliku.. tās grāmatas, kuras, nu, nebija vēlams, lai redzētu. Tad vēlāk, kad.. uz otro stāvu bibliotēku pārcēla un... un direktors aizgāja uz privātu dzīvokli [tajā laikā skolas telpās bija direktora dzīvoklis] un atbrīvojās [telpas], tad, vai [iesmejas] man slepenā vieta bija tualete [tualetes telpa].. Nu tur es palūdzu, un uztaisīja plauktus. Un tajos plauktos es glabāju, un man vēl šodien žēl, ka 80. gadu jau gan otrā pusē.. iznīcināju Konversācijas Vārdnīcas, bija visi trīsdesmit seši sējumi. Bet tās vietas trūka un tad tika tie iznīcināti.. bet tur glabājās Unsete [Sigrida Unsete].., Hamsuns [Knuts Hamsuns], daži Skalbes [Kārlis Skalbe] darbi.., kas nu, kas nebija vēlami, lai kāds tos redzētu.

Šobrīd skolas bibliotēkā glabājas 1905. - 1912. g. Rīgas Latviešu biedrības Zinību komisijas un Latviešu biedrības Derīgu grāmatu nodaļas izdotā Konversācijas Vārdnīca (atsevišķi sējumi un burtnīcas), ko drukājis G. Landsbergs Jelgavā (sk. 5.8. - 5.10. att.).

5.8. att. Konversācijas Vārdnīca. Pirmais sējums (Agitas Mustas fotogrāfija)

5.9 att. Konversācijas Vārdnīca. 21. burtnīca (Agitas Mustas fotogrāfija)

5.10. att. Konversācijas Vārdnīca. 81. burtnīca (Agitas Mustas fotogrāfija)

Vecajā drukā izdotās Konversācijas Vārdnīcas pilna izmēra fotogrāfiju, kurā redzams izdevējs, izdošanas gads un iespiestie zīmogi var redzēt pielikumā (sk. 7. pielik.).

Skolotāja Antra Strazda Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas bibliotēkā strādāja no 1981. gada. Par savu darba uzsākšanu stāsta: “Mani sauc Antra Strazda, esmu strādājusi Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā no 1981. gada līdz 1998. gadam, sāku strādāt kā bibliotekāra palīgs uz pusslodzi, bet pēc pieciem gadiem pārņēmu bibliotēkas vadīšanu - atbildēju par visu bibliotēkas darbu”. Arī Antra Strazda iesāka savas darba gaitas skolas bibliotēkā pēc skolas absolvēšanas. Antra Strazda par darba uzsākšanu stāsta:

Pārsteidza tas, ka pirmo gadu, strādājot par palīgu nebija nekādas izglītības, tādēļ darbaudzinātājs un mācītājs bija bibliotekāre skolotāja Irēna Kalniņa. Viņa bija šīs bibliotēkas otrā bibliotekāre, vairāk nebija bijis [skolas bibliotekāru], jo arī pirmā bibliotekāre bija nostrādājusi visu mūžu [skolas] bibliotēkā. Pēc tam viņas darbu 18 gadu vecumā pārņēma Irēna Kalniņa, un tad sāku strādāt es un pārņēmu bibliotēkas vadīšanu pēc pieciem gadiem.. Papildus mācījos Latvijas Valsts Universitātē [Filoloģijas fakultātē Bibliotēku zinātnes un bibliogrāfijas fakultātē [nodaļā], iegūstot bibliotēku zinātnes un bibliogrāfijas maģistra grādu.

Skolas bibliotēkas vērtīgais grāmatu fonds pārsteidza daudzus studentus, arī jauno skolas bibliotekāri. Stāsta Antra Strazda:

Tad mums bija jāliek eksāmens grāmatniecības vēsturē un neviens nevarēja pie profesora Apīņa nolikt eksāmenu, ja rokās nebija paturējis Konversācijas Vārdnīcu. Visi gāja, brauca Rīgā pie viņa uz reto grāmatu fondu, lai varētu paturēt rokās šo te grāmatu un.. man braukšana 200 km bija diezgan problemātiska, tādēļ es biju diezgan sašauta [sašutusi] un man kolēģi saka: “Ko tu uztraucies, aizej un paņem Konversācijas Vārdnīcu”. Es biju pilnīgā neizpratnē, vai tad mums skolā ir Konversācijas Vārdnīca? Viņa saka: “Jā!” Un.. viņa [bibliotekāre Irēna Kalniņa] cauri padomju laika represijām šīs Konversācijas Vārdnīcas bija noslēpusi tualetē zem poda, noglabājusi.. un tā es biju.. paņēmu rokās pirmo reizi Konversācijas Vārdnīcu. Gan to grāmatu, kas ir 1910. gadā izdota.. visas daļas, gan, gan arī vēlākā laikā izdotās grāmatas, kas izdotas 20. gados, 30. gados. Tātad visas šīs grāmatas bija saglabātas un praktiski.., tātad, es varēju gan iepazīties, gan zināt.., jo mums bija jāatbild ļoti precīzi, kādi ir rādītāji katras grāmatas beigās, kāda ir uzbūve, kā tas viss izskatījās. Un, tātad, neizejot no bibliotēkas, es varēju rokās turēt Konversācijas Vārdnīcu.

Pateicoties cilvēku izpratnei par grāmatas nozīmību, skolas bibliotēka ir neaizvietoājama izglītības procesā. Stāsta Antra Strazda:

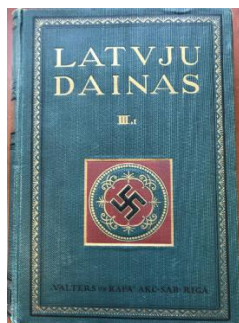
Pārsteidza tas, ka, studējot augstskolā, bibliotēkas [skolas] fonds bija tik plašs, ka man nevajadzēja apmeklēt Universitātes zinātnisko bibliotēku. Tad, kad es 3. kursa vidū aizgāju pirmoreiz uz Universitātes bibliotēku, bibliotekāres pārbaudīja, vai es vispār esmu studente un nesaprata, kā var mācīties Universitātē, neapmeklējot ne reizi Universitātes bibliotēku. Bet man nebija nekādas vajadzības apmeklēt bibliotēku [Universitātes bibliotēku], jo bibliotēkas fonds skolā bija tādā līmenī, ka praktiski varēja pabeigt Filoloģijas fakultāti bez kādām problēmām.

Arī 20. gs. 20. - 40. gados skolas bibliotēkā iegādātas vērtīgas latviešu kultūrā nozīmīgas grāmatas, kuras arī šobrīd ir skolas bibliotēka:

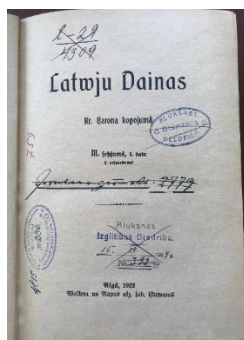
- 1922. gadā Rīgā, Valters un Rapa izdevniecībā izdotās “Latvju Dainas” I. sējums, II. sējums, III. sējuma I. daļa, III. sējuma II. daļa, III. sējuma III. daļa, IV. sējums un V. sējums Krišjāņa Barona sakopojumā (sk. 5.11. - 5.13. att.);

5.11. att. Latvju dainu 20. g. sējumi (Agitas Mustas fotogrāfija)

5.12. att. "Latvju Dainas" III. sējuma I. daļa (Agitas Mustas fotogrāfija)

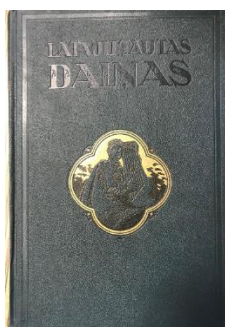
5.13. att. "Latvju Dainas" ar skolu zīmogiem (Agitas Mustas fotogrāfija)

Īpaši slēpti un aizlīmēti padomju gados tika ugunskrusti uz Latvju dainu sējumiem Stāsta Antra Strazda:

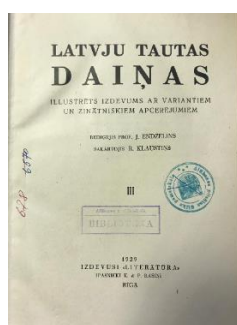
Bija daudzi uzdevumi bērniem, kur jāstrādā ar folkloru, tad mēs priekšā varējām ielikt Senās Latvju dainas, un man bija liels gandarījums tanī mirklī, kad es varēju noplēst no Latvju dainām [uzlīmētos papīru].. Ugunskrustiem virsū bija uzlīmēti balti papīri un tad es lēni, lēni mazgāju nost un plēsu nost, un, un liku atpakaļ grāmatas plauktos jau ar visiem ugunskrustiem, nu, lai viņas būtu tīras un skaistas. Jo padomju laikā ugunskrusti bija grāmatās jāaizlīmē. Latvju dainu vairāki sējumi, dažādi sējumi - gan pirmās vecajā drukā rakstītās, gan pēc tam vairāki izdevumi, kuros bija ļoti plašs dainu apraksts, Latviešu tautas pasakas un teikas, visi kopotie raksti. Tā, kā tā bija tā vērtība, ar kuru mēs bijām bagāti.

- 1928. - 1932. g. Rīgā, izdevniecības "Literatūra" īpašnieku K. un P. Rasiņu izdotās "Latvju tautas daiņas" I. sējums (1928), II. sējums (1928), III. sējums (1929), IV. sējums (1929), V. sējums (1930), VI. sējums (1930), VII. sējums (1931), VIII. sējums (1931.), IX. sējums (1931), X. sējums (1932). Ilustrēti izdevumi ar variantiem un zinātniskiem apcerējumiem, ko rediģējis prof. J. Endzelīns un sakārtojis R. Klaustiņš. Skolas bibliotēkā šīs

grāmatas pieejamas divos eksemplāros katra, jo vienus “Latvju tautas daiņu” sējumus, atsaucoties Draudzīgajam aicinājumam, Glika pamatskolai dāvinājis Siguldas kājnieku pulks (sk. 5.14. - 5.16. att.). Attāls ar Draudzīgā aicinājuma logo pilnā fotogrāfijā redzams pielikumā (sk. 8. pielik.).

5.14. att. “Latvju tautas daiņas” (Agitas Mustas fotogrāfija)

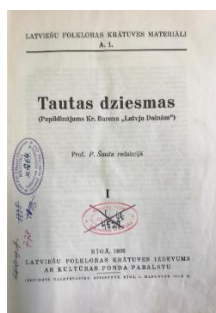
5.15. att. “Latvju tautas daiņas”, redzami skolu zīmogi (Agitas Mustas fotogrāfija)

5.16. att. Draudzīgā aicinājuma uzlīme, kas grāmatā bijusi aizlīmēta padomju gados (Agitas Mustas fotogrāfija)

Skolas bibliotēka lepojas ar saglabātajām Latvju dainu daudzām izlasēm. Stāsta latviešu valodas un literatūras skolotāja Daina Černomirdina: “Nu un paralēli tātad bibliotēkā pētniecības avoti mums ir “Latvju dainas”, parasti ņemu un skatos divus sējumus - mūsdienu drukā un vecajā drukā, kur bērni lasa un salīdzina - mācās lasīt”.

- 1936. gadā izdotais Latviešu folkloras krātuves izdevums “Tautas dziesmas”, kas ir papildinājums Kr. Barona “Latvju Dainām”, prof. P. Šmita redakcijā (sk. 5.17. att.)

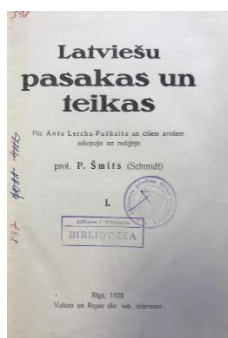
5.17. att. Latviešu folkloras krātuves izdevums “Tautas dziesmas” (Agitas Mustas fotogrāfija)

- 1940. gadā Latviešu folkloras krātuves izdotie “Latviešu tautas ticējumi” II. sējums un III. sējums, ko sakrājis un sakārtojis prof. P. Šmits (sk. 5.18. att.).

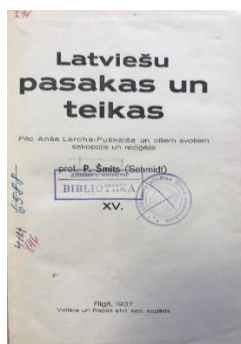

5.18. att. “Latviešu tautas ticējumi” III. sējums (Agitas Mustas fotogrāfija)

- 1925. - 1937. gadā Rīgā, Valtera un Rapas izdevniecībā izdotās “Latviešu pasakas un teikas” I. sējums (1925), III. sējums (1927), IV. sējums (1927), V. sējums (1929), VIII. sējums (1932), IX. sējums (1933), X. sējums (1934), XI. sējums (1935.), XIII. sējums (1936), XIV. sējums (1936), XV. sējums (1937), kuras pēc Anša Lerha - Puškaiša un citiem avotiem sakopojis un rediģējis prof. P. Šmits (sk. 5.19. - 5.20. att.).

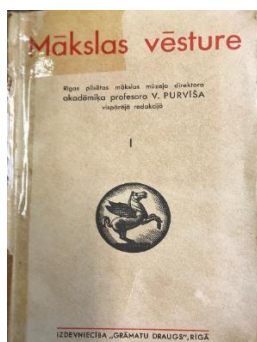

5.19. att. “Latviešu pasakas un teikas” I. sējums (Agitas Mustas fotogrāfija)

5.20. att. “Latviešu pasakas un teikas” XV. sējums (Agitas Mustas fotogrāfija)

- 1934. gadā Rīgā, izdevniecībā “Grāmatu Draugs” izdotā “Mākslas vēsture” Rīgas pilsētas Mākslas muzeja direktora akadēmiķa profesora V. Purvīša vispārējā redakcijā trīs daļās. I. daļa - Arhitektūra un tēlniecība, II. daļa - Lietājamās mākslas, III. daļa - Glezniecība, grafika un karikatūra (sk. 5.21. - 5.23. att.).

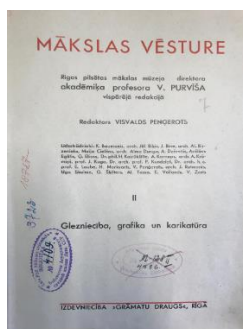
5.21. att. “Mākslas vēsture”, I. daļa (Agitas Mustas fotogrāfija)

Stāsta Antra Strazda:

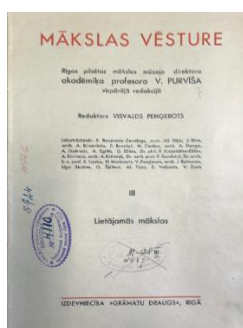
“Un tad bija ļoti unikāla, tad, kad pati sāku strādāt un mācīt mākslas vēsturi Mākslas skolā, kā rokasgrāmata man bija Purvīša Mākslas vēsture, kur, kur, nu tik labu grāmatu, kā to es mākslas vēsturē vispār neesmu atradusi, cik labi tur viss uzrakstīts vienkāršā valodā, bērniem saprotami. Rakstniecības vēsture.., jā, grāmatu fonds vienkārši unikāls gan no zinātniskā viedokļa, gan no daiļliteratūras viedokļa”.

Skolas bijusī bibliotekāre Irēna Kalniņa ar īpašu gādību rūpējās, lai grāmatas būtu saglabātas un pieejamas skolas bibliotēkā. Stāsta Irēna Kalniņa:

Vai, mums tie direktori toreiz tik bieži mainījās, pa katriem trīs gadiem [smejas]. Kas aizgāja un atbrīvoja tās telpas, tas bija Bauers [direktors Leonīds Bauers].. bet tā, kā tur mainījās.. un tad, bet.. Mākslas vēsturi [“Mākslas vēsture” Purvīša redakcijā] un Mūzikas vēsturi, tās es glabāju parastajos plauktos.., tās bija pieejamas. Bet Latviešu rakstniecības vēsturi - to es glabāju tualetē [iesmejas], tur bija arī par tiem rakstniekiem, kuri nebija vēlami..

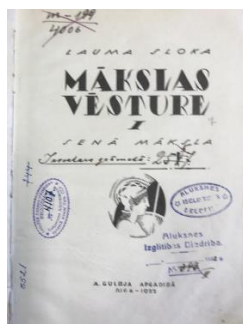

5.22. att. “Mākslas vēsture”, II. daļa (Agitas Mustas fotogrāfija)

5.23. att. “Mākslas vēsture”, III.daļa (Agitas Mustas fotogrāfija)

- 1922. gadā Rīgā, A. Gulbja apgādībā izdotā Laumas Slokas grāmata “Mākslas vēsture” I. daļa Senā māksla (sk. 5.24. att.).

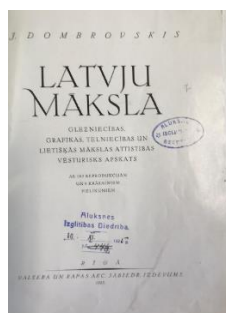

5.24. att. Lauma Sloka “Mākslas vēsture”, I. daļa Senā Māksla (Agitas Mustas fotogrāfija)

- 1925. gadā Rīgā, Valtera un Rapas izdevniecībā izdotā J. Dombrovskā “Latvju māksla”, kas ir ļoti vērtīgs glezniecības, grafikas, tēlniecības un lietišķās mākslas attīstības vēstures apskats ar 165 reprodukcijām un 6 krāsainiem pielikumiem (sk. 5.25 - 5.26. att.).

5.25. att. J. Dombrovskis “Latvju māksla” (Agitas Mustas fotogrāfija)

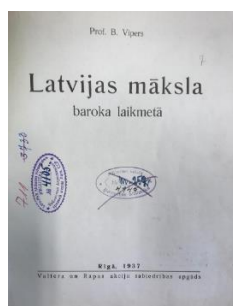

5.26. att. J. Dombrovskis “Latvju māksla”, ar skolu zīmogiem (Agitas Mustas fotogrāfija)

- 1937. gadā Rīgā, Valtera un Rapas apgādā izdotā prof. B. Vipera grāmata “Latvijas māksla baroka laikmetā” (sk. 5.27. - 5.28. att.)

5.27. att. B. Vipers “Latvijas māksla baroka laikmetā” (Agitas Mustas fotogrāfija)

5.28. att. B. Vipers “Latvijas māksla baroka laikmetā”, (fotogrāfija no Agitas Mustas personīgā arhīva)

- 1912. gada Rīgā, ģenerālkomisijā pie A. Valtera un J. Rapas, Fr. Burkewitz un komp. drukātā Madernieka grāmata “Ornaments”, kas ir Jūlija Madernieka oriģinālzīmējumu krājums (sk. 5.29. att.).

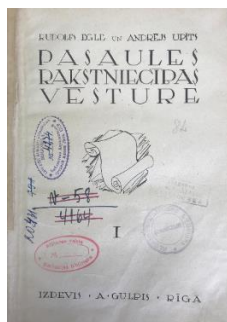

5.29. att. Madernieks “Ornaments” (Agitas Mustas fotogrāfija)

- 1930. gadā Rīgā, A. Gulbja tipogrāfijā izdotā Rudolfa Egles un Andreja Upīša “Pasaules rakstniecības vēsture” I. - IV. daļas (sk. 5.30. att.).

Daudzi skolotāji un studenti skolas bibliotēkā atrod vērtīgus materiālus. Stāsta Antra Strazda:

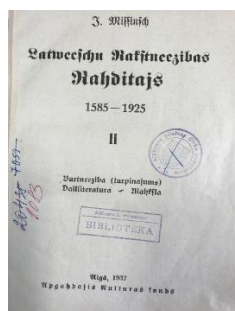
Pirmkārt, mācoties bibliotēku zinātņi, ir jānoliek eksāmens visa veida literatūrā - gan pasaules literatūra, gan latviešu literatūra, visa literatūras vēsture un praktiski bibliotēkas [skolas] fondā bija visas grāmatas. kuras nepieciešamas, lai šos eksāmenus noliktu. Gan pasaules vēsture [rakstniecība], gan krievu vēsture.. krievu literatūras vēsture, gan tajā laikā latviešu literatūras vēsture”. Skolas bibliotēkā saglabātas arī vērtīgas grāmatas krievu valodā. Stāsta Antra Strazda: “Krievu literatūras vēsturē pat bija grāmatas senslāvu valodā, piemēram, “Slovo o Igoreve”, lasīju veckrievu valodā un tas bija šīs bibliotēkas fonda grāmata.. Arī pārējās visas krievu literatūras grāmatas, kas bija nepieciešamas, bija gan oriģinālvalodā, gan latviešu valodā [pieejams]. Tā, kā man labāk patika lasīt oriģinālvalodā, tad krievu literatūru es praktiski lasīju krievu valodā un visas grāmatas bija un varēja nolikt visus eksāmenus.

5.30. att. Pasaules rakstniecības vēsture (Agitas Mustas fotogrāfija)

- 1937. gadā Rīgā, Valtera un Rapas grāmatspiestuvē ar Kultūras fonda atbalstu vecajā drukā izdotā J. Misiņa grāmata “Latviešu rakstniecības rādītājs. 1585 - 1925.” (sk. 5.31. att.). Arī šī grāmata skolas bibliotēkā ir saglabājusies līdz mūsu dienām.

Stāsta skolotāja Daina Černomirdina: “*jo nākotnē - tad, kad viņi pētīs ar valodniecību saistītas lietas, tad nekur nevarēs tikt projām no tā, ka jālasa atsevišķi darbi arī vecajā drukā ne tikai saistīti ar filoloģiju, bet arī ar citām zinātnēm, jo kādu laiku nu, tātad grāmatas tika drukātas šajā formātā”.*

5.31. att. J. Misiņš “Latviešu rakstniecības rādītājs” vecajā drukā (Agitas Mustas fotogrāfija)

Bibliotēkā glabājās arī daļēji sabojātas grāmatas. Tā Raiņa “Kopotajiem rakstiem”, kas izdoti 20. gs. 20. gados, izgriezti priekšvārdi, daži darbi, piemēram, “Daugava”. Stāsta Irēna Kalniņa: “ *Un tā, daļai grāmatu, kā, piemēram, Raiņa Kopotajiem rakstiem, visi ievadi bija izplēsti, tikai palikušas tieši [nosaukums] Raiņa dzeja un lugas*”.

Padomju gados neatļauto grāmatu saglabāšana bija arī iemesls nopietnu brīdinājumu saņemšanai. Skolas bibliotekāre Irēna Kalniņa 1970. gadā saņēmusi nopietnu brīdinājumu un tikusi svītrotā no Ļeņina 100. dzimšanas dienas medaļas saņēmēju saraksta. Skolas bibliotēkas pārbaudes laikā rajona bērnu bibliotēkas darbiniece pārbaudes aktā norādījusi, ka bibliotēkā atrodas neatbilstoša literatūra. Stāsta Irēna Kalniņa:

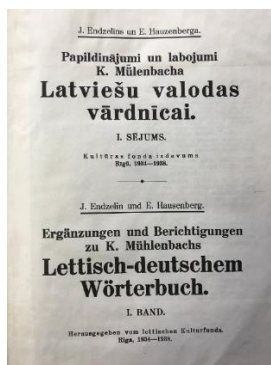
Nu, tur jau tās vainīgās galvenokārt bija Purvīša “Mākslas vēsture”, “Mūzikas vēsture” un.., bet cilvēki, kas brauc no ministrijas, jo mums daudz direktori [bija], jo tur daudz sūdzības un direktori mainījās, tad daudz brauca pārbaudes no ministrijas un gluži dabīgi bibliotēkā arī lielu daļu pārbaudīja.. Un bija tāds darbinieks ministrijā, kas atbildēja par bibliotēkām - Polis. Un viņš daudz reizes, nu, vismaz reizes trīs bija skolas bibliotēkā, bet viņš bija cilvēks, kas saprata vecu lietu nozīmību, un viņš tās grāmatas redzēja, un viņš man nekad par to nepārmeta. Bet.. mūsu Bērnu bibliotēkas [Alūksnes pilsētas bibliotēkas Bērnu nodaļas] vadītāja, ka vienā revīzijā tas bija,.. 1970. gadā, gada februārī, tad uzrakstīja, kad es glabāju plauktos vecas.. nepiemērotas grāmatas. Un tas bija Ļeņina 100. dzimšanas dienas gads, nu.. es ar biju izvirzīta apbalvojumam - tai medaļiņai. Un mani tā dēļ ņēma un izsvītroja, bet [smejas] man nemaz nav žēl. Man vairāk žēl, ka kaut kas no grāmatām aizgāja bojā.

- Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas bibliotēkā glabājas arī J. Endzelīna un E. Hausenbergas “Papildinājumi un labojumi K. Mūlenbacha Latviešu valodas vārdnīcai” 1927. - 1938. gada Kultūras fonda izdevumi - četri sējumi un burtnīcas. I. sējums (1923. - 1925.), II. sējums (1925. - 1927.), III. sējums (1927. - 1929.), IV. sējums (1929. - 1932.) un burtnīcas, kas sašūtas trīs grāmatās (sk. 5.32. - 5.33. att.).

Stāsta Maija Bērzabinde:

Pašreiz bibliotēkas fondā esošais Endzelīna “Mūlenbaha vārdnīcas” [K. Mūlenbacha Latviešu valodas vārdnīcas] izdevums nonāca manās rokās, kad iepriekšējā darbavietā likvidēja bibliotēkā vecās grāmatas padomju laikā. Tad es, viņas glābdama no iznīcības, nesu uz savām mājām. Pāri ielai ejot, man tās Mūlenbaha Endzelīna burtnīcas no maisiņa vai no kaut kādas nešļavas izkrita ielas vidū, un, patiesībā, Deglava iela tā bija Rīgā un transports viss līdz ar to tika apturēts, jo es ielas vidū lasīju savas izbirušās Mūlenbaha Endzelīna vārdnīcas burtnīcas. Līdzīgā veidā es nesu arī Poruka [Jāņa Poruka] kopotos rakstus, kas arī tagad ir mūsu bibliotēkā, bet ar tiem nekādas ķibeles nenotika. Un minēto Mūlenbaha Endzelīna vārdnīcas burtnīcas mans tēvs iesēja kādās piecās, sešās lielās grāmatās. Viņš bija meistars, viņš prata siet grāmatas.

Maijas Bērzabindes tēvs bija īsts amata meistars, savā laikā iesējis daudz vērtīgas grāmatas un žurnālus, lai tie tiktu saglabāti nākamajām paaudzēm. Stāsta Maija Bērzabinde: *“Mans tēvs - Jūlijs Pāže.. Ainažos tas bija. Es aizstiepu visas grāmatas, visas tās burtnīciņas uz Ainažiem un tad viņš [tās iesēja], viņš sēja visus žurnālus “Zvaigznes”, “Bērnības” un kas tur vēl, tai laikā. Tās man arī mājās glabājas, kaut kur bēniņos”.*

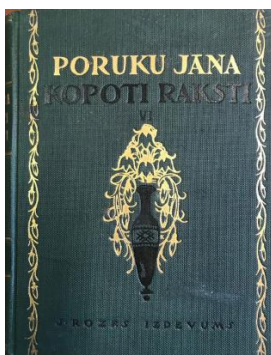

5.32. att. J. Endzelīns un E. Hausenberga “Papildinājumi un labojumi K. Mūlenbacha Latviešu valodas vārdnīcai” (Agitas Mustas fotogrāfija)

5.33. att. K. Mūlenbahs (Agitas Mustas fotogrāfija)

- Tādā pat veidā saglabāti J. Poruka “Kopotie raksti”, kas izdoti 1929. gadā Rīgā, Jāņa Rozes apgādā (sk. 5.34. att.).

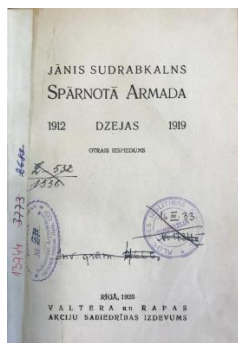

5.34. att. Jāņa Poruka Kopotie raksti (Agitas Mustas fotogrāfija)

- 1926. gadā Rīgā, Valtera un Rapas izdevniecībā izdotā Jāņa Sudrabkalna dzejoļu krājums “Spārnotā Armāda” un 1923. gadā tur pat izdotā Jāņa Sudrabkalna dzejoļu krājums “Pārvērtības” (sk. 5.35. - 5.36. att.).

Stāsta Antra Strazda:

Latviešu literatūrā, piemēram, Sudrabkalna grāmatas, kas iznākušas 192..6. gadā, piemēram, “Spārnotā Armāda” - Jānis Sudrabkalns, izdota 1926. gadā Valters un Rapa izdevniecība. Stāstot par izdevniecībām, izdevniecību vēsturi, arī varēji būt rokās paturējis šo grāmatu, un tad bija ļoti viegli atcerēties un atbildēt uz jautājumiem, jo visas grāmatas bija paturētas rokā.

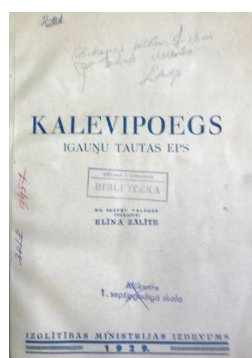
5.35. J. Sudrabkalns “Spārnotā Armāda” (Agitas Mustas fotogrāfija)

5.36. att. J. Sudrabkalns “Pārvērtības” (Agitas Mustas fotogrāfija)

- 1929. gadā Izglītības ministrijas izdots igauņu tautas epos “Kalevipoegs”, ko no igauņu valodas tulkojusi Elīna Zālīte (sk. 5.37. - 5.38. att.).

Stāsta Antra Strazda: *“tāpat bija visi eposi, gan “Kalevipoegs”, gan : Kalevala”, gan “Lāčplēsis” - atkal visi pirmie izdevumi, kas bija iznākuši, viss bija bibliotēkā [skolas bibliotēkā]”.*

5.37. att. Kalevipoegs (Agitas Mustas fotogrāfija)

5.38. att. **Kalevipoegs** (Agitas Mustas fotogrāfija)

Cilvēki, kuri strādājuši pēckara gados, ir daudz domājuši par vērtību saglabāšanu, tādēļ 20. gs. 90. gados bija iespēja atgriezt fondā saglabātās grāmatas, kuras nebija iznīcinātas. Šajā laikā skola saņēmusi grāmatu dāvinājumus no ārzemēs mītošajiem alūksniešiem. Vērtīgi sūtījumi tika saņemti no 1932. gada Kanādā dzīvojošās absolventes Veras Kanderovskas. Atmodas laikā un pēc tam saglabātā literatūra daudz palīdzēja dažādu faktu noskaidrošanai. Stāsta Irēna Kalniņa:

Sevišķi liela nozīme, nu, tām vecajām grāmatām bija 90. gadu sākumā, kad studenti brauca [iesmejas] no Rīgas pie mums uz bibliotēku, lai nu.. kaut ko tur izrakstītu [studiju procesam], jo mums daudz arī 90. gadu sākumā atsūtīja daudz grāmatu no.. Austrālijas un Amerikas [ASV] mūsu bijušie skolēni.. Vairākas lielas pakas.. un viena bija tāda Līga... Gremute, jā. Viņa strādāja Amerikā (ASV) Latviešu biedrības kaut kādā bibliotēkā, kur sadeva visi latvieši tās grāmatas un tad viņa mums ļoti daudz sūtīja uz Alūksni. Nezinu kā, kā mēs tur iepazīnāmies, bet mēs ilgi ar viņu uzturējām sakarus. Tā kā, un tad mums bija daudz to grāmatu un studentiem bija iespējas, nebija tikai daiļliteratūra, bet arī bija tādas grāmatas par vēsturi, par Latvijas vēsturi un.. vai, aizmirsās, kāds bija tāds lielais, vai, vēsturnieks, kas izdeva grāmatas par Latvijas vēsturi ārzemēs.. tā kā. Un daiļliteratūra jau - visas mums, visus Dziļumus, Kārkliņu un Janovski un visus tur sasūtīja un.. un es pat nevarēju visus saglabāt, nebija pat kur nolikt, jo telpas bija mazas, tad pamazām tika lielākas telpas, tad jau varēja kaut ko jau izkārtot. Tā ar tām grāmatām.

Viens no pirmajiem sūtījumiem bija bijušā skolas direktora brāļa Jāņa Mintāla bibliotēka. Daudz grāmatu atsūtīja skolas absolvents Tālvāldis Berkulis, Līga Gremute, kura strādāja Latviešu bibliotēkā ASV, kur dažādā ceļā nonāca grāmatas latviešu valodā izdotās ārzemēs. Tā skolas bibliotēkā nonāca plašs klāsts I. Grebzdes, Anšlava Eglīša, A. Dziļuma, V. Kārkliņa, G. Janovska un citu rakstnieku daiļdarbi, kā arī grāmatas par Latvijas vēsturi. Stāsta Antra Strazda:

Vēl viena liela bagātība mūsu bibliotēkā ienāca Atmodas laikā, kad mums sāka dāvināt grāmatas no visas pasaules, lai papildinātu grāmatu fondu ar trimdas latviešu grāmatām. Ienāca Zenta Mauriņa, Anšlavs Eglītis ienāca.. šīs visas grāmatas mums dāvināja trimdas

latvieši. Fonds papildinājās ļoti strauji ar ļoti vērtīgām trimdā izdotām grāmatām. Tas ir vēl viens stāsts par bibliotēku un par grāmatniecības vēsturi, kā cilvēki, tāpat, iznesa šīs te grāmatas un, kā viņi centās par savu, saviem līdzekļiem atdot šīs te grāmatas mūsu sabiedrībai. Ienāca arī grāmatas, pieaugot angļu valodas nozīmei, ienāca ļoti daudz dāvinājumi no Anglijas, esmu rokās turējusi arī grāmatu, kur bija Šekspīrs vecangļu valodā, protams, neviens skolnieks tādu grāmatu nelasītu, bet arī tā bija unikālā tāda vērtība, kad mēs varējām redzēt grāmatas, kuras izdotas Anglijā ļoti, ļoti senos laikos.

20. gs. 90. gados tika izveidots plašs uzziņas literatūras fonds - vārdnīcas, enciklopēdijas. Skolas bibliotēkā tika veidoti īpaši fondi, tā no 1970. gada izveidots grāmatu fonds ar rakstnieku, kuri viesojušies skolā, autogrāfiem. Stāsta Irēna Kalniņa:

Un tāpat es vienmēr, sevišķi no 70. līdz 80. gadam [no 1970. līdz 1980. gadam] es katru gadu rīkoju tikšanos ar rakstniekiem.. Man tur izveidojās ar literatūras propagandas biroju Rīgā tāda laba, labas attiecības un tad man, kā var sacīt, tāds rakstniekus, kurus vispār grūti bija dabūt, vienmēr man sarunāja un iedeva arī, šos te - aktierus. Un literatūras zinātniece Dzene bija kopā ar, vai, nu dumjā galva - vārdi aizmirstās.. ar.... nu ar Drāmas teātra slaveno aktrisi.. Ar Elzu Radziņu, jā. Ar viņu ar autogrāfs grāmatā bija.. tā kā. Tur ap divdesmit grāmatiņām ar autogrāfiem vajadzēja būt.

Skolas bibliotēkas krājuma daudzas grāmatas glabā rakstnieku ierakstus un vēlējumus. Kad Dzejas dienu ietvaros vairāki rakstnieki viesojās skolā, starp viņiem bija arī Imants Ziedonis, kurš gaitenī uzdzirda vārdus “āči, bēči, cēči” un bijis sajūsmā par jaunajiem apgūtajiem vārdiem. Stāsta Antra Strazda:

Vēl viena liela daļa grāmatu bija grāmatas ar rakstnieku autogrāfiem. Skolā vienmēr tika rīkoti pasākumi, kuros tikās ar tajā laikā pazīstamiem rakstniekiem, dzejniekiem, literātiem. Katru gadu pie mums ciemos brauca gan mūsu novadnieki - dzejnieki, rakstnieki, gan.. gan mēs rīkojām Dzejas dienas. Vienās no Dzejas dienām pie mums viesojās septiņi dzejnieki, starp tiem arī Imants Ziedonis, un Imantu Ziedoni pārsteidza tas, ka skolnieki savā starpā sarunājās - “āči”, “bēči”, “cēči”, tā mēs saucam klases - “a” klasi, “b” klasi un “c” klasi. Imants Ziedonis pirmo reizi dzirdēja šādu vārdu “āči”, “bēči”, “cēči”, un tādēļ dāvanā skolas bibliotēkas grāmatā ierakstīja: “Lai dzīvo āči, bēči, cēči!”.

Latviešu valodas un literatūras skolotāja Daina Černomirdina savā darbā izmanto šo krājumu, arī pati ir papildinājusi darba kabinetu ar vērtīgu grāmatu kolekciju. Stāsta Daina Černomirdina:

Studējot Liepājas Pedagoģiskajā augstskolā, bibliotēkā ik pa laikam bija, teiksim tā, veco fondu izpārdošana, un tad, protams, ka filoloģijas studentiem tas izsauca īpašu interesi, jo mēs tikko bijām beiguši studijas, uz beigām jau gāja, mēģinājām atrast lietas, ko varētu paņemt savam darbības lauciņam. Tad pievērsām uzmanību pēc vēsturiskās gramatikas studijām, nu,

rakstībai un visām šīm lietām, tad es arī iegādājos un no Liepājas uz šejieni atvedu daudzas grāmatas saistībā ar veco druku un atbilstoši vācu valodas vecās drukas paraugiem. Te uz vietas man nav, bet iegādājos arī Raiņa sējumus visus, ko atvedu no Liepājas uz šejieni. Vesels stāsts ir par to, kā šīs grāmatas tika pārvestas - smagas un visas citas lietas. Un, protams, ka ik pa laikam es izvelku kādu no izlasēm un papētu, jo šajās izlasēs bez.. nu blakus darbiem autora ir arī apraksti - interesanti stāstījumi, kā izveidojās lugas un kur ņemti dažādi materiāli Raiņa darbība.

Daudz vērtīgu grāmatu glabā seno laiku privātās mājas bibliotēkas. Stāsta Daina Černomirdina:

Tad vēl viens tāds avots, kur grāmatas atrodu, tas ir, protams, ka savā mājā, ar pārsteigumiem pie mammas tika no vectēva pārvesta viņa bibliotēka un tur arī interesanti avoti bija - nu, kas pārsteidza, ka tādas grāmatas vectēvs iegādājās un lasīja. Vectēvs piedzīvoja to laika posmu, kad viņš iemācījās vienā drukā rakstīt, un tad bij jaunā rakstība un viņš apguva arī jauno rakstību. Un tad mājās viņam bija gan tādas, gan tādas grāmatas [grāmatas gan vecajā drukā, gan jaunajā drukā]. Un arī bieži viņš stāstīja par to, kā viņš mācījās divreiz rakstīt un lasīt - tas bija ļoti interesanti klausīties. Tad, kad viņš to stāstīja, man likās nenozīmīgi, bet tad, kad pētīju rakstību, tas šķita ļoti nozīmīgi.

Daudzi skolotāji, ejot pensijā, savus vērtīgākos materiālus un grāmatas nodod nākamajiem skolotājiem. Stāsta Daina Černomirdina:

Tad, piemēram, man ir tāda “Bagāti radi” grāmata, iznākusi 20. gadā [1920. gadā]. Un pie šīs grāmatas es tiku - strādāju Liepnas internātskolā un tur bija skolotāja, kas aizgāja pensijā un tad viņa atstāja man visus materiālus. Un tā ir viņas grāmata, saprotu, ka uzdāvināja.. dāvināta grāmata viņas draudzenei, kura pēc tam atnesusi uz skolu “Bagāti radi” [grāmatu] (sk. 5.39. - 5.40. att.). To grāmatiņu es no turienes dabūju. Un tad Rūdolfa Blaumaņa izlases - lugas un noveles, es atvedu no Liepājas atkal, savukārt.

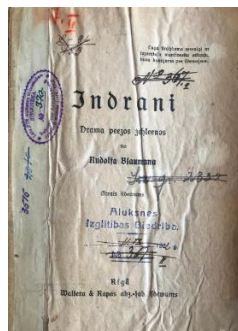
5.39. att. Apsīšu Jēkaba grāmata “Bagāti radi” (Agitas Mustas fotogrāfija)

5.40. att. Apsīšu Jēkaba “Bagāti radi”, 1920. g. izdevums (Agitas Mustas fotogrāfija)

Skolotāji saprot seno grāmatu vērtību un nozīmību darba procesā, tās saglabā un nodod nākamajām paaudzēm. Stāsta Daina Černomirdina:

Piemēram, “Indrāni”, kuri iznākuši Valters un Rapas izdevniecībā, izplēsta lapa pavisam, šo grāmatiņu es atradu šeit klasē, skolotāja Aija Arāja to bija paņēmusi [iepriekšējā latviešu valodas un literatūras skolotāja, kas strādāja šajā klasē], nu, un, kārtojot plauktus, es nekādā gadījumā to neliku projām, liekas, ka 22. gads tas varētu būt [1922. gada izdevums], Izglītības biedrība dāvinājusi (sk. 5.41. att.). Piemēram, vēl es izmantoju Raiņa izlasi, 45. gada [1945. gada izdevums] izlasi, šeit parādās mīkstās ‘r skaņas, kuras mēs pētām un skatāmies, kuros vārdos piemēram. To gan es nepratīšu izlasīt, tā ir vācu valodā grāmata, kuru mēs salīdzinām.

5.41. att. Rūdolfs Blaumanis “Indrāni”, 1920. gada izdevums (Agitas Mustas fotogrāfija)

Veidot lasīšanas iemaņas, izprast grāmatu palīdz dažādas darba formas: tie var būt īsi grāmatu apskati, lasītāju konferences, kā arī Literāro tiesu organizēšanas. Stāsta Irēna Kalniņa:

Nu, un bērniem arī man patika pasākumus organizēt, daudz organizējām literārās tiesas...jā, tas man tāds kā hobijs bija.. Nu, literārā tiesa jau būtībā tiesas process [smejas] tikai literārs, tāpat uzņēmās, tāpat bija tiesneši, piesēdētāji, prokurori, advokāti, apsūdzētās personas. Nu, kādu darbu, darbs tika izvēlēts un tad.. tas tāds kā uzvedums. Un ļoti veiksmīgs un, parasti jau tas vienreiz [tiek izspēlēts], jo otrreiz jau grūti to izdarīt, bet Zentas Ērgles “Starp mums meitenēm runājot” - tas gan notika vairākas reizes, jo visiem tas tā patika un tad tika uzvests vecāku, vecāku [priecīgi smejoj] kopsapulcē vienā”. Savukārt, par savu darba pieredzi stāsta Antra Strazda: “Mēs arī vadījām dažādas bibliotekārās stundas, stāstījām par dzejniekiem, rakstniekiem. Un es ļoti labi atceros savas studijas, kad mums bija pasniedzēja,

kura nestāstīja tādus sausus tekstus par rakstnieku dzīvēm, bet viņa stāstīja fragmentus no rakstnieku dzīvēm. Un, līdz ar to, noklausoties šīs lekcijas, man ļoti palika prātā šie cilvēki kā personības, kā dzīvi cilvēki ar savām vajībām, ar savām pozitīvajām pusēm, ar, ar savām, ar savām fobijām. Un tādā veidā arī tad, kad mēs gājām un runājām par grāmatu, mēs mēģinājām stāstīt par šiem te cilvēkiem, lai bērniem paliktu vairāk prātā.

Skolas bibliotēkā glabājas grāmatu fonds ar rakstnieku autogrāfiem. Stāsta Antra Strazda:

Man Imants Ziedonis ierakstīja: "Antra, nemācies ne no viena aktiera!", jo viņam ļoti patika, kā es runāju Imanta Auziņa dzeju. Tajā reizē pie mums ciemos bija arī Imants Auziņš, un arī viņam tas ļoti patika. Ir Skaidrītes Kaldupes, Lijas Brīdakas, Māras Svīres, Aleksandra Pelēča.. Mauliņa grāmatās. Visās ir.., šie visi cilvēki bija šeit Alūksnē, visi parakstījās. Pauls Putniņš, Gunārs Priede.. Kamara, tie visi bija cilvēki, kas bija šeit un, un, kuri, tātad, bija lielā sajūsmā, ka mums bibliotēkā bija vesels plaukts ar grāmatām, kuras bija ar autogrāfiem, rakstnieku autogrāfiem. Un, pēc tam bērniem stāstot literatūras stundā, skolotājs parādīja grāmatu, kurā ir rakstnieka autogrāfs, un mācēja pastāstīt, ka, tātad, rakstnieks ir bijis skolā. Es tagad rokās turu grāmatu, kurā autogrāfu ir ierakstījis Jānis Peters. Viņš raksta: "Alūksnes 1. vidusskolai 1984. gada pavasarī, cieņā, Jānis Peters". Tā kā sadarbība bija ļoti, ļoti, ļoti liela un ļoti plaša.

Bibliotēkaram ļoti bieži nākas pieņemt svarīgu lēmumu, kuras grāmatas saglabāt. Šis jautājums ir bijis aktuāls visos laikos. Īpaši par to jādomā, ja ir nepietiekamas telpas. Par sava laika piedzīvoto stāsta Antra Strazda:

Jā, mums tualete nedarbojās, bet.. Vārdu sakot, telpu bija ļoti maz, bibliotēkai bija tikai viena telpa, viena telpa un grāmatu fonds tajā laikā, kad es beidzu strādāt daiļliteratūras un zinātniskās literatūras fonds sasniedza kaut kur divdesmit piecus, divdesmit sešus tūkstošus eksemplāru, tas ir bez mācību grāmatām. Mācību grāmatas bija vēl tikpat. Un mācību grāmatām bija maza, maza telpiņa, kur līdz griestiem bija jārāpo kā tādām mērķaķim pa tiem plauktiem, lai, nu, tiktu klāt ja, bet maza, maza telpiņa - meitas istaba vecajā skolā mācību grāmatām, bet fondam bija tikai viena telpa. Palielinoties grāmatu skaitam, šīs vecās grāmatas tika noslēptas. Par cik bibliotēka atradās direktora dzīvoklī.. vecajā [skolas telpās atradās dzīvoklis direktoram], bija meitas istabiņa - tajā mums bija saliktas mācību grāmatas. Tad bija tāds kambarītis, aukstais kambarītis, tajā mums bija mācību grāmatas. Tad virtuvē virs plīts tika salikti plaukti, kur mums bija metodiskā literatūra skolotājiem, lai skolotājs varētu iet atsevišķā telpā un strādāt.

Tāpat nācās izdomāt, ko darīt ar kulta grāmatām. Stāsta Antra Strazda:

Un vēl es nepiekrītu tam viedoklim, kad bibliotēkās, es pēc tam vairs bibliotēkā nestrādāju, sāku strādāt par skolotāju, kas man dzīves aicinājums, bet es nekad nesapratīšu to, ka man kursabiedri raksta, ka nāca ziņa no Kultūras ministrijas vai no kādas bibliotēkas, kad

tās grāmatas, kuras bibliotēkā nav paņemtas rokā nu, teiksim, gadu vai divus, visas ir jānoraksta, ja, tātad tās nav vajadzīgas. Tā ir pilnīga muļķība, jo grāmata tiek veidota noteiktai paaudzei. Es ļoti labi atceros, kā es, būdama meitene, stāvēju rindā pēc "Vējiem līdzi" [Margareta Mičela "Vējiem līdzi"], rinda stāvēja Alūksnē no grāmatnīcas veikala, ja, gar visu mājas sienu līdz pat - visas mājas garumā [Alūksnē šī māja ir ielas garumā pilsētas centrā], beidzās tur, kur tagad takšu [taksometru] pietura apmēram. Katram cilvēkam izsniedz tikai vienu grāmatu, un tā mēs stāvējām rindā pēc "Vējiem līdzi". Pēc tam man draudzene, strādā Jūrmalas bibliotēkā, viņa stāsta - man jānoraksta "Vējiem līdzi", es saku, kāpēc. Nu, neviens viņu [grāmatu] tagad nelasa. Es saku - loģiski, ka nelasa, jo mana paaudze ir izlasījusi, bet tā paaudze, kur ir mūsu bērni, viņi vēl līdz "Vējiem līdzi" vēl nav nonākuši, viņiem vēl viņu nevajag, tādēļ tā grāmata stāv plauktā. Un paies kaut kāds laiks un tad viņi lasīs un tad būs ļoti interesanti lasīt. Tajā brīdī arī mums bibliotēkā bija "Vējiem līdzi", bija saraksts, kurš pēc kārtas lasīs "Vējiem līdzi" kādā variantā. Tā kā grāmatai paliek vērtība. Ir, protams, grāmatas, kuras, nu, kā, piemēram, mainoties politikai, krievu literatūra noteikti ir samazinājusies strauji, jaunieši to vairs nelasa, protams. Un atkal - ir tā klasika, kuru nevar vienkārši izmest. Un tad ir jāveido, varbūt ir krātuve, bet es nedomāju par publiskajām bibliotēkām, es runāju par skolu bibliotēkām.

Visa pamatā ir cilvēks, viņa radītā kultūras pasaule. Dažādi dzīves, domāšanas un cilvēciskās darbības veidi ietekmē kultūras telpu, ko veidojam un kurā dzīvojam. Liela nozīme ir cilvēka personībai. Stāsta Antra Strazda:

Un es domāju, ka īpaši šīs te grāmatas, kas iznākušas 20. gadsimta sākumā, kuras iznākušas arī trimdā, ja, noteikti ir jāatstāj bibliotēkas fondā, ir jāglabā. Un, pietam, mums skolā ir muzejs ar ļoti labu tādu krātuvi. Skolas muzeja fondu sāka veidot, es ļoti labi atceros, varbūt tu arī mazlietiņ, jo grāmatas muzejā tev tagad arī ir daļa [senās grāmatas pārceltas skolas muzeja krātuvē]. Es ļoti labi atceros, kad es biju skolniece, es sāku mācīties skolā 1971. gadā, tad bija tāda skolotāja Helija Kriķe, vēstures skolotāja, viņa jau bija pārņēmusi muzeju no iepriekšējās skolotājas, viņa visu mūžu, cik strādāja mūsu skolā, vāca materiālus skolas muzejam. Skolas muzejs atradās ceturtajā stāvā mazā, mazā telpiņā starp ģeogrāfijas un vēstures kabinetu, tur. Un, un tur puse piederēja ģeogrāfiem ar visām kartēm, ar video. Starp citu, skolai kādreiz, es domāju - nav saglabāts, mums bija ļoti laba videotēka ar visām mācību filmām, bija skolotāja Irēna Treija, kura bijā tā, kas ļoti, ļoti jauniešiem stundās - viņa strādāja jau kā kompetencēs balstītā izglītības saturā, jo viņa mums rādīja filmas, viņa nogrieza filmai skaņu.. parādīja vienreiz filmu, tad nogrieza filmai skaņu un lika stāstīt virsū, ko tu redzi. Par, par, tas bija ļoti grūti izdarāma lieta. Un, un tur bija arī tas, tā vietiņa, kur glabājās vecās kartes un.. tāds skolas muzejs. Pēc tam skolas muzeja ideju ļoti aizķēra Gunārs Stradiņš [skolas direktors] un viņš bija tas, kas to muzeju pacēla atkal jaunā gaismā, tajā pašā laikā skolotājas Kriķes vīrs Guntis Kriķis, biologs, viņš bija izcils grāmatnieks, vienkārši izcils cilvēks, izcils

grāmatnieks, viņam ir tāda grāmatu kolekcija mājās, kad nu.. tur ir ko. Es domāju, tas ir cilvēks, kurš par grāmatniecību zina ļoti daudz, gan par mākslu, gan par kultūru, gan par arhitektūru, gan par dabas zinībām ļoti, ļoti augstā līmenī strādāja un viņam blakus bija skolotāja Antona, kura atkal par bioloģiju, mums bija ļoti fantastiskas bioloģijas. Bioloģijas kabinets līdzinājās anatomikumam, ar visiem, ar visām kolbām, ar visu to. Nu, vārdu sakot, tāda kā laboratorija. Mums bija skolotāja Ruta Bērziņa ķīmijā, kuras ķīmijas kabinets bija tādā līmenī, ka.. tagad meita Inese [skolotāja Inese Ločmele] turpina to iesākto, bet viņas kabinets tajā laikā veica tādas pašas funkcijas, kā tagad, laboratorijas darbs bija katru dienu. Tā kā mūsu skola vienmēr ir gājusi pa priekšu laikam, arī tajos laikos, skolotājas Irēnas Bērziņas vīrs, es pie viņa vairs netiku, bet viņam bija pirmās pultis, ar kurām varēja balsot un atbildēt uz jautājumiem tā, kā mēs tagad to darām ar mobilo telefonu, bet viņam jau klasē bija pultis, kad piespiedi podziņu un devi pareizās atbildes, ja. Tā kā un šī te aura, kad iet līdzī laikam, ir mūsu skolā šeit iekšā saglabājusies.

Skola glabā arī sāpīgas atmiņas par laiku, kas notika Latvijas vēsturē 20. gs. četrdesmitajos gados. Kā savās atmiņās stāsta bijusī Alūksnes ģimnāziste Lūcija Sāgameža – Nāgele:

es pieredu tai paaudzei, kurai lemts piedzīvot divus gadsimtus. Vienā gadsimtā es piedzimu skaistā, senlatviskā lauku sētā, pavadīju gaišu un saulainu bērnību, vecāku kopta un lolota; uzsāku un pabeidzu pirmās skolas gaitas Mārkalnes pagastā, no kurienes pēc izturētajiem pārbaudījumiem mans ceļš 1943. gada rudenī aizvijās uz Alūksni, uz bezgalīgi ilgoto un alkto zināšanu templi – Alūksnes ģimnāziju. Te pērnā gadsimta četrdesmitajos gados pārdzīvotas traģiskās latviešu tautas iznīcināšanas dienas, kad neapstādamās mala drausmīgās Staļina dzirnavas, ar spārnu vēzieniem izkaisīdamas arī Alūksnes ģimnāzistus Sibīrijas saltajās tundrās un taigās, aizraudams arī Tālo Austrumu klajumos. Ir izciesta Dantes elle zemes virsū, un baltie Latvijas lielceļi, vismaz mani, atkal atveduši mājās (Stradiņš, 2005).

Atmiņu stāsti par šo laiku, kas saistīts ar Alūksnes ģimnāzijas piecām varonīgajām jauniešiem: Līviņu Eglīti, dzimušu 1926. gadā, Intu Eglīti, dzimušu 1929. gadā, Lūciju Sāgamežu, dzimušu 1928. gadā, Annu Prinduli, dzimušu 1928. gadā un Rēziju Lauci, dzimušu 1926. gadā, apkopoti grāmatā “Šalc Tālavas un Dzimtenes sili”. Šī vērtīgā grāmata tapusi ar ģimnāzijas pedagogu atbalstu, materiālus sagatavojis skolotājs Ivars Vīksna. Grāmata tapusi Alūksnes ģimnāzijas Nacionālās pretošanās kustību “Tālavas sili” un “Dzimtenes sili” dalībnieku darbībai un piemiņai.

Saglabātās vērtīgās grāmatas un gleznas ir unikāls kultūrvēsturiskais mantojums. Stāsta Irēna Kalniņa:

Nu, viens ir tām vecajām [grāmatām] vēsturiskums, kad mēs daudz ko varam zināt un vispār ne par velti saka, ka grāmata ir zināšanu avots un tas arī ir grāmatas vērtība”. Savukārt,

skolotāja Antra Strazda saka: “Īstenībā, mēs šo pat nevaram pateikt, kura no visām grāmatām būs vērtīga pēc desmit un divdesmit gadiem, bet es domāju, kaut vai šī pati Jāņa Petera “Mans bišu koks” ar viņa autogrāfu vēl pēc desmit gadiem būs milzīga vērtība. Jo, jo, jo.. tagad varbūt tas nav nekas, bet pēc kaut kāda gada viss ir vērtība”.

Maija Bērzabinde par skolā saglabātajām grāmatām un gleznām saka, ka: “*tā ir kultūrvēsture*”. Savukārt, latviešu valodas un literatūras skolotāja Daina Černomirdina par grāmatas vērtība stāsta:

Manā izpratnē grāmata ir vērtība, kas nes subjektīvu skatījumu uz vēsturi. Grāmata ir objekts - vēsturisks objekts. Un, tāpat, ir vēstures grāmatas manā izpratnē un literatūras grāmatas, kas ir subjektīvais, vēsturiskais skatījums. Un, lasot, tāpat jebkuru no grāmatām, pirmkārt, mēs uzzinām par autora personību, otrkārt, mēs uzzinām viņa subjektīvo skatījumu uz lietām, un, treškārt, mēs varam salīdzināt, vai mūsu skatījums uz vēsturi ir tāds pats, kā šī laikabiedra skatījums.

Secinājumi

Pētījumā stāsts par saglabātajām vērtīgajām grāmatām un gleznām Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā izveidojās kā strukturēts naratīvs, tajā iegūtos datus savienojot galvenajās kategorijās.

Pirmajā kategorijā tika strukturēti un apkopoti vēsturiski fakti par Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāziju, kas saistāma ar ģimnāzijas dibināšanu un Izglītības biedrību veidošanos Latvijā 20. gadsimta sākumā. Šis laiks ir saistīts skolas bibliotēkas vērtīgā krājuma rašanos vērtīgo mākslas priekšmetu ienākšanu skolā.

No skolas dibināšanas gadiem ģimnāzijā veidojas izpratne par mākslu, literatūru un grāmatām kā lielu vērtību. Tas secināms no absolventu atmiņām skolā savāktajos krājumos, kā arī ģimnāzijas pastāvēšanas sākotnējā mērķa, kura centrā ir izcelta cilvēka garīgā pasaule un tās izkopšana.

Otrajā kategorijā tika strukturēts stāsts par mākslas vērtībām - gleznām Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā, kas saistāma ar skolas dibināšana laiku, skolai iegūstot Purviša un Rozentāla gleznas.

Mākslas darbu klātbūtne skolā ir radījusi un nostiprinājusi garīgi emocionālo saikni skolas kopienai no paaudzes paaudzē. Šī emocionālā saikne jūtama visos atmiņu stāstos un rakstītajos dokumentos, tas izraisījis arī īpašās leģendas, kā tas atklājas stāstā par Rozentāla gleznas likteni un citu gleznu nonākšanu atpakaļ skolas telpā.

Trešajā kategorijā tika strukturēts stāsts par ģimnāzijas bibliotēku kā kultūrvēsturiskā mantojuma glabātāju, kurš sevī ietver bibliotekāru personības un vērtību izpratnes nozīmību grāmatu saglabāšanā.

Cilvēku attieksme pret materiālā mantojuma saglabāšanu raksturo bibliotekāru un skolotāju sirds gudrību, gara spēku un dziļāko kultūras vērtību izpratni, neskatoties uz katrā laikā pastāvošajiem aizliegumiem, represijām vai pat iespējas zaudēt darbu.

Stāsts par saglabātajām grāmatām un gleznām skolā ir vēsturiska liecība, kas iegūta no skolotāju, skolas bibliotekāru, direktoru un absolventu atmiņu stāstiem. Tas atspoguļo cilvēku personības un gara spēku, izpratni par kultūras vērtībām, piederību savai skolai.

Atmiņu vēstījums simbolizē piederību savai skolai, paužot patiesu cieņu savam darbam, izglītībai, kā arī mūsu tautas un novada vēsturei.

Stāsts liecina par Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas vārda apliecinājumu pedagogu un audzēkņu dzīvēs.

Visas skolā esošās un saglabātās grāmatas un gleznas ir ne tikai saglabātais kultūrvēsturiskais mantojums, bet arī ikdienas mācību procesā pielietojams resurss.

5. DISKUSIJA

Pētījuma rezultātā tapis naratīvs – vērtīgs stāsts par grāmatām un gleznām, kas saglabātas Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā no 20. gs. sākuma līdz mūsdienām. Stāstījuma pētījumi, kāds ir arī šis pētījums, arvien vairāk tiek izmantoti sociālajās un izglītības zinātnēs, jo visi cilvēki pēc savas dabas ir stāstnieki. Tādējādi stāstījuma izpēte daudzās pētniecības jomās spēj atklāt, kā cilvēki piedzīvo pasauli, kas katra indivīda pieredzē kļūst vērtīgs un neatkārtojams. Savukārt, pētnieki apkopo šos stāstus, raksta aprakstus un saglabā īpaši izveidotās datu bāzēs un repozitorijos.

Mutvārdu vēstures stāstu pētniecība ir salīdzinoša jauna nozare kvalitatīvajā pētniecībā, datu apstrādē un interpretēšanā. Lasot par naratīviem un naratīvu pētījumiem, var rasties iespaids, ka uzmanība uz pētniecisko jautājumu var kļūt izkliedēta un izplatīties daudzos virzienos. Tādējādi tiek uzskatīts, ka gadījuma pētījumiem, biogrāfiskajiem pētījumiem, fenomenoloģiskajiem pētījumiem vai etnogrāfiskajiem pētījumiem var būt stāstījuma forma, kā tas tiek veidots šajā pētījumā.

Mutvārdu vēstures pētniecībā naratīva vai stāstījuma teorija tiek izmantota kā pētniecības metode. Pētot zinātnisko literatūru šajā pētniecības jomā, pastāv arī viedoklis, ka stāstījuma jeb naratīva pieeja nav metode, bet drīzāk atsauces sistēma pētniecības procesā, kur stāstījumi tiek uzskatīti par realitātes konstruētājiem jeb radītājiem un informācijas raidītājiem. Lai gan iedziļinoties šajos diskursos, būtība ir viena un tā pati.

Mutvārdu vēstures pētījumos respondentiem pieder autortiesības uz savām intervijām līdz brīdim, kad šīs tiesības tiek nodotas kādai personai vai iestādei. Tas tiek veikts, intervējamajam parakstot piekrišanas veidlapu vai ierakstot mutisku paziņojumu par piekrišanu. Tā kā personības identitātei un pētījuma jautājuma kontekstam ir nozīme mutvārdu vēstures stāstījuma veidošanā, pārsvarā pētījumos mutvārdu vēstures teicēji tiek identificēti pēc vārda. Šajā pētījumā visi respondenti ir devuši rakstisku vai ierakstītu piekrišanu piedalīties pētījumā un dalīties ar savu atmiņu stāstu. Tomēr var būt daži izņēmuma apstākļi, kad anonimitāte ir piemērota dažādu apstākļu dēļ, kas izriet no pētījumos izvirzītajiem jautājumiem.

Pētījumos iegūtās mutvārdu vēstures intervijas ir vēsturiski dokumenti, kas tiek saglabāti un kļūst pieejami gan esošajiem, gan topošajiem pētniekiem, gan sabiedrības locekļiem. Atbilstoši ilgtermiņa datu saglabāšanas un pieejamības mērķim, svarīgi izveidot un izmantot drošus datu glabāšanas arhīvus un repozitorijos. Mutvārdu vēstures pētniekiem datu drošības un uzglabāšana jautājums ir aktuāls, lai varētu saglabāt oriģinālo ierakstu un visus no tā izveidotos atšifrējumus, kā arī lai varētu aizsargāt intervijas pieejamību un lietojamību. Šī

pētījuma ietvaros arī radies jautājums par drošu interviju ierakstu saglabāšanu. Tāpat diskutabls jautājums mutvārdu vēstures pētījumos varētu rasties jautājumos par garantijas došanu interviju izmantošanā ārpus datu interpretācijas un prezentēšanas pētniecības procesā, tāpat par to, cik atklātas izveidojās attiecības un pētnieciskā sadarbība starp stāstītāju un mutvārdu vēstures pētnieku. Cilvēki stāstot atmiņu stāstus par tālāku pagātņi, tos veido balstoties uz savām atmiņām, sajūtām par piedzīvoto daudzu jautājumu kontekstā – kas viņi bija, ir vai varētu būt savas dzimtas, kopienas, darbavietas, etniskās piederības, reliģijas, sociālās šķiras, kā arī plašāk kultūras sociālajā kontekstā, tādējādi mutvārdu vēstures stāsti nonāk pie sabiedrības ar katra stāstnieka identitātes starpniecību. Šajā pētījumā mutvārdu vēstures interviju sniedzējus vieno darba vieta Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā, ar to saistīti notikumi šīs kopienas kultūras telpas veidošanā un saglabāšanā. Visos mutvārdu vēstures pētījumos tiek atklātas dažādas individuālās dzīves lomas un iezīmes noteiktā laikā sabiedrības kultūrtelpā.

Maģistra darba filozofijas - sociālā konstrukcionisma pamatlicēji Tomass Lukmens un Pīters Ludvigs Bergers uzskata, ka realitāte ir subjektīva, un tā ir sociāli konstruēta. Konstrukcionisma filozofija sasaucas ar pētījuma mērķi, lai iegūtu pēc iespējas precīzāku subjektīvās pieredzes un dzīves notikumu nozīmi, veidojot stāstu par saglabātajām vērtīgajām grāmatām un gleznām Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā. Konstrukcionisms kā filozofiska mācība posmodernisma paradigmas ietvaros radies diskusijās par to, kas patiesībā ir zināšanas. Daļa filozofu uzskata, ka zināšanas ir reālās pasaules pragmatiskas zināšanas. Savukārt, cita daļa zinātnieku uzskata, ka zināšanas ir prāta konstruētas.

Veicot šo pētījumu un apgūstot pagātnes mantojumu, tiek izprasts, ka objektīvo realitāti nav iespējams nodalīt no pētījuma dalībniekiem, viņu pieredzētās realitātes un notikumu interpretācijas. Tādējādi šī realitāte tiek konstruēta savstarpējā mijiedarbībā. Tātad, arī apgūstot pagātnes mantojumu, veicot mutvārdu vēstures intervijas, tiek būvēts jauns konstrukts. 21. gadsimta sākums civilizācijas vēsturē iezīmējas ar jaunām problēmām un tendencēm, kas prasa jaunus zinātniskās pieejas risinājumus.

Pamatojoties uz naratoloģijas teoriju, maģistra darba pētījuma daļā tiek iegūta pēc iespējas precīzāka subjektīvās dzīves realitātes iegūtā jēga un nozīme. Tādēļ var teikt, ka tas ir postklasiskās naratoloģijas naratīvs, pētījums par indivīda personīgo pieredzi saistībā ar vienu vai vairākām atsevišķām viņa dzīves epizodēm. Pētījuma rezultātā iegūtais naratīvs (stāsts) ir noteiktas kopienas kultūras atspoguļojums. Tas atspoguļo Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas kā noteiktas kopienas kultūrtelpu.

Mutvārdu vēstures intervijās atklājas cilvēku darbības pieredze, ko svarīgi savākt un apkopot, tādējādi rodot jēgu cilvēciskās realitātes izpratnei. Maģistra darbā iegūtie atmiņu stāsti

apstiprina, ka indivīdi stāstot savus stāstus nekādā ziņā nav atrauti no savas personības un kultūrtelpas, kurā tie ir veidojušies. Ir svarīgi saprast, ka katrs cilvēks aug, veidojas un ir saistīts ar viņa sociālo, kultūras un institucionālo sistēmu, kurā viņš atrodas.

Latvijā līdz šim naratīva jēdziens ir darbināts galvenokārt sociālajās zinātnēs, no humanitārajām – folkloristikā un sociālajā antropoloģijā. Tomēr 21. gs. sākumā naratīvs kā jēdziens tiek lietots visdažādākajās sfērās, tādējādi postmodernā pieeja, aplūkojot šo jēdzienu plašāk, padara to relatīvu. Tas pozicionē, ka viss ir naratīvs un viss ir teksts, tādējādi mainās arī naratīva izpratne.

Autores maģistra darbā un apskatītajos līdzīgajos pētījumos mutvārdu vēsture tiek izmantota kā izziņas metode kvalitatīvajā pētījumā, kas precīzi atbilst Zirņītes definētajam, ka tas ir pētījumu avots, kas “lūko aptvert cilvēku pieredzi un uzskatus gan saistībā ar sabiedrībā nozīmīgiem procesiem, gan savas dzīves norisēm” (Zirņīte, 2014).

Autores pētījuma un līdzīgo pētījumu empīriskās bāzes veidotie atmiņu stāsti iegūti mutvārdu vēstures intervijās. Pētījumos izmantotas intervijas, lai pēc iespējas elastīgāk varētu pielāgoties intervējamā respondenta stāstījumam un tas netiktu nelaikā pārtraukts, bet tajā pašā laikā būtu virzīts uz pētāmo jautājumu. Tomēr jāatzīst, ka salīdzinājumā ar citām metodēm, intervijas metode ir ļoti laikietilpīga, tā prasa arī no pētnieka prasmi sarunāt interviju, viņu ieinteresēt intervijai un lūgt dalīties savās atmiņās. To var novērot arī analizējot līdzīgos pētījumus. Maģistra darbs saistīts ar skolu un pedagogiem, kas saprot pētījuma nozīmību, ir atsaucīgi un labprāt dalās savās atmiņās un pieredzē. Šī metode ļauj intervējamajam aprakstīt to, kas viņam pašam ir svarīgi. Šajā pētījumā tā ir ideāla metode, lai iegūtu plašus citātus un stāstus par dzīves notikumiem.

Šajā pētījumā var uzskatīt, ka cilvēki savu pasaules pieredzi un uzskatus kārtu stāstījumos. Daudzi mutvārdu vēstures pētnieki apgalvo, ka mutvārdu vēstures stāsti, kas tiek stāstīti, ir atkarīgi no katra indivīda pieredzes, ko viņš guvis pagātnē, kā arī no katra indivīda tagadnes pieredzes. Tikpat lielā mērā mutvārdu vēstures stāsti ir atkarīgi no katra indivīda vērtībām, kas varētu būt noteicošais, lai sapratu, kā cilvēki redz, jūt un saprot pasauli un kā tas atspoguļojas katra indivīda darbībā. Protams, svarīgu lomu stāstniekam spēlē apziņa, kam un kādam mērķim stāsti tiek stāstīti. Šajā pētījumā stāstījuma izpēte tika vērsta uz to, kā cilvēki piešķir jēgu savai pieredzei, izmantojot stāstus, ko viņi stāsta, un kopā ar pētnieku veido naratīvu par vērtību saglabāšanu konkrētā kultūrtelpā.

6. SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

Pētījuma mērķis bija iegūt pēc iespējas precīzāku subjektīvās pieredzes un dzīves notikumu nozīmi, veidojot stāstu par saglabātajām vērtīgajām grāmatām un gleznām Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā.

Pētījumā tika rastas atbildes uz darbā izvirzītajiem uzdevumiem.

Tika atlasīta un izanalizēta pētījuma teorētiskā bāze. Pētījums tika balstīts uz sociālā konstrukcionisma metateoriju un naratīva teoriju. Pētījumā pierādās, ka objektīvo realitāti nav iespējams nodalīt no pētījuma dalībniekiem. Veicot pētījumu balstoties uz šo teoriju, tika nonākts pie secinājuma, ka saruna ar respondentu ir tas līdzeklis, lai nonāktu pie subjektīvās realitātes konstruēšanas. Un pielietojot naratīva teoriju, tika radīti cilvēku stāstītie stāsti kā personīgie naratīvi par pētāmajiem jautājumiem - saglabātajām vērtīgajām grāmatām un gleznām Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā.

Pētījumā kā galvenais pētījuma avots tika izmantota mutvārdu vēstures metode, ar kuras palīdzību tika savākti un dokumentēti vēsturiskie notikumi, kā Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā cauri dažādiem laikiem skolotāji un bibliotekāri varējuši saglabāt vērtīgas grāmatas un gleznas. Ar mutvārdu vēstures metodes palīdzību, tika meklēta atbilde uz jautājumu, kas nosaka kāda priekšmeta - grāmatas, gleznas vērtīgumu, kā cilvēka izpratne par sev apkārt esošajām lietām to veido. Tika saņemtas līdzīgas atbildes, ka grāmatām ir vēsturiska nozīme, tās pašas par sevi ir vērtība, tā ir kultūrvēsture. Gleznām savukārt ir mākslinieciskā un estētiskā vērtība. Pētījumā secināts, ka pārsvarā visas skolā esošās gleznas ir dāvinājumi ģimnāzijai, tās tiek glabātas kā kultūrvēsturiskais mantojums. Un no stāstiem var secināt, ka katram šīs gleznas un grāmatas saistās ar savu skolas laiku, cilvēkā tās radījušas emocionālu pārdzīvojumu. No tā izriet secinājums, ka pētīto grāmatu un gleznu vērtīgumu, kādēļ tās tiek saglabātas no skolas dibināšanas laika, nosaka to nozīmīgums.

Aplūkojot līdzīgi veiktos pētījumus, tika secināts, ka novadpētnieciskais darbs dzimtas, skolas, sava novada, bibliotēkas izpētē ir svarīgs katras šīs kopienas vēstures apzināšanas izpētē. Un mutvārdu vēstures metode ir neaizstājama šādā veida pētījumu veikšanā. Ar tās palīdzību tiek atklāta cilvēka dzīves nozīmība, kas dod lielu pienesumu katras kopienas dzīvē.

Pētījumā tika izmantotas daļēji strukturētās intervijas. Šīs intervijas veids palīdzēja pētījumu ievirzīt pētnieciskajā tematā. Intervijas tika ierakstītas un transkribētas.

Tika veikta Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā un skolas bibliotēkā esošo saglabāto grāmatu un gleznu izpēte, veikta to fotofiksācija. Secinot, var apgalvot, ka pētījuma autores veiktās fotogrāfijas dod materiālo liecību pētījuma stāstījuma saturam.

Pētījumā tika izmantoti skolas atmiņu krājumos publicētie atmiņu stāsti, kā arī skolas muzejā esošie vēsturiskie materiāli, kuru atlase un izpēte palīdzēja veidot saturiski bagātāku stāstu, tajā ietverot skolas vēstures faktu materiālu, kā arī pierakstītos atmiņu stāstus.

Pētījuma izstrādātā metodoloģija palīdzēja strukturēt un secīgi pa posmiem veikt pētījumu.

Pētījuma rezultāti liek secināt, ka cilvēki paši ar savu darbu un vērtību izpratni veido savu kultūrtelpu noteiktā kopienā, kurā viņi dzīvo un strādā. Tādējādi saglabātais kultūrvēsturiskais mantojums tiek uzturēts dzīvs un nodots no paaudzes paaudzei.

Veicot pētījumu, kurā tiek izmantoti mutvārdu vēstures avoti, tiek iegūta daudzpusīga informācija par cilvēku dzīvi, viņu izpratne un interpretācija par konkrētiem notikumiem. Šīs iegūtās liecības veido jaunu skatījumu par konkrētu vēsturisko laika posmu, tās ir vērtīgs informācijas avots novadpētniecībā.

Maģistra darbā tiek rastas atbildes uz darbā izvirzītajiem pētījuma jautājumiem: kāds ir stāsts par saglabātajām vērtīgajām grāmatām un gleznām Ernsta Glikas Alūksnes Valsts ģimnāzijā, ko iespējams uzzināt no atmiņu stāstiem un kas nosaka grāmatas un gleznas vērtīgumu, lai tās tiktu saglabātas.

No iegūtajiem atmiņu stāstiem var secināt, ka liela loma kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanā ir cilvēka personībai, viņa vērtību sistēmai un izpratnei par vērtīgo mākslā un literatūrā.

Pētījuma rezultātā tapušais stāsts ir vērtīga liecība, kas būtiski papildina skolas novadpētniecības krājumu, sekmē Ernsta Glikas Alūksnes Valsts ģimnāzijas kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu un popularizēšanu.

Intervijām ar bijušajiem skolas pedagogiem ir nenovērtējama nozīme. Tās apliecina viņu tā laika dzīves neatkārtojamību un unikalitāti. Šie cilvēki vēl glabā sevī neizstāstītus notikumus un stāstus, ka varētu būt jauns pavediens pētījuma izvērsšanai un turpināšanai.

Pētījumā iegūtie rezultāti būs vērtīgs pienesums ģimnāzijas vēstures izpētē, mācību procesa un izglītojošo pasākumu organizēšanā. Tas iedvesmos gan skolotājus, gan skolēnus veikt pētījumus, vācot atmiņu stāstus par skolu, tās vēsturi un cilvēkiem.

Pētījuma rezultātā iegūts naratīvs un pieci unikāli atmiņu stāsti, kas ir neatsverams ieguvums ģimnāzijas novadpētniecības krājumā.

Pētījuma autore izvirza priekšlikumu:

Maģistra darba pētījums kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanā Ernsta Glikas Alūksnes Valsts ģimnāzijā veidos pamatu tālākai zinātniski pētniecisko darbu izstrādei, kurus skolēni varētu attīstīt savos pētnieciskajos darbos – tādos, kā Skolas karogs, skolu sistēmu

attīstība Alūksnē. Tāpat arī materiālā mantojuma lietas glabājas skolas muzejā – 20.gs. sākuma mēbeles, rakstāmpiederumi, mūzikas instrumenti, sporta apbalvojumi, sporta inventārs no 20.gs. sākuma Ernsta Glikas Alūksnes Valsts ģimnāzijā ir plašs pētniecības lauks, kur virzīt skolēnus pētniecībā.

PATEICĪBAS

No sirds vēlos izteikt pateicību visiem Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļas pasniedzējiem par dotajām zināšanām, studējot maģistrantūras programmā “Bibliotēkzinātne un informācija”. Īpašs paldies mana maģistra darba vadītājai docentei Dr. philol. Dainai Pakalnai.

Paldies Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas pedagogiem par atbalstu un ieinteresētību, lai pētījums par mūsu skolu tiktu veikts. Īpašs paldies ģimnāzijas bijušajiem pedagogiem – Irēnai Kalniņai un Rutai Bērziņai par atsaucību un vērtīgo interviju sniegšanu. No sirds paldies esošajiem pedagogiem – Antrai Strazdai, Maijai Bērzabindei un Dainai Černomirdinai par ieinteresētību un dalīšanos ar savām atmiņām. Paldies ģimnāzijas direktorei Dainai Dubrei – Dobrei un māksla skolotājam Andim Jauniņam.

Paldies manai mīļajai ģimenei par atbalstu.

IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI

- Baltaisbrence, J. (2009). *Ernsta Glika nopelni – pirmā Bībele latviešu valodā un skolas Vidzemē* (Bakalaura darbs). Rīga: Latvijas Universitātes Moderno valodu fakultāte. Izgūts no Latvijas Universitātes noslēguma darbu datubāzes.
- Barthes, R. (1975). *An Introduction to the Structural Analysis of Narrative*. The Johns Hopkins University Press. Retrieved from https://www.uv.es/fores/Barthes_Structural_Narrative.pdf
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (1967.) *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. The Penguin Press. Retrieved from <http://perflensburg.se/Berger%20social-construction-of-reality.pdf>
- Bibliotēka*. (2017). Izgūts no <http://www.talsubbiblioteka.lv/wp-content/uploads/2018/02/NPvadl.pdf>
- Currie, M. (1998). *Potmodern Narrative Theory*. Macmillan Press LTD. Retrieved from <https://fdocuments.in/document/postmodern-narrative-theory-mark-currie.html>
- Guļevska, D. (2013). *Latviešu valodas vārdnīca*. Rīga: Avots.
- IFLA Skolu bibliotēku vadlīnijas*. (2015). Izgūts no <https://dom.lndb.lv/data/obj/file/22657103.pdf>
- IFLA/UNESCO School Library Manifesto*. (1999). Retrieved from <https://www.ifla.org/publications/ifla-unesco-school-library-manifesto-1999/>
- Interview*. (n. d.). Retrieved from https://products.abc-clio.com/ODLIS/odlis_i.aspx
- Intervija*. (b. g.). Izgūts no <https://termini.gov.lv/atrast/intervija>
- Īvāne - Kronberga, B. (2018). *Jelgavas pilsētas bibliotēka Akadēmijas ielā 26: ainavas kultūrvēsturiska lasīšana* (Maģistra darbs). Rīga: Latvijas Universitātes Sociālo Zinātņu fakultātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļa. Izgūts no Latvijas Universitātes noslēguma darbu datubāzes.
- Kalniņa, I., & Vērdiņš, K. (Red.). (2013). *Mūsdienu literatūras teorijas*. Rīga: LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts.
- Karļuka, D. (2008). *Pilsrundāles astoņgadīgā skola atmiņu stāstījumos* (Bakalaura darbs). Rīga: Latvijas Universitātes Sociālo Zinātņu fakultātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļa. Izgūts no Latvijas Universitātes noslēguma darbu datubāzes.
- Kelly, J. M., & Horan, J. (2020). *Archive as Pedagogy: Oral History and a Journal of the Plague Year*. Indiana University, Purdue University Indianapolis, USA.

- Kroplijs, A., & Rašcevska, M. (2004). *Kvalitatīvās pētniecības metodes sociālajās zinātnēs*. Rīga: RaKa.
- Ķīsis, A. (1935). *Alūksnes ģimnāzijas 25 gadi*. Alūksne: R. Pastalnieka spiestuve.
- Līviņš, S. (2008). *Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas pūtēju orķestra vēsture un attīstība 1953. - 2008* (Bakalaura darbs). Rīga: Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte Pedagoģijas nodaļa. Izgūts no Latvijas Universitātes noslēguma darbu datubāzes.
- LNB Bibliotēku attīstības centrs. (2017). *Latvijas bibliotēku novadpētniecības darba vadlīnijas*. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka.
- Local history*. (n. d.). Retrieved from https://products.abc-clio.com/ODLIS/odlis_1.aspx
- Mārtinsons, K., & Pipere, A. (2016). *Pētniecība: Teorija un prakse*. Rīga: RaKa.
- Milts, A. (2001). *Tautas izziņa mutvārdu vēsturē*. No: *Spogulis. Latvijas mutvārdu vēsture*. Rīga: Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūts, Latvijas Mutvārdu vēstures pētnieku asociācija "Dzīvesstāsts". Izgūts no <https://mutvarduvesture.lv/publication/2001-spogulis/2001-spogulis.pdf>
- Mintaurs, M. (2016). *Novadpētnieka rokasgrāmata*. Rīga: Apvārsnis. Izgūts no https://www.historia.lv/sites/default/files/media/Biblioteka/Literatura/Gramatas/2016/janvaris/novadpetnieka_rokasgramata.pdf
- Mutvārdu vēsture*. (b. g.). Izgūts no <https://tezaurs.lv/mutv%C4%81rdu%20v%C4%93sture>
- Naratīvs*. (b. g.). Izgūts no <https://tezaurs.lv/narat%C4%ABvs:1>
- Neuzziedējušie vārdi* (2008). Rīga: Vītola izdevniecība.
- Novadpētniecība*. (2017.). Izgūts no <http://www.talsubiblioteka.lv/wp-content/uploads/2018/02/NPvadl.pdf>
- Novadpētniecība*. (b. g.). Izgūts no <https://termini.gov.lv/atrast/novadp%C4%93tniec%C4%ABba>
- Novadpētniecība*. (b. g.). Izgūts no <https://tezaurs.lv/novadp%C4%93tniec%C4%ABba>
- Oral history*. (n. d.). Retrieved from https://products.abc-clio.com/ODLIS/odlis_o.aspx
- Ozoliņš, J. (05.07.2021). *Naratoloģija*. Izgūts no <https://enciklopedija.lv/skirklis/118590>
- Portelli, A. (1979). *What makes oral history different*. *Artikle*. Retrieved from <https://tristero.typepad.com/sounds/files/portelli.pdf>
- Rozentāls, J. (1905). *Vērotājs*. Nr. 2.
- Siliņa - Jasjukeviča, G. (2011). *Novada tradicionālā kultūra lokālās kultūrpiederības veicināšanai sākumskolā* (Promocijas darbs). Rīga: Latvijas Universitātes Pedagoģijas,

- psiholoģijas un mākslas fakultāte Pedagoģijas nodaļa. Izgūts no Latvijas Universitātes noslēguma darbu datubāzes.
- Sirmā, K. (2018). *Publisko bibliotēku novadpētniecības krājuma popularizēšana sadarbībā ar skolām* (Maģistra darbs). Rīga: Latvijas Universitātes Sociālo Zinātņu fakultātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļa. Izgūts no Latvijas Universitātes noslēguma darbu datubāzes.
- Stradiņš, G. (Red.). (2005). *Augsim Tēvzemei! Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzija*. Alūksne: SELJA.
- Šuvajevs, I. (1998). *Prelūdijas*. Rīga: Intelekts.
- Šūpulis, E. (2020). *Paaudžu balsis: atmiņu pārnese Baltijas valstīs*. Izgūts no https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/52989/2020_Generation_Conference.pdf?sequence=3&isAllowed=y
- Taube, S. (2015). *Vītolu dzimta un māja mutvārdu vēstures liecībās un dokumentos* (Maģistra darbs). Rīga: Latvijas Universitātes Sociālo Zinātņu fakultātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļa. Izgūts no Latvijas Universitātes noslēguma darbu datubāzes.
- Thompson, P. (1989). *The voice of the past: oral history*. Oxford: Oxford University Press. Retrieved from <https://tristero.typepad.com/sounds/files/thompson.pdf>
- Trūpa, S. (2019). *Preiļu pamatskolas vēsture dokumentos un mutvārdu vēstures stāstos* (Maģistra darbs). Rīga: Latvijas Universitātes Sociālo Zinātņu fakultātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļa. Izgūts no Latvijas Universitātes noslēguma darbu datubāzes.
- Vanaga, M. (1993). *Dvēseļu pulcēšana. Tēvacilts*. Rīga: Jumava.
- Vērtīgs* (b. g.). Izgūts no <https://tezaurs.lv/v%C4%93rt%C4%Abgs>
- Vīksna, I. (red.). (2013). *Šalc Tālavas un Dzimtenes sili*. Rīga: Vītola izdevniecība.
- Zellis, K. (2020). *Pretrunīgā nostalģija padomju paaudzes dzīvesstāstos*. Izgūts no https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/52989/2020_Generation_Conference.pdf?sequence=3&isAllowed=y
- Zellis, K. (b. g.). *Mutvārdu vēsture avotu kritikas skatījumā*. Izgūts no <https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/46606/Zellis.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Zepa, B. (22.06.2021). *Kvalitatīvās metodes socioloģijā*. Izgūts no <https://enciklopedija.lv/skirklis/8111>
- Zirnīte, M. (b. g.). *Mutvārdu vēsture Latvijā*. [PowerPoint prezentācija]. Izgūts no <http://dom.lndb.lv/data/obj/file/244401.pdf>

Zirnīte, M., & Garda-Rozenberga I. (Red.). (2014). *Mutvārdu vēsture un dzīvesstāsti.*

Vadlīnijas intervētājiem un atmiņu rakstītājiem. Rīga: LU Filozofijas un socioloģijas institūts.

PIELIKUMI

Vienošanās veidlapas paraugs

Latvijas Universitāte

Sociālo zinātņu fakultāte

Informācijas un bibliotēku studiju nodala

Lauvas ielā 4, A korp., Rīga, LV-1019; tālr. un fakss 7089868

I. Vienošanās par intervijas ierakstīšanu un izmantošanu

Respondenta vārds, uzvārds:

_____

Intervijas veikšanas vieta: _____

Intervijas laiks: _____ no plkst. _____ līdz _____

Intervētājs: _____

Autora atļauja dokumenta izmantošanai

Es, _____ neiebilstu

intervijas izmantošanai maģistra darbā “Saglabātās vērtīgās grāmatas un gleznas Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā”. Piekrītu, ka intervijas teksts tiek transkribēts un pievienots darba pielikumā, citāti izmantoti darba tekstā.

Ierobežojumi intervijas izmantošanā (*ja tādi ir*):

_____

_____

_____

Respondents: _____

/paraksts/

Transkripts intervijai ar Irēnu Kalniņu 10.03.2021

A: Varam sākt ar to laiku, kad Jūs sākāt strādāt skolas bibliotēkā. Pastāstiet par darba dzīves sākumposmu.

I: Sākumposms bija 1952.gada 1.februāris.

A: Jūs bijāt skolojusies kā bibliotekāre?

I: Nē, vienkārši pēc vidusskolas beigšanas [sāku strādāt skolas bibliotēkā]. Un tad pēc tam es iestājos Kultūras darbinieku tehnikumā [Rīgas kultūras darbinieku tehnikums] bibliotekāru nodaļā, to beidzu 55. gadā [1955. gadā] un 59. gadā [1959. gadā] iestājos Universitātē [LVU Filoloģijas fakultātes Bibliotēku zinātņu nodaļā], kuru beidzu 65. gadā [1965.gadā].

A: Un visu šo laiku Jūs strādājāt arī paralēli skolas bibliotēkā?

I: Es tieši sāku (darba dzīvi) skolas bibliotēkā līdz 58. gadam (1958. gadam) tikai bibliotekāre biju, pēc tam es sāku kā skolotāja strādāt arī līdztekus līdz ... nezinu kuram gadam un pēdējos gadus es biju tikai skolotāja.

A: Jūs varētu minēt savu vecumu šobrīd?

I: Vai, [smejas], šausmīgi daudz [smejas], lai nu tie paliek.

A: Vēlos parunāt par grāmatām. Tās senās, vērtīgās grāmatas, kas saglabātas skolā. Vai Jūs zināt ceļu, kā tās nokļuva līdz ģimnāzijai?

I: Nu, vispār ģimnāzija.. no laika gala [no 1910. gada] ģimnāzijā ir bijusi bibliotēka.. un ļoti labi komplektēta, jo bijis ļoti daudz vērtīgu grāmatu, bet.. pēc kara, pirmkārt, jau izvazāja tās grāmatas un daļu arī baidījās, nu, saglabāt. Un tā daļai grāmatu, kā, piemēram, Raiņa Kopotajiem rakstiem, visi ievadi bija izplēsti, tikai palikušas tieši [nosaukums] Raiņa dzeja un lugas. Jo... vispār ļoti daudz vērtīgu grāmatu bijis. Un arī vēl, es kur saglabāju.. tā Purvīša Mākslas vēsture - liela, bieza grāmata. Nezinu, vai vairs viņa ir tagad [Mākslas vēsture. Rīgas pilsētas mākslas muzeja direktora akadēmiķa profesora V. Purvīša vispārējā redakcijā]

A: Ir, ir

I: Un tāda pati, tikpat bieza bija arī Mūzikas vēsture.. Un vispār par mākslu bija daudz grāmatu. Tāpat bibliotēkā [skolas bibliotēkā] bija arī [Latvju rakstu grāmatu sējumi], nu, tagad iznāca tie Latvju raksti.. Toreiz bibliotēkā ir bijuši lieli, biezi sējumi, uz kuru pamata izdeva jaunos [Latvju rakstu sējumus]. Bet saglabājušies bija tikai pirmais un trešais [sējums], otro bija piesavinājušies, jo tur bija [materiāls] par Alūksni [smejas].. Un es to nezinu, vai tie vairs ir, vai nav, bet es jau gan tos glabāju arī vēl.

A: Varbūt varat pastāstīt par tiem gadiem, kad nāca pārbaudes un vērtīgās grāmatas vajadzēja kaut kur nobēdzināt?

I: Nē, man.. speciāli uz pārbaudēm es nekad neko nekur nebēdzināju, bet pašā sākumā, kad es sāku strādāt - bibliotēka bija piektajā.. nē, ceturtajā stāvā tai mazajā telpiņā.. bet plaukti [bija] no grīdas [*iesmejas*] līdz griestiem. Un tad priekšplānā man bija parastās grāmatas un aizmugurē es visus saliku.. tās grāmatas, kuras, nu, nebija vēlams, lai redzētu. Tad vēlāk, kad.. uz otro stāvu bibliotēku pārcēla un... un direktors aizgāja uz privātu dzīvokli [tajā laikā skolas telpās bija direktora dzīvoklis] un atbrīvojās [telpas], tad, vai [*iesmejas*] man slepenā vieta bija tualete [tualetes telpa]..

A: Varat par to pastāstīt sīkāk?

I: Nu tur es palūdzu un uztaisīja plauktus. Un tajos plauktos es glabāju, un man vēl šodien žēl, ka 80. gadu jau gan otrā pusē.. iznīcināju Konversācijas vārdnīcas, bija visi trīsdesmit seši sējumi. Bet tās vietas trūka un tad tika tie iznīcināti.. bet tur glabājās Unsete [Sigrida Unsete].., Hamsuns [Knuts Hamsuns], daži Skalbes [Kārlis Skalbe] darbi.., kas nu, kas nebija vēlami, lai kāds tos redzētu..

A: Varētu minēt, kurš direktors bija tajā laikā, kad Jūs minējāt par dzīvokli skolā?

I: Vai, mums tie direktori toreiz tik bieži mainījās, pa katriem trīs gadiem [*smejas*]. Kas aizgāja un atbrīvoja tās telpas, tas bija Bauers [direktors Leonīds Bauers].. bet tā, kā tur mainījās.. un tad, bet.. Mākslas vēsturi ["Mākslas vēsture" Purvīša redakcijā] un Mūzikas vēsturi, tās es glabāju parastajos plauktos.., tās bija pieejamas. Bet Latviešu rakstniecības vēsturi - to es glabāju tualetē [*iesmejas*], tur bija arī par tiem rakstniekiem, kuri nebija vēlami..

A: Skolā ir saglabājušās 1905. - 1912. gadam izdotās Konversācijas vārdnīcas.

I: Tie ir tādi atsevišķi izdevumi, bet bija visi trīsdesmitajos gados iznākušie trīsdesmit sešos sējumos - lielas, biezas grāmatas.., bet tās tā kā ļoti lielu vietu aizņēma, tad beigās.. es nolēmu.. iznīcināt. Un tad bija arī tāda, bet tā aizgāja - kaut kur atdeva Alūksnē.. par Alūksni, par Alūksnes augstienes upēm un ezeriem, kur bija viss rakstīts par Veclaicenes ezeriem un Alūksnes ezeru un Alūksnes ezera dziļuma karte.., kura ļoti daudziem makšķerniekiem interesēja un tad tie nāca un.. atkal toreiz jau kopēt nē, bet kā to aparātu sauca, man nav prātā.. skatījās un pārzīmēja. Un nezinu, vai tagad vēl ir.. Bīlenšteina .. 1000 latviešu mīklas ..tā ir 1881. gada izdevums.

A: Varat pastāstīt par balvas nesāņemšanu par to, ka plauktos glabātas neatļautas grāmatas?

I: Nu, tur jau tās vainīgās galvenokārt bija Purvīša "Mākslas vēsture", "Mūzikas vēsture" un.., bet cilvēki, kas brauc no ministrijas, jo mums daudz direktori [bija], jo tur daudz

sūdzības un direktori mainījās, tad daudz brauca pārbaudes no ministrijas un gluži dabīgi bibliotēkā arī lielu daļu pārbaudīja.. Un bij tāds darbinieks ministrijā, kas atbildēja par bibliotēkām - Polis. Un viņš daudzas reizes, nu, vismaz reizes trīs bija skolas bibliotēkā, bet viņš bija cilvēks, kas saprata vecu lietu nozīmību, un viņš tās grāmatas redzēja, un viņš man nekad par to nepārmeta. Bet.. mūsu Bērnu bibliotēkas [Alūksnes pilsētas bibliotēkas Bērnu nodaļas] vadītāja, ka vienā revīzijā tas bija, .. 1970. gadā, gada februārī, tad uzrakstīja, kad es glabāju plauktos vecas.. nepiemērotas grāmatas. Un tas bija Ļeņina 100. dzimšanas dienas gads, nu.. es ar biju izvirzīta apbalvojumam - tai medaļīnai. Un mani tā dēļ ņēma un izsvītroja, bet [smejas] man nemaz nav žēl. Man vairāk žēl, ka kaut kas no grāmatām aizgāja bojā.. Un tad vēl, es nezinu, vai vairāk ir, bija tāda maza grāmatiņa, ja es nemaldos, tas bija ... Valdemārs, Krišjānis Valdemārs un viņa 500 vai 50 stāstiņi un arī mīklas un viss kas tur bija ... Nezinu, vai tā ir vai, tā ar bija kaut kur no 1858. gada vai kura [gada] izdevums.. Tad vēl es arī glabāju, es pati no angļu valodas nesaprotu, bet mums bija, nezinu, vai tagad vēl ir, angļu valodā dzejas izlase, kas Oxfordā izdota 1900. gadu sākumā.

A: Varbūt Jums ir vēl kāds stāsts par vērtīgajām saglabātajām grāmatām?

I: Par grāmatām, nu.., ko tad var vēl pastāstīt. Sevišķi liela nozīme, nu, tām vecajām grāmatām bija 90. gadu sākumā, kad studenti brauca [iesmejas] no Rīgas pie mums uz bibliotēku, lai nu.. kaut ko tur izrakstītu [studiju procesam], jo mums daudz arī 90. gadu sākumā atsūtīja daudz grāmatu no.. Austrālijas un Amerikas [ASV] mūsu bijušie skolēni.. Vairākas lielas pakas.. un viena bija tāda Līga...

A: Gremute

I: Gremute, jā. Viņa strādāja Amerikā (ASV) Latviešu biedrības kaut kādā bibliotēkā, kur sadeva visi latvieši tās grāmatas un tad viņa mums ļoti daudz sūtīja uz Alūksni. Nezinu kā, kā mēs tur iepazīnāmies, bet mēs ilgi ar viņu uzturējām sakarus. Tā, kā un tad mums bija daudz to grāmatu un studentiem bija iespējas, nebija tikai daiļliteratūra, bet arī bija tādas grāmatas par vēsturi, par Latvijas vēsturi un.. vai, aizmirsās, kāds bija tāds lielais, vai, vēsturnieks, kas izdeva grāmatas par Latvijas vēsturi ārzemēs.. tā kā. Un daiļliteratūra jau - visas mums, visus Dziļumus, Kārkliņu un Janovski un visus tur sasūtīja un.. un es pat nevarēju visus saglabāt, nebija pat kur nolikt, jo telpas bija mazas, tad pamazām tika lielākas telpas, tad jau varēja kaut ko jau izkārtot. Tā ar tām grāmatām..

A: Kā skolotāji šīs vērtīgās grāmatas izmantoja mācību procesā vai izziņas procesā?

I: Jā, ka vajadzēja sevišķi.. vai, kā man nav prātā, kā sauca to vēsturnieku.. sevišķi viņa grāmatas ļoti vēstures skolotāji izmantoja un arī daiļliteratūru, kuru literatūras skolotāji

izmantoja - gan izmantoja, gan arī paši izglītojās, jo nezināja jau, līdz tam jau mēs neko daudz nezinājām par to ārzemju, par veco literatūru, jo nekādu rakstu jau nekur nebija.. tā kā. Un tāpat tādas mazas enciklopēdijas un visas tās atsūtīja un bija arī tādas gada grāmatas, kur bija par Latvijas vēsturi un kuras arī sūtīja.. Un tā kā - tas nav īsti vietā varbūt, bet man vienmēr patīcis visu ko krāt un tā, un tad Karogs izdeva tādu žurnālu vienu, kur bija rakstnieku visi paraksti.. nezinu, vai vairs tas ir, vai nav.

A: Un tas bija mūsu skolas bibliotēkā pieejams?

I: Jā, vispār Latvijā izdeva tikai simts eksemplārus, bet es to vienu dabūju.. bet es nezinu, vai tas ir saglabājies, vai nē. Jo man vienmēr vispār tāda krāšana un, un tādas vecas lietas ir interesējušas un tāpēc es arī daudz ko centos saglabāt.

A: Paldies par grāmatu saglabāšanu. Mēs varam pāriet pie gleznām, skolā ir vērtīgas gleznas - Purvīša glezna un bijusi ir arī Rozentāla glezna. Varbūt par šīm gleznām varat pastāstīt?

I: Nu, Purvītis jau, man liekas, vēl direktores kabinetā stāvēja visu laiku.

A: Jā, bet par to otro gleznu?

I: Nu, tas bija Jēzus pārceļšanās pār Jordānas upi [Kristus ved pār Nāves upi].. nu un tādas jau - reliģisku saturu jau nedrīkstēja glabāt. Un vispār skolai bij.. 30. gados bijusi tāda tradīcija, ka beidzēji [absolventi] dāvina gleznas skolai. Un skolai bija ļoti daudz gleznu, bet tādu sevišķi ievērojamu es vairāk nezinu, kā Purvītis un Rozentāls. Nu un tad tās gleznas, vēl tad, kad es sāku strādāt bija zālē pie sienas. Nu, tas Rozentāls jau vairs nebija, bet pārējās, un tad tās visas noņēma un uznesa skolā uz bēniņiem un Rozentālu ar tur uzlika. Un tad nāca.. direktors Jānis Mūrnieks un tas bija tās gleznas tur izpētījis un, nu un viņš bij izdomājis, ka to gleznu varētu pārdot. Tad viņš, bet es neatceros, vai viņš arodkomitejas vai komjaunatnes sapulcē prasīja, vai - nu tā, kā atļauju pārdot. Nu un mēs, gluži dabīgi, piekritām. Un viņam bija dokumenti, ka viņš ir pārdevis, bet noteikti tie nebija īsti pilnībā, jo pa tik lētu cenu, kā viņš uzrādīja, nebija. Un tad jau arī viņam tur bija lielas nepatikšanas vēl un tā. Un tās gleznas liktenis ir tāds, kad gadus piecus, sešus atpakaļ Arsenālā bija atsevišķu kolekcionāru darbu izstāde un tur šī glezna pirmoreiz parādījās..

A: Un klīst tādas leģendas, ka pa to naudu tika ieklāta skolas zālē parketa grīda.

I: Nu, to es nezinu, kur izmantoja, bet tikai to es zinu, ka visa summa, cik tā glezna maksāja, noteikti tā nebija un viņam bija par to arī [nepatikšanas], un neviens arī neticēja, ka tā, bet to pierādīt nevarēja, un tā. Un tagad, kad nu tepat "Privātajā Dzīvē" nu tas bija par Kokaļa gleznu to kolekciju, un man liekas, ka tā glezna viņam ir, jo tai [tajā] izstādē tā glezna bija no Latgales..

A: Kuri gadi tie bija, kad notika gleznas pārdošana?

I: Tas bija, man liekas, ka tieši 60. gads [1960. gads]..

A: Varbūt nāk atmiņā vēl kāds stāsts no darba dzīves skolā?

I: Nu par grāmatām jau man tā grāmatu propaganda patika un, jā, droši vien jau nav saglabājusies, es kad nācu projām [beidza darba gaitas], atstāju atvilktnē, man bija Viļa Lāča vēstule, kur, ka iznāca viņa darbs “Ciems pie jūras”, tad toreiz bija modē lasītāju konferences. Un es [iesmejas], man jau tās fiksās idejas, un es izdomāju uzrakstīt vēstuli Vilim Lācim, lai viņš atbrauc pie mums uz Alūksni. Tas bija 50. gadu [1950. gadu] vidus.. nu, gluži dabīgi, ka, viņš jau toreiz slim arī bija un kur tad nu viņš brauks, un tad viņš uzrakstīja vēstuli un es to vēstuli glabāju, bet es atstāju skolā atvilktnē to, kad nācu prom [beidzu strādāt]. Un otrā vēstule ar [arī] vēl palika no Zigmunda Skujiņa, ar to man bija ar tāda, ar to bija tāda laba draudzība un viņš vēl.. tur ar palika atvilktnē apsveikums, ko viņš sūtīja uz vieniem Ziemassvētkiem.

Nu.. tāpat ļoti laba draudzība ar Jāzepu Osmani izveidojās. Viņš mums daudz grāmatu arī, kad viņš nodibināja to savu izdevniecību “Annele”, tad viņš arī atbrauca uz Alūksni un tirgot un propagandēt savu izdevniecību un grāmatas, un tad vienmēr arī skolai viņš uzdāvināja grāmatas. Un man arī ir, ja kādreiz tāpat interesē, pēc, kad beigsies visi šitie trakie kovidi [covid 19], tad atnāc, es parādīšu, vai skolā tādas ir saglabājušās, vai nav grāmatas..

Un tāpat es vienmēr, sevišķi no 70. līdz 80. gadam [no 1970. līdz 1980. gadam] es katru gadu rīkoju tikšanos ar rakstniekiem.. Man tur izveidojās ar literatūras propagandas biroju Rīgā tāda laba, labas attiecības un tad man, kā var sacīt, tādus rakstniekus, kurus vispār grūti bija dabūt, vienmēr man sarunāja un iedeva arī, šitos te - aktierus. Un literatūras zinātniece Dzene bija kopā ar, vai, nu dumjā galva - vārdi aizmirstās.. ar.... nu ar Drāmas teātra slaveno aktrisi..

A: Elzu Radziņu?

I: Ar Elzu Radziņu, jā. Ar viņu ar autogrāfs grāmatā bija.. tā kā. Tur ap divdesmit grāmatiņām ar autogrāfiem vajadzēja būt.

A: Skolā no 1800. gada izdevuma ir arī Bībele, varbūt Jūs ko atceraties?

I: Nezinu, man bibliotēkā nebija Bībeles.. Un man mājā bija lielā Bībele, par cik skolas muzejā nebija, tad es to uzdāvināju skolas muzejam, bet ar bibliotēku man ar Bībelēm nekāda darīšana nebija.

A: Jā, tas ir dāvinājums ar ierakstu.

I: Tā, kā dāvinājumu mums vispār bija daudz, un, kad skolēni arī brauca uz salidojumiem, arī tur dāvināja, un.. 90. gados [1990. gadi] jau tas bija ļoti populāri. Un par to krāšanu un grāmatām, nezinu, vai bibliotēkā ir vai nav, “Alūksnes - Ziemeļvidzemes pērle” tāda dzejas izlasīte par Alūksni, nu, es to sastādīju.

A: Jā, ir. Varbūt, rezumējot, par to savu mūža daļu, kas veltīts grāmatai un skolas bibliotēkai - tādu kā kopsaucēju dot. Kādas sajūtas Jums par to laiku?

I: Nu, gāja jau visādi, skolā ar, kā jau es teicu, ar tiem direktoriem.. man vispār, es no 52. [1952. gada] līdz 2007. gadam nostrādāju, un man tajā laikā bija deviņi direktori. Jo vienu laiku mums par katriem trīs gadiem mainījās, jo kaut kas bija neapmierināts un.. tad rakstīja sūdzības, un tad brauca komisijas un tās visas atkal.. ņēma direktorus nost, un, un nāca jauni un direktori visādi bija. Nu, un pēdējais direktors nupat.. 2000. gada septembrī nomira, Jānis Mūrnieks, tas, kurš to gleznu pārdeva. Mums visu laiku arī bija sakari un mēs sazvanījāmies, un bijām un.. Tā, kā, nu vispār, nu nepatika tas, ka bija tās mūžīgās pārbaudes, tas tomēr ir stress.., jo.. jo nezini, ko tev prasīs un kāds tas pārbaudītājs. Bija pārbaudītāji, kas tiešām tādi.. labi un saprotoši, bet.. Nu, un bērniem arī man patika pasākumus organizēt, daudz organizējām literārās tiesas...jā, tas man tāds kā hobijs bija.

A: pastāstiet par to nedaudz

I: Nu, literārā tiesa jau būtībā tiesas process [*smejas*] tikai literārs, tāpat uzņēmās, tāpat bija tiesneši, piesēdētāji, prokurori, advokāti, apsūdzētās personas. Nu, kādu darbu, darbs tika izvēlēts un tad.. tas tāds kā uzvedums. Un ļoti veiksmīgs un, parasti jau tas vienreiz [tiek izspēlēts], jo otrreiz jau grūti to izdarīt, bet Zentas Ērgles "Starp mums meitenēm runājot" - tas gan notika vairākas reizes, jo visiem tas tā patika un tad tika uzvests vecāku, vecāku [*priecīgi smejoj*] kopsapulcē vienā. Tur darbojās un par šiem pasākumiem var paprasīt Antrai [kolēģe Antra Strazda], jo Antra kad sāka strādāt, tad jau mēs kopā daudz ko organizējām.

A: Kas ir grāmata Jūsu dzīvē?

I: Nu, grāmata man nozīmē ļoti daudz. Un mājā ar man ir.. būtībā jau daļu es esmu nolikvidējusi, bet grāmatas [liels grāmatu daudzums] mani no dzīvokļa dzen laukā. Tagad es vairs nepērku, bet agrāk, nu, kā toreiz ar bija tādas iespējas un man tur ar grāmatnīcā bija labas attiecības, tad es varēju dabūt un man ļoti daudz grāmatu vispār. Tas man daudz ko nozīmē dzīvē, un daudz lasīt un... krāt.

A: paldies

I: Jā, bet tos 500.. nē, bet tos 50 stāstiņus gan vajag paskatīties, vai tie ir saglabājušies, vai nē, un, ja tie tiek fotografēti, tad nofotografēt, jo tie bija tiešām nu visvecākā grāmata bibliotēkā. Krišjāņa Valdemāra "Īsi stāstiņi", vai kā, īsti neatceros, tāda neliela formāta grāmatiņa, bet tā bija no, ja nemaldos, no 1858. gada.

A: Jums tiešām fenomenāla atmiņa

I: [*Smejas*] nav, daudz kas jau, nē, tā faktus es atceros, bet ko es nevaru atcerēties - vārdus un uzvārdus, vat tie aizmirstās.. tā kā, bet notikumus jau nu es vēl atceros. Es jau arī

vairs neko nedaru - skatos televizoru, lasu grāmatas un ar suni [sunītim - jā, jā, jā, jā] tevi ar piemin.

A: Intervijai Jūs piekritāt, kad iepriekš sazvanījāties

Intervijai es piekritu un publicēt var, var izmantot maģistra darbā un citēt. Man nav žēl, lai cilvēkam tiek, tiek tas maģistrs, novēlu to.

A: Kas ir vērtīga grāmata un kas, jūsuprāt, nosaka to vērtību, ka mēs tās saglabājam?

I: Nu, viens ir tām vecajām [grāmatām] vēsturiskums, kad mēs daudz ko varam zināt un vispār ne par velti saka, ka grāmata ir zināšanu avots un tas arī ir grāmatas vērtība..

Tā, un es arī aizmirsu, ka par grāmatām, ka mums bija arī - uz šī pašā mana krāšana rēķina, tika izveidota tā skolas mācību grāmatu bibliotēka [krājums]. Tas bija otrs lielais fonds kādreiz. Un tas bija jau no 70. gada [1970. gada].. un tad, kad bija mācību grāmatu vispār tāds, nu, nezinu konkurss, nē, nu vispār, kā saglabā skolas mācību grāmatas, tad mēs ieguvām otro vietu republikā.

A: Kas vēl nāk atmiņā par mācību grāmatām?

I: Nē, nu mācību grāmatu fondu no 70. gada [1970. gada] mēs jau vieni no pirmajiem, no pirmajiem, jo.. ā, toreiz mums laikam direktors bija Jurkevics, un tas jau ar visu jauno atbalstīja, un tā mēs sākām ar to visu [mācību grāmatu fondu]. Un tās vecās, tieši tās vecās grāmatas 70. gadu izdotās, vēl 90. gados sevišķi krievu valodā krievu valodas skolotāji ļoti augstu vērtēja.. tā, kā. Bet ar to jau, ar tām mācību grāmatām - manām prasībām, par to man sliktā slava [iesmejas].

A: Un tā būtu?

I: Nu, ka es esmu skarba un ļoti prasīga, un tā.. bet tā arī, bez tā nevarēja, jo mums tak neviens, ka to nemaz nevar iedomāties, cik grūti bija tikt pie mācību grāmatām. Kad tu iedevi skolēnu skaitu pirmā gadā, grāmata bija jāglabā četrus gadus. Iedevi pirmajā gadā, bet tajā gadā klašu komplekti bija maz un skolēnu tur bija mazāk, tur bija ap simts, teiksim, bet nākoš .. [nākošajos gados] - pēc diviem gadiem drusku papildināt varēja, bet toreiz jau bija pie 120 skolēniem tajā klasē - klašu grupā, bet dabūt tās grāmatas tu nevarēji, tev tās vecās bija jāglabā kā nezin kas. To nemaz cilvēki nespēja aptvert... Bet toreiz bija, nu šausmīgi, un kvalitāte bija draudīga, juka laukā. [Smejas] es atceros vienu kuriozu gadījumu, man nupat ienāca prātā - bija tās vēstures grāmatas.. Liekas, ka tās bija 6. klasei un klases audzinātājs tur bija fizikultūras skolotājs Voilaks. Un viņš, un arī jāprot bija salīmēt tās grāmatas, un nevarēja, tā, kā grib, tomēr grāmatu iesiešana bišķiņ jāzina bija. Nu, un tagad viņš nes vienreiz.. nu, man skolēni ļoti daudz nāca palīgā pārbaudīt [kā salabotas grāmatas], pārbauda un atdod viņam atpakaļ, otrreiz, vēl

trešoreiz laikam [*smejas*]. Viņš paņēma, uzliek uz rokas kā malkas klēpi, aiznes. Un aizgājis uz fizikultūras to kabinetu, nosviedis zemē un teicis: “Lai viņas te pūst, es ar viņām vairāk nenodarbošos!” Bija jau ar tās grāmatas, juka laukā.. Ko mēs Rīgā, par cik es biju metodiskās apvienības vadītāja, nu, mūsu rajonā, tad vienmēr tikām uz Rīgu, mūs sauca kopā un tā. Ko mēs tur runājām, ministrija ņēmās, lai uzlabotu kvalitāti [grāmatām], kamēr pamazām uzlabojās, bet nu tās vēstures grāmatas bija nu draudīgā kvalitātē. tā, kā tas ar bija ļoti daudz..

A: Paldies par šo stāstu!

I: Jā, jā [*smejas*], tas kuriozākais gadījums, kas bija.. Un nāca pārējie fizikultūrieši un man stāstīja, ka viņš nosviedis zemē. [*Smejas*] un beigās jau es ar gāju viņam palīgā, un bērni un tad jau mēs kaut cik salabojām [grāmatas]. Bet, kā tu vari četrus gadus noglabāt to, kas jau pirmajā gadā jūk ārā. Un katrs audzinātājs, kas saņēma pirmajā gadā, kad tās grāmatas saņēma, viņš jau vienmēr skatījās, lai būtu labas [grāmatas], bet, kad nodod, tad kad tik tiktu vaļā. Nu, tā tas bija, nu un tūri cilvēciski, ka mēs gribam saņemt labāko, bet atdod - kāds nu ir saglabājies. Un ne jau ar visi skolēni bija tik apzinīgi.

A: Paldies, paldies Jums no visas sirds.

Transkripts intervijai ar Antru Strazdu 15.03.2021.15

A: Mani sauc Antra Strazda, esmu strādājusi Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā no 1981. gada līdz 1998. gadam, sāku strādāt kā bibliotekāra palīgs uz pusslodzi, bet pēc pieciem gadiem pārņēmu bibliotēkas vadīšanu - atbildēju par visu bibliotēkas darbu.

Pārsteidza tas, ka pirmo gadu, strādājot par palīgu nebija nekādas izglītības, tādēļ darbaudzinātājs un mācītājs bija bibliotekāre skolotāja Irēna Kalniņa. Viņa bija šīs bibliotēkas otrā bibliotekāre, vairāk nebija bijis [skolas bibliotekāru], jo arī pirmā bibliotekāre bija nostrādājusi visu mūžu [skolas] bibliotēkā. Pēc tam viņas darbu 18 gadu vecumā pārņēma Irēna Kalniņa, un tad sāku strādāt es un pārņēmu bibliotēkas vadīšanu pēc pieciem gadiem.. Papildus mācījos Latvijas Valsts Universitātē [Filoloģijas fakultātē Bibliotēku zinātnes un bibliogrāfijas fakultātē [nodaļā], iegūstot bibliotēku zinātnes un bibliogrāfijas maģistra grādu.

A: Kā Jūs varat raksturot tā laika pieejamās grāmatas skolas bibliotēkā

A: Pārsteidza tas, ka, studējot augstskolā, bibliotēkas [skolas] fonds bija tik plašs, ka man nevajadzēja apmeklēt Universitātes zinātnisko bibliotēku. Tad, kad es 3. kursa vidū aizgāju pirmoreiz uz Universitātes bibliotēku, bibliotekāres pārbaudīja, vai es vispār esmu studente un nesaprata, kā var mācīties Universitātē, neapmeklējot ne reizi Universitātes bibliotēku. Bet man nebija nekādas vajadzības apmeklēt bibliotēku [Universitātes bibliotēku], jo bibliotēkas fonds skolā bija tādā līmenī, ka praktiski varēja pabeigt Filoloģijas fakultāti bez kādām problēmām.. Pirmkārt, mācoties bibliotēku zinātni, ir jānoliek eksāmens visa veida literatūrā - gan pasaules literatūra, gan latviešu literatūra, visa literatūras vēsture un praktiski bibliotēkas [skolas] fondā bija visas grāmatas. kuras nepieciešamas, lai šos eksāmenus noliktu. Gan pasaules vēsture, gan krievu vēsture.. krievu literatūras vēsture, gan tajā laikā latviešu literatūras vēsture. Krievu literatūras vēsturē pat bija grāmatas senslāvu valodā, piemēram, “Slovo o Igoreve”, lasīju veckrievu valodā un tas bija šīs bibliotēkas fonda grāmata.. Arī pārējās visas krievu literatūras grāmatas, kas bija nepieciešamas, bija gan oriģinālvalodā, gan latviešu valodā [pieejams]. Tā, kā man labāk patika lasīt oriģinālvalodā, tad krievu literatūru es praktiski lasīju krievu valodā un visas grāmatas bija un varēja nolikt visus eksāmenus. Mani pārsteidz arī tas, ka.. bija visas grāmatas par.. kā saka - pasaules klasika. Visi meklēja “Gargantiju un Pantagrieli” [Fransuā Rablē “Gargantija un Pantagriels”], man bibliotēkā, tātad grāmata.. sešdesmit piektajā, 1965. gadā izdotā Fransuā Rablē grāmata “Gargantija un Pantagriels” bija uz vietas, varēju lasīt, lai gan citi meklēja un nevarēja atrast.. ja. Nākošais - latviešu literatūrā tādas grāmatas, kā, piemēram, Raiņa grāmatas bija saglabātas visas no pašiem pirmsākumiem, varēja salīdzināt

dažādu gadu izdevumus, piemēram, "Uguns un nakts" te ir 53. gadā [1953. gadā] izdotā ļoti skaistā, greznā grāmata. Ē.. tāpat bija visi eposi, gan "Kalevipoegs", gan : Kalevala", gan "Lāčplēsis" - atkal visi pirmie izdevumi, kas bija iznākuši, viss bija bibliotēkā [skolas bibliotēkā].

Tajā laikā ļoti iecienītas bija bibliotekārās stundas, kad katrai klasei bija jāvada un jāstāsta par grāmatu un grāmatniecības vēsturi. Tad šajās stundās mēs arī veidojām izstādes, kur varēja redzēt, kā grāmata attīstījies laiku lokos, parādot no pirmā izdevuma līdz tam mūsdienu izdevumam, kā tas izskatās. Bērniem tas ļoti patika un ļoti interesēja.

Tad mums bija jāliek eksāmens grāmatniecības vēsturē un neviens nevarēja pie profesora Apīņa nolikt eksāmenu, ja rokās nebija paturējis Konversācijas Vārdnīcu. Visi gāja, brauca Rīgā pie viņa uz reto grāmatu fondu, lai varētu paturēt rokās šo te grāmatu un.. man braukšana 200 km bija diezgan problemātiska, tādēļ es biju diezgan sašauta [sašutusi] un man kolēģi saka : "Ko tu uztraucies, aizej un paņem Konversācijas Vārdnīcu". Es biju pilnīgā neizpratnē, vai tad mums skolā ir Konversācijas Vārdnīca? Viņa saka: "Jā!" Un.. viņa [bibliotekāre Irēna Kalniņa] cauri padomju laika represijām šīs Konversācijas vārdnīcas bija noslēpusi tualetē zem poda, noglabājusi.. un tā es biju.. paņēmu rokās pirmo reizi Konversācijas vārdnīcu. Gan to grāmatu, kas ir 1910. gadā izdota.. visas daļas, gan, gan arī vēlākā laikā izdotās grāmatas, kas izdotas 20. gados, 30. gados. Tātad visas šīs grāmatas bija saglabātas un praktiski.., tātad, es varēju gan iepazīties, gan zināt.. , jo mums bija jāatbild ļoti precīzi, kādi ir rādītāji katras grāmatas beigās, kāda ir uzbūve, kā tas viss izskatījās. Un, tātad, neizejot no bibliotēkas, es varēju rokās turēt Konversācijas vārdnīcu. Pēc tam, kad rakstīju maģistra darbu, arī ja, man bija vēsturiskais maģistra darbs par.. Latvijas pedagoģiju, par pedagoģijas pirmsākumiem, tad ļoti interesanti bija sameklēt tās grāmatas, kas stāstīja par Latvijas pedagoģijas vēsturi.

Latviešu literatūrā, piemēram, Sudrabkalna grāmatas, kas iznākušas 192..6. gadā, piemēram, "Spārnotā Armāda" - Jānis Sudrabkalns, izdota 1926. gadā Valters un Rapa izdevniecība. Stāstot par izdevniecībām, izdevniecību vēsturi, arī varēji būt rokās paturējis šo grāmatu, un tad bija ļoti viegli atcerēties un atbildēt uz jautājumiem, jo visas grāmatas bija paturētas rokā.

Vēl viena liela daļa grāmatu bija grāmatas ar rakstnieku autogrāfiem. Skolā vienmēr tika rīkoti pasākumi, kuros tikās ar tajā laikā pazīstamiem rakstniekiem, dzejniekiem, literātiem. Katru gadu pie mums ciemos brauca gan mūsu novadnieki - dzejnieki, rakstnieki, gan.. gan mēs rīkojām Dzejas dienas. Vienās no Dzejas dienām pie mums viesojās septiņi dzejnieki, starp tiem arī Imants Ziedonis, un Imantu Ziedoni pārsteidza tas, ka skolnieki savā starpā sarunājās - "āči",

“bēči”, “cēči”, tā mēs saucam klases - “a” klasi, “b” klasi un “c” klasi. Imants Ziedonis pirmo reizi dzirdējā šādu vārdu “āči”, “bēči”, “cēči”, un tādēļ dāvanā skolas bibliotēkas grāmatā ierakstīja: “Lai dzīvo āči, bēči, cēči!”. Viņam arī ļoti patika tā aura un atmosfēra, kas valdīja mūsu skolā, mēs lasījām dzeju.. Man Imants Ziedonis ierakstīja: “Antra, nemācies ne no viena aktiera!”, jo viņam ļoti patika, kā es runāju Imanta Auziņa dzeju. Tajā reizē pie mums ciemos bija arī Imants Auziņš, un arī viņam tas ļoti patika. Ir Skaidrītes Kaldupes, Lijas Brīdakas, Māras Svīres, Aleksandra Pelēča.. Mauliņa grāmatās. Visās ir.., šie visi cilvēki bija šeit Alūksnē, visi parakstījās. Pauls Putniņš, Gunārs Priede.. Kamara, tie visi bija cilvēki, kas bija šeit un, un, kuri, tātad, bija lielā sajūsmā, ka mums bibliotēkā bija vesels plaukts ar grāmatām, kuras bija ar autogrāfiem, rakstnieku autogrāfiem. Un, pēc tam bērniem stāstot literatūras stundā, skolotājs parādīja grāmatu, kurā ir rakstnieka autogrāfs, un mācēja pastāstīt, ka, tātad, rakstnieks ir bijis skolā. Es tagad rokās turu grāmatu, kurā autogrāfu ir ierakstījis Jānis Peters. Viņš raksta : “Alūksnes 1. vidusskolai 1984. gada pavasarī, cieņā, Jānis Peters”. Tā kā sadarbība bija ļoti, ļoti, ļoti liela un ļoti plaša.

Mēs arī vadījām dažādas bibliotēkārās stundas, stāstījām par dzejniekiem, rakstniekiem. Un es ļoti labi atceros savas studijas, kad mums bija pasniedzēja, kura nestāstīja tādus sausus tekstus par rakstnieku dzīvēm, bet viņa stāstīja fragmentus no rakstnieku dzīvēm. Un, līdz ar to, noklausoties šīs lekcijas, man ļoti palika prātā šie cilvēki kā personības, kā dzīvi cilvēki ar savām vajībām, ar savām pozitīvajām pusēm, ar, ar savām, ar savām fobijām. Un tādā veidā arī tad, kad mēs gājām un runājām par grāmatu, mēs mēģinājām stāstīt par šiem te cilvēkiem, lai bērniem paliktu vairāk prātā.

A: Un kas ir tā grāmatas vērtība?

A: Bibliotēkā vienmēr ir bijusi cieņā grāmata kā vērtība. Neviena grāmata plauktā nenonāca, ja tā netika salabota, salīmēta un sakārtota. Ja grāmata sāka putēt ārā, tad grāmatas tika iesietas. Darbojās grāmatu iesiešanas pulciņš, un visas vecās grāmatas tika pārsietas, pārveidotas, bērni paši pie tās strādāja. Un mēs pārsējām grāmatas, lai grāmatas būtu kvalitatīvas, skaistas un bērns vienmēr paņemtu rokās skaistu, sakoptu grāmatu. Savukārt, tika ieaudzināta arī cieņa un pietāte pret grāmatu kā pret vērtību, kā, piemēram, Latvju dainas. Bija daudzi uzdevumi bērniem, kur jāstrādā ar folkloru, tad mēs priekšā varējām ielikt Senās Latvju dainas, un man bija liels gandarījums tanī mirklī, kad es varēju noplēst no Latvju dainām [uzlīmētos papīru].. Ugunskrustiem virsū bija uzlīmēti balti papīri un tad es lēni, lēni mazgāju nost un plēsu nost , un, un liku atpakaļ grāmatas plauktos jau ar visiem ugunskrustiem, nu, lai viņas būtu tīras un skaistas. Jo padomju laikā ugunskrusti bija grāmatās jāaizlīmē. Latvju dainu vairāki sējumi, dažādi sējumi - gan pirmās vecajā drukā rakstītās, gan pēc tam vairāki izdevumi,

kuros bija ļoti plašs dainu apraksts, Latviešu tautas pasakas un teikas, visi kopotie raksti. Tā, kā tā bija tā vērtība, ar kuru mēs bijām bagāti. Un es uzskatu, ka bibliotēkā, piemēram, skolas bibliotēkā, varētu būt tāds reto grāmatu plaukts, kur tiešām bērni tiek iepazīstināti ar grāmatniecības vēsturi, ar to, kāda loma un kāda nozīme bija grāmatai cilvēka vēsturē un kultūrā. Īpaši mūsdienās, kad.. ir kompetencēs balstītais izglītības saturs un kad grāmatas vērtība it kā iet zudumā, tad tā ir viena būtiska lieta. Otra lieta noteikti varētu būt - pie mums viesojušies tie cilvēki, kas jau vairs nav mūsu vidū, bet kas ir viesojušies mūsu skolā. Un pēc zīmīgiem vien grāmatās var pateikt un atrast, kuras grāmatas tad kādu ceļu ir gājušas. Piemēram, dot bērnam uzdevumu, kā šī grāmata ir nonākusi skolas bibliotēkā, lai viņš to varētu atšifrēt. Ir arī Latvju rakstu pirmie izdevumi. Mūsu meitenes šuj un auž tautu tērpus, tad mēs arī pētām gan šos te rakstus, gan grāmatas, lai viņas saprastu, kuru, tātad, tautu tērpu brunci viņa vēlētos izaust, kuru vainagu vēlētos izaust. Pietam, Latvju dainās, vienā sējumā, kas 30. gados iznācis, ir fantastisks apraksts par latviešu tautastērpu, nekur nav tāda apraksta, kā šajās grāmatās aprakstīts, izstāstīts un tā tālāk.

Vēl viena liela bagātība mūsu bibliotēkā ienāca Atmodas laikā, kad mums sāka dāvināt grāmatas no visas pasaules, lai papildinātu grāmatu fondu ar trimdas latviešu grāmatām. Ienāca Zenta Mauriņa, Anšlavs Eglītis, ienāca.. šīs visas grāmatas mums dāvināja trimdas latvieši. Fonds papildinājās ļoti strauji ar ļoti vērtīgām trimdā izdotām grāmatām. Tas ir vēl viens stāsts par bibliotēku un par grāmatniecības vēsturi, kā cilvēki, tātad, iznesa šīs te grāmatas un, kā viņi centās par savu, saviem līdzekļiem atdot šīs te grāmatas mūsu sabiedrībai. Ienāca arī grāmatas, pieaugot angļu valodas nozīmei, ienāca ļoti daudz dāvinājumi no Anglijas, esmu rokās turējusi arī grāmatu, kur bija Šekspīrs vecangļu valodā, protams, neviens skolnieks tādu grāmatu nelasītu, bet arī tā bija unikālā tāda vērtība, kad mēs varējām redzēt grāmatas, kuras izdotas Anglijā ļoti, ļoti senos laikos.

Vēl viens tāds milzīgs dāvinājums bija *National Geographic* žurnāli no pirmā numura līdz pat tam laikam, kad tika dāvināti. Un, kad nebija vēl pieejams internets, nebija, teiksim, iespējas tādas, kā mūsdienās, es, mācot kultūrvēsturi Mākslas skolā, praktiski balstījos uz šiem te *National Geographic* žurnāliem, uz krāsainajām bildēm un bērni bija vienkārši sajūsmā. Toreiz žurnāliem līdzī nāca diski. Piemēram, ar vaļu dziesmām, tad bioloģijas skolotāji izmantoja šos diskus, lai bērniem raksturotu, nu, kā tad skan vaļu dziesmas. Tas tad bija arī kaut kas tāds unikāls un mēs pat veidojām, par cik mums sākumā nebija bibliogrāfijas, tad mēs pat izveidojām katalogu, kurā es aprakstīju katru *National Geographic* žurnālu, lai skolotājiem būtu viegli kartotēkā atrast, ko tad viņiem vajag konkrētajā žurnālā.

A: Varbūt detalizētāk par grāmatu slēpšanu, kā tas notika?

A: Jā, mums tualete nedarbojās, bet.. Vārdu sakot, telpu bija ļoti maz, bibliotēkai bija tikai viena telpa, viena telpa un grāmatu fonds tajā laikā, kad es beidzu strādāt daiļliteratūras un zinātniskās literatūras fonds sasniedza kaut kur divdesmit piecus, divdesmit sešus tūkstošus eksemplāru, tas ir bez mācību grāmatām. Mācību grāmatas bija vēl tikpat. Un mācību grāmatām bija maza, maza telpiņa, kur līdz griestiem bija jārāpo kā tādām mērķaķīm pa tiem plauktiem, lai, nu, tiktu klāt ja, bet maza, maza telpiņa - meitas istaba vecajā skolā mācību grāmatām, bet fondam bija tikai viena telpa. Palielinoties grāmatu skaitam, šīs vecās grāmatas tika noslēptas. Par cik bibliotēka atradās direktora dzīvoklī.. vecajā [skolas telpās atradās dzīvoklis direktoram], bija meitas istabiņa - tajā mums bija saliktas mācību grāmatas. Tad bija tāds kamarītis, aukstais kamarītis, tajā mums bija mācību grāmatas. Tad virtuvē virs plīts tika salikti plaukti, kur mums bija metodiskā literatūra skolotājiem, lai skolotājs varētu iet atsevišķā telpā un strādāt. Un tad bija tualete, kuru neizmanto, tualetē gar abām sienām bija salikti plaukti un augšā bija uzlikts tāds liels plaukts, kur mēs avīzes krājām. Un tad gan aiz tām avīzēm likām grāmatas, kuras nevarēja redzēt, gan zem tualetes poda apakšā plauktos bija saliktas Konversācijas vārdnīcas. Vēl tur bija Brainsa "Dzīvnieku valsts" vācu valodā, kas jau arī ir tāda unikālā grāmata, tā, ja nemaldos, tur jāpaskatās izdošanas datums, tā, man liekas izdota 1800.. kaut kādā gadā. Un tad bija ļoti unikāla, tad kad pati sāku strādāt un mācīt mākslas vēsturi Mākslas skolā, kā rokasgrāmata man bija Purviša "Mākslas vēsture", kur, kur, nu tik labu grāmatu, kā to es mākslas vēsturē vispār neesmu atradusi, cik labi tur viss uzrakstīts vienkāršā valodā, bērniem saprotami. Rakstniecības vēsture.., ja, grāmatu fonds vienkārši unikāls gan no zinātniskā viedokļa, gan no daiļliteratūras viedokļa. Jā, un tad tās grāmatas tur bija apklātas ar tādu kā audumu un, ja nāca kāda kontrole, tad tualetē taču neveda. Nu un neviens negāja tualetē skatīties, kas tur, jo augšējās plauktos bija papīri, sabāzts kaut kas, avīzes vecas, bet apakšā bija saliktas šīs te vērtīgās grāmatas.

Tad vēl tāds interesants stāsts bija 80. gados, kad mums atnāca grāmata [mācību grāmatas] Latvijas vēsture, viena grāmata ir man mājās noslēpta, to es aiznesu uz māju. Un es visas sazīmogoju, visas sarakstīju, numurus [saliku], visu izdarīju, un otrā dienā atnāca pavēle šīs grāmatas iznīcināt, līdz vienai, tikko izdotas grāmatas. Tā arī šobrīd es neesmu sapratusi, kas tajās grāmatās bijis tāds, ka viņa bija jāiznīcina. Bet visas 150 grāmatas vienā dienā atnāca, pēc trijām dienām atnāca pavēle visas iznīcināt. Mums bija jābūt utilizācijas aktam, ka 150 grāmatas ir iznīcinātas, saplēstas un, un, ka viņu vairāk nav. Mēs plēsām nost vākus, diezgan smags, fiziski grūts darbs, un grāmatas reāli iznīcinājām. Vienu grāmatu es, protams, aiznesu uz māju un paslēpu kā unikālu eksemplāru 80. gados.

A: Tā bija mācību grāmata?

A: Jā, tā bija mācību grāmata Latvijas vēsturē. Un jā, es vienu grāmatu izglābu. Lai gan toreiz Irēna [Irēna Kalniņa] teica: “Antra, neņem, būs lielas nepatikšanas”, bet nu, es domāju - jauna grāmata, skaista grāmata, šo grāmatu man meita pēc tam izmantoja, mācoties vēsturi, jo grāmata bija uzrakstīta vienkāršā, saprotamā valodā. Tā kā arī 80. gados notika šādi te ekscesi ar grāmatu iznīcināšanu.

Un vēl es nepiekrītu tam viedoklim, kad bibliotēkās, es pēc tam vairs bibliotēkā nestrādāju, sāku strādāt par skolotāju, kas man dzīves aicinājums, bet es nekad nesapratīšu to, ka man kursabiedri raksta, ka nāca ziņa no Kultūras ministrijas vai no kādas bibliotēkas, kad tās grāmatas, kuras bibliotēkā nav paņemtas rokā nu, teiksim, gadu vai divus, visas ir jānoraksta, ja, tā tad tās nav vajadzīgas. Tā ir pilnīga muļķība, jo grāmata tiek veidota noteiktai paaudzei. Es ļoti labi atceros, kā es, būdama meitene, stāvēju rindā pēc “Vējiem līdzi” [Margareta Mičela “Vējiem līdzi”], rinda stāvēja Alūksnē no grāmatnīcas veikala, ja, gar visu mājas sienu līdz pat - visas mājas garumā [Alūksnē šī māja ir ielas garumā pilsētas centrā], beidzās tur, kur tagad takšu [taksometru] pietura apmēram. Katram cilvēkam izsniedz tikai vienu grāmatu, un tā mēs stāvējām rindā pēc “Vējiem līdzi”. Pēc tam man draudzene, strādā Jūrmalas bibliotēkā, viņa stāsta - man jānoraksta “Vējiem līdzi”, es saku, kāpēc. Nu, neviens viņu [grāmatu] tagad nelasa. Es saku - loģiski, ka nelasa, jo mana paaudze ir izlasījusi, bet tā paaudze, kur ir mūsu bērni, viņi vēl līdz “Vējiem līdzi” vēl nav nonākuši, viņiem vēl viņu nevajag, tādēļ tā grāmata stāv plauktā. Un paies kaut kāds laiks un tad viņi lasīs un tad būs ļoti interesanti lasīt. Tajā brīdī arī mums bibliotēkā bija “Vējiem līdzi”, bija saraksts, kurš pēc kārtas lasīs “Vējiem līdzi” kādā variantā. Tā kā grāmatai paliek vērtība. Ir, protams, grāmatas, kuras, nu, kā, piemēram, mainoties politikai, krievu literatūra noteikti ir samazinājusies strauji, jaunieši to vairs nelasa, protams. Un atkal - ir tā klasika, kuru nevar vienkārši izmest. Un tad ir jāveido, varbūt ir krātuve, bet es nedomāju par publiskajām bibliotēkām, es runāju par skolu bibliotēkām. Skolu bibliotēka nav vieta, kur izsniedz grāmatu, skolu bibliotēka - tā ir informācijas centrs, vieta, kurā mēs apgūstam mākslas un kultūras vēsturi, apzināmies savas tautas bagātības, līdz ar to bibliotēkai ir jāklūst arī par tādu kā savdabīgu klasi, kurā mēs skolēnus ievadam mācīties un mēs varam parādīt to savas tautas bagātību, to savas tautas vērtību izpratni, kā cauri laikiem tiek viss saglabāts.

A: Mēs runājām arī par gleznām skolā.

A: Par gleznām ir tā, kad.. kādas gleznas bija mūsu skolā, to jau skolnieki neviens nezināja, bet tad, kad mēs zālē sēdējām, varbūt vēl tavā laikā bija trīs lielas gleznas aktu zālē. Viens [viena glezna] bija ar saulespuķi, tad viens [viena glezna] bija tāda maize tumši brūna. Un tad vienu reizi to vienu gleznu noņēma, mana klasesbiedrene piecēlās zālē un prasīja, kur ir

tā glezna, paprasīja direktoram tā laika. Un viņš - mēs noņēmām, kaut kas tur bija nokritis vai kā. Bet tad, kad es sēžu un klausos un man ir neinteresanti, zālē es vienmēr skatos uz šo te gleznu. Īstenībā skola asociējas arī ar mākslas darbiem, mums ir Kanovas vāze - itāļu mākslinieka, renesanses mākslas darbs, viskustīgākajā vietā skolā, kur visvairāk bērni apgrozās, bet mēs pie šīs vāzes esam tā pieraduši, ka neviens viņai pirkstu klāt neliek, ja, un tā ir mūsu bagātība. Mums ir Purvīša.. "Pavasaris" - glezna, kas ir kultūrvēsturiska bagātība. Mums, mums ir Pauzeres tagad gleznas, ja.. Un izrādās, ka tajā laikā, kad skolas direktors bija Edmunds Temps, viņam patika, viņš arī bija vēsturnieks, cilvēks, kas, vārdu sakot, interesējās par visu. Tad viņš uzkāpa skolas bēniņos un meklēja gleznas, viņš atrada daudz gleznu. Un es zinu, ka viņš tās gleznas [atrada], es zinu pat, kur viņš tās glabāja. Kad iet uz skolotāju istabu, ir gaitenītis, arī tagad, un virs gaitenīša ir iekārtie griesti un tur glabājās gleznas augšā. Tagad es nezinu, kur viņas ir, bet tur augšā glabājās gleznas, pēc tam daļa gleznu tika izliktas skolā, daļa ielikta kabinetos, bet tāds apkopojums par gleznām?.. varbūt Andis [vizuālās mākslas skolotājs Andis Jauniņš] kaut ko vairāk zina, ja. Bet to, ka skolā bija gleznas un daudz, tas ir fakts. Cik vērtīgas, kādi mākslinieki - tas viss vēl būtu pētāms un skatāms, ja, jo gleznas skolā diezgan daudz. Un, un, un glezna arī ir vērtība un bērniem [tas] arī ar telpām asociējas, man asociējas ar trim šīm te gleznām.

A: man arī.

A: Nu, lūk, un tad tā skola dzīvo, jo no tās gleznas nāk tā aura. Tad, kad mēs uzcēlām jauno ēku [skolas jaunais korpuss] un iegājām tajā, tas bija šķūnis bez dvēseles, bērni tā arī teica - mums šeit nepatīk, nav tās auras. Tad mēs mēģinājām to auru radīt ar saviem mākslas darbiem, mēs gatavojām dažādus interjera dizaina darbus, kurus izlikām skolas sienās. Mēs likām skolēnu radošos darbus, olimpiāžu darbus, mēs mēģinājām šo skolu apdzīvot un tikai tad tā skolā sāka iegūt to enerģiju un to auru, kāda tā ir vajadzīga. Tādēļ katra, katra tā lietiņa ir liela, liela vērtība - gan gleznai, gan grāmatai, gan rakstnieka autogrāfam, jo viņš ir atstājis daļiņu no savas enerģijas šeit skolai un bibliotēkai.

A: Un kas tavā izpratnē ir vērtīga grāmata?

A: Īstenībā, mēs šo pat nevaram pateikt, kura no visām grāmatām būs vērtīga pēc desmit un divdesmit gadiem, bet es domāju, kaut vai šī pati Jāņa Petera "Mans bišu koks" ar viņa autogrāfu vēl pēc desmit gadiem būs milzīga vērtība. Jo, jo, jo.. tagad varbūt tas nav nekas, bet pēc kaut kāda gada viss ir vērtība. Protams, te jau ir jaunās grāmatas, kur mums viesojās rakstnieki un arī tiek veikti ieraksti un tā tālāk. Ā, jā, un mums vēl ir grāmatas, ko bērni dāvina, arī mēs [tajās] ierakstām, kurš ir dāvinājis bibliotēkai konkrētu grāmatu, skolotājs vai kas dāvina. Alūksnē ir daudz cilvēku, kas ir man nākuši klāt, piemēram, viens kungs nāca klāt, es

zinu, ka viņam ir fantastiska vēstures grāmatu kolekcija, fantastiska. Viņš man teica: : “Tu strādā bibliotēkā?” Es teicu - vairs nē, žēl, jo es uzdāvinātu tad bibliotēkai visu grāmatu krātuvi. Bet tā kā es nestrādāju, viņš citiem neuzticas, viņš to grāmatu krātuvi tā arī mums neuzdāvināja, jo es vairs bibliotēkā nestrādāju. Viņš ar tādu jautājumu tieši pienāca, jo man Alūksnē daudzi cilvēki daudz ko dāvina, man dāvina dzijas, lai es varētu strādāt, man dāvina audumus, lai es varētu strādāt, un, un arī tajā laikā dāvināja arī grāmatas, nesa un dāvināja, un tā ir bagātība. Un es domāju, ka īpaši šīs te grāmatas, kas iznākušas 20. gadsimta sākumā, kuras iznākušas arī trimdā, ja, noteikti ir jāatstāj bibliotēkas fondā, ir jāglabā. Un, pietam, mums skolā ir muzejs ar ļoti labu tādu krātuvi. Skolas muzeja fondu sāka veidot, es ļoti labi atceros, varbūt tu arī mazlietiņ, jo grāmatas muzejā tev tagad arī ir daļa [senās grāmatas pārceltas skolas muzeja krātuvē]. Es ļoti labi atceros, kad es biju skolniece, es sāku mācīties skolā 1971. gadā, tad bija tāda skolotāja Helija Kriķe, vēstures skolotāja, viņa jau bija pārņēmusi muzeju no iepriekšējās skolotājas, viņa visu mūžu, cik strādāja mūsu skolā, vāca materiālus skolas muzejam. Skolas muzejs atradās ceturtajā stāvā mazā, mazā telpiņā starp ģeogrāfijas un vēstures kabinetu, tur. Un, un tur puse piederēja ģeogrāfiem ar visām kartēm, ar video. Starp citu, skolai kādreiz, es domāju - nav saglabāts, mums bija ļoti laba videotēka ar visām mācību filmām, bija skolotāja Irēna Treija, kura bijā tā, kas ļoti, ļoti jauniešiem stundās - viņa strādāja jau kā kompetencēs balstītā izglītības saturā, jo viņa mums rādīja filmas, viņa nogrieza filmai skaņu.. parādīja vienreiz filmu, tad nogrieza filmai skaņu un lika stāstīt virsū, ko tu redzi. Par, par, tas bija ļoti grūti izdarāma lieta. Un, un tur bija arī tas, tā vietīna, kur glabājās vecās kartes un.. tāds skolas muzejs. Pēc tam skolas muzeja ideju ļoti aizķēra Gunārs Stradiņš [skolas direktors] un viņš bija tas, kas to muzeju pacēla atkal jaunā gaismā, tajā pašā laikā skolotājas Kriķes vīrs Guntis Kriķis, biologs, viņš bija izcils grāmatnieks, vienkārši izcils cilvēks, izcils grāmatnieks, viņam ir tāda grāmatu kolekcija mājās, kad nu.. tur ir ko. Es domāju, tas ir cilvēks, kurš par grāmatniecību zina ļoti daudz, gan par mākslu, gan par kultūru, gan par arhitektūru, gan par dabas zinībām ļoti, ļoti augstā līmenī strādāja un viņam blakus bija skolotāja Antona, kura atkal par bioloģiju, mums bija ļoti fantastiskas bioloģijas. Bioloģijas kabinets līdzinājās anatomikumam, ar visiem, ar visām kolbām, ar visu to. Nu, vārdu sakot, tāda kā laboratorija. Mums bija skolotāja Ruta Bērziņa ķīmijā, kuras ķīmijas kabinets bija tādā līmenī, ka.. tagad meita Inese [skolotāja Inese Ločmele] turpina to iesākto, bet viņas kabinets tajā laikā veica tādas pašas funkcijas, kā tagad, laboratorijas darbs bija katru dienu. Tā kā mūsu skola vienmēr ir gājusi pa priekšu laikam, arī tajos laikos, skolotājas Irēnas Bērziņas vīrs, es pie viņa vairs netiku, bet viņam bija pirmās pultis, ar kurām varēja balsot un atbildēt uz jautājumiem tā, kā mēs tagad to darām ar mobilo

telefonu, bet viņam jau klasē bija pultis, kad piespiedi podziņu un devi pareizās atbildes, ja. Tā kā un šī te aura, kad iet līdzī laīkam, ir mūsu skolā šeit iekšā saglabājusies.

Transkripts intervijai ar Maiju Bērzbindi 15.03.2021

A: Pastāstiet, lūdzu, savu stāstu par iesietajām Mīlenbacha Endzelīna burtnīcām.

M: Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā strādāju kopš 1991. gada. Sāku [strādāt] kā latviešu valodas un literatūras skolotāja un pašreiz esmu bibliotekāre. Mani sauc Maija Bērzbinde. Un.. pašreiz bibliotēkas fondā esošais Endzelīna “Mīlenbaha vārdnīcas” [K. Mūlenbacha Latviešu valodas vārdnīcas] izdevums nonāca manās rokās, kad iepriekšējā darbavietā likvidēja bibliotēkā vecās grāmatas padomju laikā. Tad es, viņas glābdama no iznīcības, nesu uz savām mājām. Pāri ielai ejot, man tās Mīlenbaha Endzelīna burtnīcas no maisiņa vai no kaut kādas nešļavas izkrita ielas vidū, un, patiesībā, Deglava iela tā bij Rīgā un transports viss līdz ar to tika apturēts, jo es ielas vidū lasīju savas izbirušās Mīlenbaha Endzelīna vārdnīcas burtnīcas. Līdzīgā veidā es nesu arī Poruka [Jāņa Poruka] kopotos rakstus, kas arī tagad ir mūsu bibliotēkā, bet ar tiem nekādas ķibeles nenotika. Un minēto Mīlenbaha Endzelīna vārdnīcas burtnīcas mans tēvs iesēja kādās piecās, sešās lielās grāmatās. Viņš bija meistars, viņš prata siet grāmatas.

A: Kā sauc Jūsu tēvu?

M: Mans tēvs - Jūlijs Pāže.. Ainažos tas bija. Es aizstiepu visas grāmatas, visas tās burtnīciņas uz Ainažiem un tad viņš [tās iesēja], viņš sēja visus žurnālus “Zvaigznes”, “Bērniņas” un kas tur vēl, tai laikā. Tās man arī mājās glabājas, kaut kur bēniņos. Un tas ir viss mans stāsts.

A: Kas, tavuprāt, ir šajās senajās grāmatās, kādēļ tās ir vērtīgas?

M: Tā ir kultūrvēsture.

A: Pastāstiet, ko Jūs atceraties par gleznām skolā.

R: Nu, pa tiem bēniņiem [skolas bēniņiem], nezini, kādam ienāca ideja prātā 60. gadu vidū [1960. gadu] izņemt no zāles sienām gleznas, kuras bija absolventi dāvinājuši, uznest uz bēniņiem un tur gar ūdens rezervuāru gleznas bija saliktas. Protams, mitrums tās gleznas skāra, un es to redzēju un protestēju, bet mani vērā neņēma, mani neņēma. Arī ļoti neapmierināta bija tā Tekla Gavare, kas to zīmēšanu kaut kad mācīja vidusskolā, par tām gleznām. Vai tās gleznas vēl tur ir, vai nonestas, vai sapostītas, to es nevaru pateikt.

A: Kas tās bija par gleznām, ko Jūs atceraties no tā?

R: Nu, tā pirmā bija "Saulespuķes"

A: Jā, tā ir arvien vēl skolā.

R: Jā, un radīja tādu saulainu, patīkamu sajūtu. bet visvairāk es skatījos uz gleznu, kur bija [attēlota] rudzu pļaušana.. tas ir, nu kā saka, tēvs pļāva rudzus un tam tēvam pusdienas nesa sieva un viņa meitenīte, bija tāda.. nu tāda pekelīte rokā, tāds sainītis un tāda krūze bija, un viņš pļāva tos rudzus, un tā bija mana mīļākā tā glezna. Man tā ļoti, ļoti, ļoti patika.

A: Šī glezna ilgu gadus atradās aktu zālē.

R: Jā, aktu zālē, nu, ka iet zālē, labajā pusē.

A: Vēl kādu atceraties?

R: Trešā glezna bija galā, uz Jāņkalna ielas pusi. Tā bija "Strēlnieki".. Strēlnieki ierakumos, ierakumi un tur strēlnieki, kā saka tajos ierakumos. Nu, līdzīgi tā kā "Dvēseļu puteni", kur tie strēlnieki pa ierakumiem. Nu, lūk, tās trīs gleznas ir tās, kuras es atceros.

A: Un Purvīša gleznu arī atceraties?

R: Nu, Purvīša glezna nebija zālē. Jā, jā Purvīša glezna stāvēja tai mācību pārziņa kabinetā vai direktora kabinetā, jā, jā direktora kabinetā. Kas viņu dāvināja, to es nezināšu. Domāju, ka arī absolventi, bet kurā gadā to es nezināšu.

A: Par Rozentāla gleznu "Kristus ved pār nāves upi" arī kaut ko zināt vai atceraties?

R: Es gribu pateikt par to Rozentāla gleznu - tā nebija glezna, bet tikai Rozentāla skice, kur Jēzus bija pacēlis rokas, stāvēja pacēlis rokas, vai tur bija Nāves jūra vai, vai, vai tuksnesis, un stāvēja. Un to gleznu nevarēja pie sienas likt padomju laikā, tā stāvēja direktoriem mājās aiz gultas gala. Un tad Mūrnieks [direktors Mūrnieks] kad atnāca par direktoru, tad tas nolēma, ka to Rozentāla skici pārdos, nu tam, Mākslas muzejam un tā arī izdarīja. Un pa tiem līdzekļiem,

iegūtajiem līdzekļiem, nopirka pirmos tos, kā tad, lai tagad pasaka, kas spēlēja balles vakaros un tā tālāk, nu kā lai pasaka.

A: Mūzikas instrumentus?

R: Jā, jā, mūzikas instrumentus - elektroniskos mūzikas instrumentus nopirka. Nu, un, un tad Treija [skolotāja Irēna Treija] sataisīja traci nu jau, un, un vārdu sakot, būtībā Mūrniekam [direktoram Mūrniekam] bija jāaiziet projām. No tās gleznas es to atceros.

A: Par grāmatām varbūt kaut ko atceraties?

R: Tautasdziesmu sējumi tika izņemti no bibliotēkas un stāvēja tur tajās mazajās kāpnītēs, kas iet no skolotāju istabas. Tur bija sanestas grāmatas, arī, kas bija jāizņem. Bet Kalniņ Irēna [bibliotekāre, skolotāja Irēna Kalniņa] jau diezgan paslēpa tās grāmatas, viņa tā nepakļāvās tam visam, ka nu tā vajag iznīcināt un tā tālāk. Nu, un tad jau bija vēl tas, ka Lapiņa [Edīte Lapiņa] bija tā Izglītības nodaļas vadītāja, tad mūsu Lielai skolai [Alūksnes 1. vidusskolai, kā tolaik sauca ģimnāziju], kas bija ar tūkstoš galvām, tas finansējums bija tikpat liels kā Bejas skolai [Bejas pamatskolai], jo tā Bērziņa Ārija bija Lapiņai draudzene. Nu, un tai skolai nebija, nu pilnīgi nebija līdzekļu ne to krēslu nopirkt, nu pilnīgi nekā. Nu un tad nolēma, ka skolēni, kas stādīs tos kartupeļus pavasarī, tad to naudu nedalīs uz galviņām, bet pa to naudu nopirks nu tur aizkarus skatuvei un galdsegu un vēl logu aizkarus. Nu, un to visu sapirka un visiem pretī bija tie, kā saka, papīri, ka tā ir nopirkti. Un vēl, ka tā revīzija ienāca, tad Pionieru vadītāja Leontīne Irbe paņēma to lineālu un gāja mērīt tos aizkarus, lai pierādītu, ka tie tiešām reāli ir tas, kas uz papīra rakstīts. Nu tad jau nu citādi galā netika, ka viņa to faktu, ka ir finanšu disciplīnas pārkāpums, ka bērniem nav atdota nauda. Nu, tur katram pienācās kādi 50, 60, varbūt, kapeikas, un tas nav atdots un izmantots, lūk, skolas vajadzībām. Bet tad bija tiesa Baueram [direktors Leons Bauers], tas bija Bauera laikā šis fakts. Bija tiesa un, lai mēs pierādītu, ka tai skolai pilnīgi nedod Izglītības nodaļa līdzekļus, mēs sarunājām ar Izglītības nodaļas grāmatvedi Ozolas Eleonoras meitu Margu, ka viņa uzrakstīs oficiāli, nu kā saka, papīru, cik Bejas skolai dod, kurai simts galvas bija [simts skolēni] un cik dod Alūksnes 1. vidusskolai, kuriem ir tūkstoš skolēnu. Nu, bet tad nedrīkstējām jau iet uz nodaļu pēc tāda papīra, tad tak tās modrās acs visu skatījās. Un tā, tā Marga to papīru atnesa un mēs ar Irēnu tumšā vakarā gājām pie tās Margas pakaļ pēc tā papīra. Un tad, pirms tās tiesas, atdevām Baueram, un Bauers saka: “Kur Jūs tādu ņemāt?” Un mēs sakām - tur, kur ņemām, tur vairs nav. Nu, un Baueru jau attaisnoja tai tiesā, nekā, bet tādi, lūk, šitādi ļembasti bija...

A: Skolotāj, no kur gada līdz kuram Jūs ģimnāzijā strādājāt?

R: Es strādāju no 1959. gada 1. septembra līdz 90. gada [1990. gada] 31. augustam. Tajā laikā visu laiku bija Alūksnes 1. vidusskola. Divus gadus biju mācību pārzine.

A: Paldies, sazināties vēl, ja kaut kas vēl ienāk prātā.

R: Vai dienī, tur jau tas tracis bija liels pa to gleznu. Tur tak nevarēja saprast pa to skici [gleznas skici]. kā saka nevis gleznu, bet skici. Jā, tad man Mārītes māte vēl gaļas gabaliņu atstāja un kaut svied viņai pa kāpnēm pakaļ, viņa neņēma. Es aizskrēju uz pastu un aizsūtīju Mārītes mammai naudu par to gaļas gabaliņu, un pēc tam skrēja pie izmeklētāja tad viņa un šo faktu izstāstīja no bailēm, tu saproti, nevarēja tak saprast, ko tur, kurš dara. Kādas tur intrigas tika vērptas..

A: Liels paldies jums par šiem vēsturiskajiem faktiem.

A: Pastāsti, kādas no senajām grāmatām Tu izmanto savā darbā. Kāda ir šo grāmatu vērtība Tavā izpratnē?

D: Esmu latviešu valodas un literatūras skolotāja Daina Černomirdina. Sākšu ar to, ka vispirms par grāmatu kā vērtību parunāšu.. Manā izpratnē grāmata ir vērtība, kas nes subjektīvu skatījumu uz vēsturi. Grāmata ir objekts - vēsturisks objekts. Un, tāpat, ir vēstures grāmatas manā izpratnē, un literatūras grāmatas, kas ir subjektīvais, vēsturiskais skatījums. Un, lasot, tāpat jebkuru no grāmatām, pirmkārt, mēs uzzinām par autora personību, otrkārt, mēs uzzinām viņa subjektīvo skatījumu uz lietām, un, treškārt, mēs varam salīdzināt, vai mūsu skatījums uz vēsturi ir tāds pats, kā šī laikabiedra skatījums. Un no šiem principiem izejot, tad es arī iegādājos - dažādos ceļos, interesantas grāmatas, kuras rādu stundās jauniešiem. Sevišķi valodas stundās, tad, kad mēs runājam par mūsu rakstības izcelsmi, par to, kādu posmu tā ir izgājusi, kādas ietekmes bijušas no citām valodām, rakstībām. Un tad to visu saliekot kopā, mēs nonākam līdz šodienai - valodas izpratnei un vēstures skatījumam.

Nu, kādi ceļi ir bijuši, kā es tieku pie šīm jaukām grāmatām. Tad ir vairāki ceļi, kā es pie tām esmu tikusi - tās ir grāmatas, kas rakstītas vecā drukā, grāmatas, kas ir rakstītas vācu valodā arī vecajā drukā, un grāmatas, kas rakstītas mūsdienu rakstības sistēmā, bet saglabājušas, nu, teiksim, grafiskas zīmes, ko mūsdienās neizmanto. Un visjaukākā grafiskā zīme ir mīkstā ņ skaņa, ko jaunieši labprāt izmēģina, lasot dzeju vai prozas tekstu, un tad ir šis strīdīgais jautājums par to, vai šī ņ [mīkstā] skaņa jāatjauno, kas Kurzemes pusē vēl skan veco ļaužu runās, vai - nē. Un, tāpat, arī jautājumi par ortogrāfijas sistēmu, par patskaņu, divskaņu pareizrakstību, it sevišķi divskaņi strīdīgie, un, kā tos pareizāk pierakstīt. Tad šīs grāmatas ir burvīgs tāds avots, kur paskatīties, kā valodnieki mēģinājuši atrisināt šo jautājumu, kā pareizāk pierakstīt - sākot ar briesmīgajiem čupu burtiem, kuri apzīmēja skaņas, beidzot ar grafiskām zīmēm, ko izmantojam mēs mūsdienās.

A: Pastāsti, kā Tu tiki pie šīm grāmatās, kas ir Tavā kabinetā?

D: Nu, tad kādi avoti ir bijuši manu grāmatu iegādei. Nu, pirmām kārtām jau, studējot Liepājas Pedagoģiskajā augstskolā, bibliotēkā ik pa laikam bija, teiksim tā, veco fondu izpārdošana, un tad, protams, ka filoloģijas studentiem tas izsauca īpašu interesi, jo mēs tikko bijām beiguši studijas, uz beigām jau gāja, mēģinājām atrast lietas, ko varētu paņemt savam darbības lauciņam. Tad pievērsām uzmanību pēc vēsturiskās gramatikas studijām, nu, rakstībai un visām šīm lietām, tad es arī iegādājos un no Liepājas uz šejieni atvedu daudzas grāmatas

saistībā ar veco druku un atbilstoši vācu valodas vecās drukas paraugiem. Te uz vietas man nav, bet iegādājos arī Raiņa sējumus visus, ko atvedu no Liepājas uz šejieni. Vesels stāsts ir par to, kā šīs grāmatas tika pārvestas - smagas un visas citas lietas. Un, protams, ka ik pa laikam es izvelku kādu no izlasēm un papētu, jo šajās izlasēs bez .. nu blakus darbiem autora ir arī apraksti - interesanti stāstījumi, kā izveidojās lugas un kur ņemti dažādi materiāli Raiņa darbībai.

Tad vēl viens tāds avots, kur grāmatas atrodu, tas ir, protams, ka savā mājā, ar pārsteigumiem pie mammas tika no vectēva pārvesta viņa bibliotēka un tur arī interesanti avoti bija - nu, kas pārsteidza, ka tādas grāmatas vectēvs iegādājās un lasīja. Vectēvs piedzīvoja to laika posmu, kad viņš iemācījās vienā drukā rakstīt, un tad bija jaunā rakstība un viņš apguva arī jauno rakstību. Un tad mājās viņam bija gan tādas, gan tādas grāmatas [grāmatas gan vecajā drukā, gan jaunajā drukā]. Un arī bieži viņš stāstīja par to, kā viņš mācījās divreiz rakstīt un lasīt - tas bija ļoti interesanti klausīties. Tad, kad viņš to stāstīja, man likās nenozīmīgi, bet tad, kad pētīju rakstību, tas šķita ļoti nozīmīgi.

A: Kuri tie gadi bija?

D: Tur jāpaskatās vēsturiski, kad mainījās rakstība, viņš arī mācījās - no vienas uz otru druku pārgāja. Ļoti interesanti bija.

A: Kā tu izmanto šīs grāmatas skolā savā darbā?

D: Kā jau minēju, ka skolā es izmantoju pamata bāzē valodas stundās. Tad, kad ir vesels cikls pētniecība par rakstības attīstību no senajiem laikiem līdz mūsdienām. Tad, protams, ka mēs iesākam ar visādiem ķīļu rakstiem un vis kaut ko, un beidzam ar to, kā izskatās mūsdienu rakstība. Runājam par mūsdienu rakstības problēmām. Un, kā izrādās, šīs problēmas iet cauri laikam, kā pierakstīt tekstu pēc iespējas vieglāk, lai to var izlasīt jebkurš. Un, protams, ka secinājumi pie kā nonāk jaunieši un uz ko es viņus virzu ir tie, ka gan iepriekšējās rakstībās, teiksim, nebija pilnīgi izstrādāta visa lieta, gan arī mūsdienās joprojām problemātiski jautājumi gan par šaurā un platā e un ē lietošanu, gan par divskaņu rakstību, vai tie attēlo visas skaņas. Tad mēs pētām tekstos, kā rakstīja agrāk un tagad, vai tie čupu burti ir labāki kā mūsdienu viena grafiskā zīme vai divas zīmes, ko izmantojam.

Nu un paralēli tādā bibliotēkā pētniecības avoti mums ir "Latvju dainas", parasti ņemu un skatos divus sējumus - mūsdienu drukā un vecajā drukā, kur bērni lasa un salīdzina - mācās lasīt. Tad otra grāmatiņa.... aizmirsu, kā sauc, tās plānās. Ā, "Misiņbārdis", grāmatu "Misiņbārdis" izmantoju ļoti bieži, tad, kad mēs pēc tam, tad bērni mācās lasīt vecajā drukā un blakus ir mūsdienu druka. Ļoti interesanti iznāk arī, un tad viņi viens otram priekša uzliek lapu, piemēram, uz mūsdienu drukas, un mēģina lasīt vai skatās, kā otram veicās. Un tad ir daudz smieklīgu ainu, pārpratumu, ko viņi ir izlasījuši, un tad viņi lasa - otram liek lasīt, un tādā

veidā, nu, iepazīstas ar materiāliem, jo nākotnē - tad, kad viņi pētīs ar valodniecību saistītas lietas, tad nekur nevarēs tikt projām no tā, ka jālasa atsevišķi darbi arī vecajā drukā ne tikai saistīti ar filoloģiju, bet arī ar citām zinātnēm, jo kādu laiku nu, tātad grāmatas tika drukātas šajā formātā.

A: Nosauc tās grāmatas

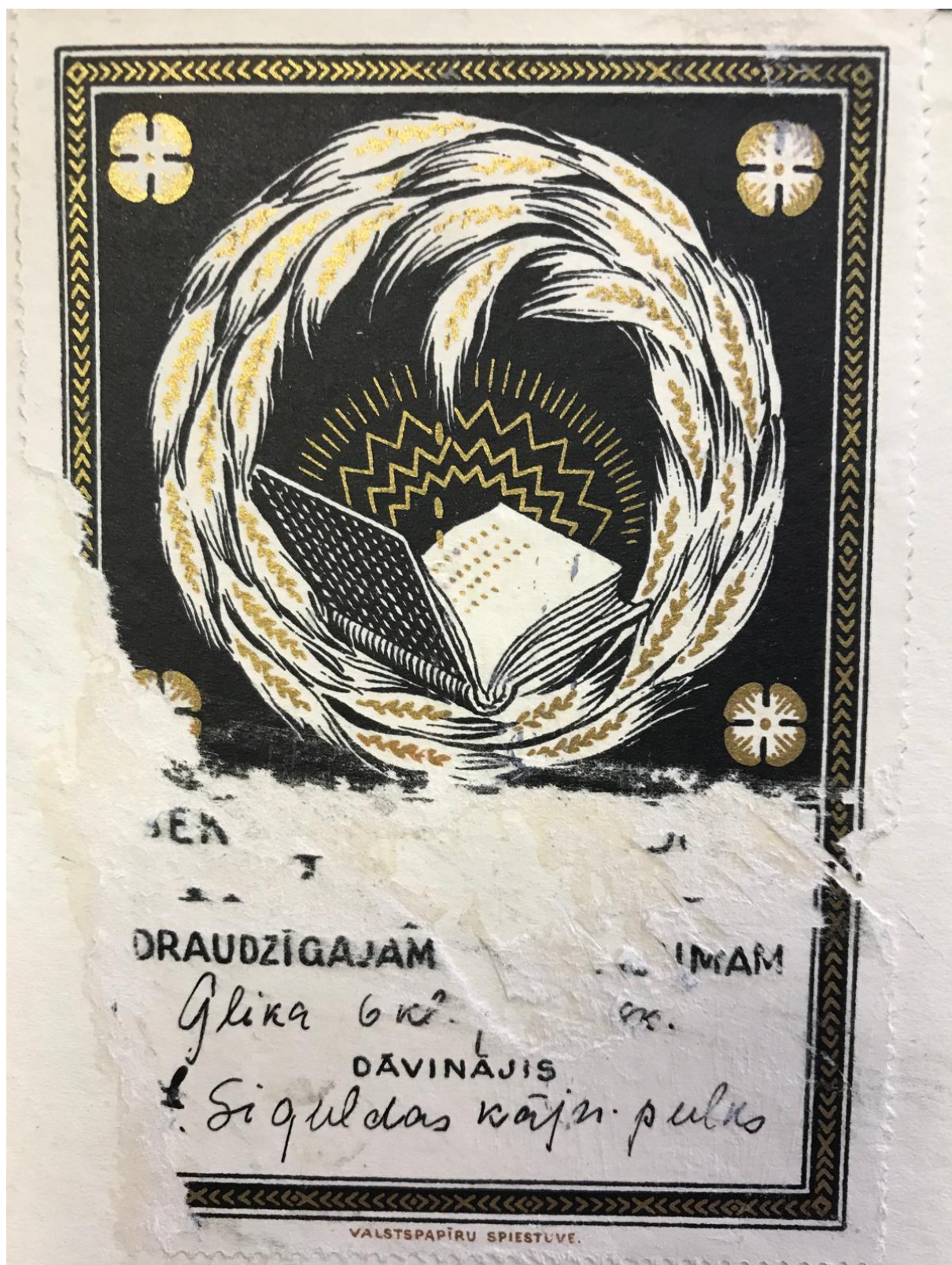
D: Tā, labi. Nu, piemēram, “Indrāni”, kuri iznākuši Valters un Rapas izdevniecībā, izplēsta lapa pavissam, šo grāmatiņu es atradu šeit klasē, skolotāja Aija Arāja to bija paņēmusi [iepriekšējā latviešu valodas un literatūras skolotāja, kas strādāja šajā klase], nu, un, kārtojot plauktus, es nekādā gadījumā to neliku projām, liekas, ka 22. gads tas varētu būt [1922. gada izdevums], Izglītības biedrība dāvinājusi. Piemēram, vēl es izmantoju Raiņa izlasi, 45. gada [1945. gada izdevums] izlasi, šeit parādās mīkstās ‘r skaņas, kuras mēs pētām un skatāmies, kuros vārdos, piemēram. To gan es nepratīšu izlasīt, tā ir vācu valodā grāmata, kuru mēs salīdzinām. Es nezinu un nemāku lasīt vāciski. Šī grāmata ir vācu valodā un tad mēs salīdzinām vispirms vizuāli kā izskatās un tad mēs sākam lasīt.

Tad, piemēram, man ir tāda “Bagātie radi” grāmata, iznākusi 20. gadā [1920. gadā]. Un pie šīs grāmatas es tiku - strādāju Liepnas internātskolā un tur bija skolotāja, kas aizgāja pensijā un tad viņa atstāja man visus materiālus. Un tā ir viņas grāmata, saprotu, ka uzdāvināja.. dāvināta grāmata viņas draudzenei, kura pēc tam atnesusi uz skolu “Bagātie radi” [grāmatu]. To grāmatiņu es no turienes dabūju. Un tad Rūdolfā Blaumaņa izlases - lugas un noveles, es atvedu no Liepājas atkal, savukārt. Andreja Upīša noveles 44. gada [1944. gada].

Mēs skatāmies, kā grāmatas iespiestas, ja, kādas visādas interesantas lietas. Pētot grāmatā rakstītos tekstus, jaunieši arī spriež par to, cik labā kvalitātē tika iespiestas grāmatas, kādi vāki viņām ir un cik kvalitatīvi tie saglabājas līdz mūsdienām, ja, un runā par mūsdienu grāmatām un to iespēju, cik ilgi grāmatas saglabāsies mūsdienās. te arī blakus pētām mācību grāmatu izdošanas procesus, kurām cietie vāki, mīkstie vāki - dažādi iesiešanas veidi, cik tas ir produktīvi. Pētām arī iesiešanas metodes, kā te diegi iet cauri, kā saspiests un kas notiek ar grāmatu laika gaitā.

1. pielikuma att. Konversācijas Vārdnīca. 81. burtnīca (fotogrāfija no Agitas Mustas personīgā arhīva)

2. pielikuma att. Draudzīgā aicinājuma uzlīme, kas grāmatā bijusi aizlīmēta padomju gados (fotogrāfija no Agitas Mustas personīgā arhīva)

Maģistra darbs „Saglabātās vērtīgās grāmatas un gleznas Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā” izstrādāts LU Sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Darba apjoms (no ievada līdz secinājumiem ieskaitot) ir 167822 rakstzīmes (ieskaitot intervālus, bet neieskaitot zemspvītras atsaucis).

Autors: _____ Agita Musta
(*paraksts*)

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Vadītāja: docente Dr. philol. Daina Pakalna _____
(*paraksts*)

___ . __ . 2022.

Recenzents: profesors Dr. philol. Viesturs Zanders _____
(*paraksts*)

Darbs iesniegts Informācijas un bibliotēku studiju nodaļā ___ . __ . 2022.

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe Inga Poļaka _____
(*paraksts*)

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē

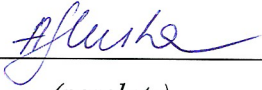
14.01.2022. prot. Nr. _____

Komisijas sekretāre: lektore Liene Viļuma _____
(*paraksts*)

Maģistra darbs „Saglabātās vērtīgās grāmatas un gleznas Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijā” izstrādāts LU Sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Darba apjoms (no ievada līdz secinājumiem ieskaitot) ir 167822 rakstzīmes (ieskaitot intervālus, bet neieskaitot zemsvītras atsauces).

Autors: Agita Musta
(paraksts)

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Vadītāja: docente Dr. philol. Daina Pakalna _____
(paraksts)

__ . __ . 2022.

Recenzents: profesors Dr. philol. Viesturs Zanders _____
(paraksts)

Darbs iesniegts Informācijas un bibliotēku studiju nodaļā __ . __ . 2022.

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe Inga Poļaka _____
(paraksts)

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē

14.01.2022. prot. Nr. _____

Komisijas sekretāre: lektore Liene Viļuma _____
(paraksts)